Thysanura.

Collembola.

Acaridæ.

Crustacea.

Rotatoria

Protozoa.

Rättelse.

Sid. 133, rad 13 nedifrån står *fennica*, läs *obovata.*

MEDDELANDEN

AF

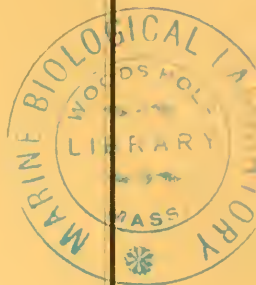
SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

NITTONDE HÄFTET.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS,
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1893.

MEDDELANDEN

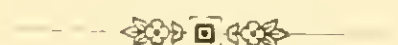
AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

NITTONDE HÄFTET.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS,
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1893.

Societas pro fauna et flora fennica

1891—1892

Ordförande:

Herr professor Th. Sælan.

Viceordförande:

Friherre professor J. A. Palmén.

Sekreterare:

Herr docent R. Hult.

Skattmästare:

Herr juris kandidat L. v. Pfaler.

Bibliotekarie:

Herr magister A. Arrhenius.

Intendent för de zoologiska samlingarna:

Herr kandidat K. M. Levander.

Intendent för de botaniska samlingarna:

Herr docent F. Elfving.

Tryckningskomité:

Herrar professor Th. Sælan, kandidat K. M. Levander, docent F. Elfving, professor J. A. Palmén, professor J. P. Norrlin, professor J. Sahlberg. — *Suppleanter:* Herrar rektor M. Brenner, doktor R. Boldt, professor O. M. Reuter.

Mötet den 3 oktober 1891.

Ordföranden uppläste ingångna meddelanden om att sällskapets hedersledamot professor Carl Wilhelm von Naegeli aflidit i München den 10 maj detta år i en ålder af 74 år samt att sekreteraren vid Kungliga Vetenskapssocieteten i Lissabon, José Maria Latino Coelho, aflidit i Cintra den 29 sistlidne augusti, 65 år gammal.

Från Tscheckiska Vetenskapsakademien i Prag hade anländt inbjudning till deltagande i dess första årsfest. Likaså hade Naturhistoriska sällskapet i Nürnberg sändt inbjudning till sin nittionde årsfest.

Skriftbyte inleddes med Queenslands Museum, Stavangers Museum och Manchesters Museum på grund af anhållan af dessa inrättningar.

Herr kandidat A. Sandman förevisade ett exemplar af *Larus minutus* Pallas, af honom skjutet på Karlö 1886, då tre par funnos häckande därstädes. Följande år funnos 70 par, 1889 var den borta, men i år hade den återkommit i åtminstone 15 exemplar. Alla år, då den förekommit, hade den häckat, och talaren inlämnade fyra kullar ägg.

Professor Sahlberg upplyste om att samma fogel i år blifvit skjuten i Yläne af en i Turva intagen tysk, hvilken haft för afsikt att sända exemplaret till Dorpat.

— Professor friherre J. A. Palmén omtalade att en vaktel den 29 september blifvit fasttagen i Kapellesplanaden och fortfarande lefde hemma hos honom.

— Herr student K. E. Stenroos förevisade ett exemplar af *Sterna nigra,* af honom skjutet i Nurmijärvi den 3 september detta år.

— Herr magister D. A. Wikström förevisade ett exemplar af äkta ansjovis *(Engraulis encrasicolus)*, fångadt vid Enskär den 17 juli 1891 af fiskaren Sundström, hvilken tillvaratagit det och

inlemnat det till samlingarna. Talaren redogjorde för denna fiskarts utbredning, hvaraf framgick att detta var det första exemplar, som fångats i Finska viken.

— Herr student A. Thesleff förevisade en för Finland ny svamp, *Bulgaria globosa* (Schmied.), hvilken han den 20 maj detta år funnit i granskog vid Liimatta nära Viborg. Magister O. Bergroth hade den 10 maj 1890 funnit en liknande svamp på Mjölö, troligtvis samma art, men för ung att bestämmas. Förut var den anträffad blott en gång i Tyskland (Erlangen 1755) samt några gånger i mellersta Sverige, men efter 1820-talet ej återfunnen.

— Herr magister I. O. Bergroth förevisade exemplar af *Lappa minor* (Schkuhr) var. *intermedia* (Reich.) från Kumlinge, tagen af honom den 14 augusti 1891, samt *Sparganium affine* Schnizl. från Geta, Houtskär och Brändö.

— Herr magister K. M. Levander förevisade en ringtrast från Munsala, skickad af herr Castrén och förut ej representerad i den finska samlingen. Exemplaret var en hona, skjuten den 7 maj 1891.

Vidare förevisade talaren en kråka, skjuten af kassör Welin i Esbo den 4 juni detta år. Exemplaret hade hvita klor, hvitt under näbben samt tre handpennor och vissa andra fjädrar hvita.

Slutligen förevisade magister Levander lefvande termiter från Sicilien (*Calotermes flavicollis*) förärade åt talaren af professor Grassi från Catania.

De zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte ökats genom följande gåfvor. *Larus minutus* från Uleåborg, af kandidat J. A. Sandman. En dununge af *Grus communis* från Uleåborg af den samme. *Anser bernicla* från Nurmis af forstmästare F. M. Lagerblad. *Turdus torquatus*, skjuten den 7 maj 1891 i norra delen af Munsala, af herr Alarik Castrén. *Corvus cornix* med hvita fläckar och fötter, skjuten i Esbo, af kassör Welin. *Grus communis*, ungfågel, död under transport till Helsingfors Djurgård. *Garrulus glandarius* från Esbo af preparator G. W. Forssell. *Fringilla linaria* ♀, död i bur den 2 juni 1891, skänkt af lektor A. J. Mela. *Ammodytes lanceolatus* af professor Sundvik. *Lutra vulgaris*, unge, död på Högholmen. *Vanellus cristatus* i ungdrägt, skjuten vid Kela i Sjundeå den 10 augusti 1887 och förärad af herr F. R. Meller.

Mötet den 7 november 1891.

Herr docent F. Elfving yttrade: »Denna dag är på sätt och vis en bemärkelsedag. Senaste söndag hade jämnt 70 år förflutit, sedan vårt sällskap grundlades.

Underbar har sällskapets utveckling under denna tid varit. Föga kunde någon af de tio academici, som den 1 november 1821 voro samlade hos professor C. R. Sahlberg, ana att det sällskap för finsk zoologi och botanik, som då anspråkslöst stiftades, innan seklets slut skulle hafva sammanbragt de betydande samlingar af finska naturalster, som Universitetets museer nu förfoga öfver, eller offentliggjort dessa publikationsserier, hvilka anknyta vårt sällskap till vetenskapliga institutioner i alla delar af verlden.

Med tacksamhet må vi, blickande tillbaka på de gångna tiderna, minnas alla dem, som i sällskapet verkat och arbetat: arfvet efter dem må vi nu förkofra. Men framför andra bör sällskapet ihågkomma sin vordne ordförande, den frejdade William Nylander. Det var han, som vid seklets midt ingjöt nytt lif i sällskapets arbeten. Han bragte våra publikationer till stånd och gjorde dem genom sina skrifter kända i den vetenskapliga verlden. De impulser han gaf hafva fortlefvat, äfven efter det han lemnat vårt land, och aldrig har den inhemska naturforskningen förgäfves af honom begärt råd eller hjälp.

Professor Nylander fyller den 3 januari 1892 sjuttio år. Jag vågar föreslå att sällskapet såsom en gärd af tacksamhet och beundran ville hos professor Nylander anhålla att få kalla honom sin hedersordförande och att denna anhållan måtte honom på hans sjuttionde födelsedag tillställas.»

I anledning af detta uttalande beslöt Sällskapet enhälligt och med acklamation det en skriftlig anhållan att få kalla honom sin Hedersordförande skulle tillställas professor William Nylander på hans födelsedag den 3 januari 1892.

Till införande i publikationerna anmäldes: *Fogelfaunan på Karlö och kringliggande skär. Ett bidrag till kännedom om norra Österbottens fogelfauna* af J. A. Sandman.

Från en »Comité organisateur» i Bruxelles hade till Sällskapet anländt en uppmaning att i anledning af direktorns vid

Botaniska trädgården därstädes, M. F. Crépin, 25-års jubileum som sekreterare i La Société royale de botanique de Belgique bidraga tiil bildandet af ett botaniskt pris, som skulle bära herr Crépins namn.

I anledning häraf beslöt Sällskapet att en anteckningslista skulle framläggas å Botaniska museum.

The Nova Scotian Institute of Natural Sciences i Halifax hade tillställt Sällskapet exemplar af sina Proceedings and Transactions, och beslöt Sällskapet på grund häraf att träda i skriftbyte med nämda samfund.

Vidare beslöts på förslag af Bibliotekarien att föreslå skriftbyte med Geological and Natural History Survey of Canada i Montreal.

Ordföranden, herr professor Th. Sælan, väckte förslag om att Sällskapet genom ett pekuniärt understöd skulle sätta lektor Hjalmar Hjelt i stånd att mer odeladt än hittills egna sig åt slutredigeringen och tryckningen af sin *Conspectus Floræ fennicæ,* detta betydande och för den finska botaniska forskningen så högeligen viktiga värk, på hvilket lektor Hjelt under en följd af år med så stor offervillighet, så mycken sakkunskap och grundlighet arbetat.

Herr Kihlman, understödd af herr Arrhenius, förordade varmt ordförandens förslag, men önskade dock att frågan för närmare beredning skulle hänskjutas till tryckningskommissionen. Detta blef äfven Sällskapets beslut, och skulle herr Kihlman, på förslag af herr Norrlin, vid ärendets behandling inträda som adjungerad medlem i nämda kommission.

— Herr professor J. Sahlberg yttrade:

Såsom bekant finnas åtskilliga fjärilar, stora och små, hvilka lätt undgå uppmärksamhet, emedan de såsom larver lefva i växternas inre och såsom fullbildade hafva mycket kort flygtid samt flyga om natten. Bland sådana hade jag äran senaste höst anmäla en för Finlands fauna ny art *Nonagria Typhæ*, hvilken såsom larv lefver och förpuppar sig i stjelkarna af *Typha latifolia*. Denna art har nu visat sig hafva en icke obetydlig utbredning i södra Finland och är troligen allmän där näringsplantan växer.

I dag ber jag få fästa Sällskapets uppmärksamhet vid en annan nattfjäril, som för ett ungefär likartadt lefnadssätt. I medlet af oktober innevarande år fann jag här vid Helsingfors i stor mängd uti stjelkarne af *Lappa tomentosa* toma puppskal af en nattfjäril, samt talrika friska ägg af densamma. Att döma af puppans beskaffenhet och larvens lefnadssätt tillhörde dessa en hos oss ej förut anträffad fjäril, *Gortyna ochracea* Hb., hvilken på svenska blifvit kallad Kardborre-flyet. Olyckligtvis skedde fyndet så sent, att alla fjärilarna voro utflugna och intet exemplar mera kunde anträffas i närheten; men jag hoppas att antingen jag eller någon annan nästa höst blir i tillfälle att till finska samlingarna inlemna exemplar af fjäriln. Man behöfvar endast i slutet af augusti eller början af september uppsöka puppor och hålla dem någon tid i rumvärme för att få utkläckta vackra exemplar deraf. Emellertid ber jag att få förevisa ett utländskt exemplar från Henningska samlingen, för att gifva ett begrepp om fjärilns utseende, samt en gren af *Lappa* med inneslutet skal af puppan.

Vidare ber jag att få anmäla tvenne för vår fauna nya **coleoptera**, hvilka äro af ganska stort intresse.

Den ena är *Rhyzophagus grandis* Gyll., tagen i tre exemplar i Mustasaari socken i Österbotten af studerande Edv. Keto, och förärad till finska samlingen. Denna art, som är den största af slägtet, har inom Skandinavien blifvit funnen endast för lång tid sedan i Östergötland af Gyllenhaal och sedermera på några enskilda lokaler i mellersta Europa. Den uppgifves lefva i borrgångarna af den stora trägnagaren, *Dendroctonus micans*, hvilken stundom förstör och dödar den vanliga granen.

Den andra är en liten aleocharid *Ocyusa procidua* Er., utmärkt genom sin rent svarta färg och ovanligt grofva punktur. Den anträffades i ett enda exemplar vid sållning af nedfallna löf vid Mejlans invid Helsingfors. Arten är förut icke funnen nordligare än i Mecklenburg; det funna exemplaret öfverensstämmer fullkomligt med exemplar från Riesengebirge och Mecklenburg i min samling.

— Herr docent A. O. Kihlman framlade exemplar af den för den skandinaviska floran förut ej anmärkta **Petasites lævigatus** (Willd.) Reich. (Nardosmia straminea Cass.), tagna af föredragaren i Ryska Lappmarken. Den är här antecknad från floderna

Akjok, Pjalka och Pjalitsa, Tschapoma, Kamenka och Tschawanga, merendels i stor ymnighet och ensam täckande stora sträckor af stränderna. Äfven i Ponoj-floden växer den allmänt, dock, som det vill synas, ej i större ymnighet, men enligt en fotografi af prof. J. A. Palmén, åtminstone så högt upp som 14 till 15 mil från mynningen (mellan mynningarna af Jiigjok och Njuhktschjok).

Arten älskar floder med klart och hastigt rinnande vatten. Den förekommer här från ett litet stycke ofvanom vattenranden ut till ett djup af omkring 12 dm. Dess stora (ända till $^1/_2$ m breda), strutlikt hopvridna blad höja sig här på styfva, ofta mörkt brunröda skaft i täta flockar öfver vattenytan, medan dess halmgula, snart vissnande blomsterstänglar företrädesvis intaga den del af stranden, som redan tidigt på försommaren befrias från öfversvämningen. — I norra Ryssland och Sibirien har arten en vidsträckt utbredning och uppträder stundom t. ex. i floden Pishma i sådan myckenhet att den blir hinderlig för båtfarten. Vesterut är den af föredragaren funnen så långt som mellan stationerna Borkowskaja och Annenskaja några mil ostnordost från staden Wytegra. Fotografier af artens naturliga ståndorter förevisades.

Angående könsfördelningen och florationen, som äro förut obeskrifna, meddelade föredragaren under framläggande af handteckningar några notiser. Hankorgarne hafva i kanten talrika (15—20) rörformiga eller snedt uppspruckna, upptill vidgade honblommor, hvilka hafva inneslutna märken och äro sterila, troligen tjänstgörande som honungsblommor. En del hanblommor äro betydligt mindre än de andra, utan framträdande märken, men utbilda dock normalt pollen. De betydligt mindre honkorgarne hafva i kanten fruktbara honblommor med platt tunglikt bräm; de stundom talrika (öfver 30) diskblommorna sätta ej frö men utbilda dugligt pollen, hvarigenom de skilja sig från förut undersökta arter af slägtet *(P. albus, officinalis, frigidus).*

Slutligen meddelade föredragaren att han numera med säkerhet igenkänt som *Potomogeton vaginatus* de förut (Medd. 14, sid. 118) omnämnda exemplaren från Suopohja i Onega-Karelen. Äfven denna art torde i Nordryssland hafva vidsträckt utbredning. Den är af Meinshausen utdelad från Ingermanland (utan närmare lokal, under namn af *P. pectinatus)* och är af föredragaren funnen ytterst rikligt i floderna Pishma mellan Petschora och Mesen.

— Herr student J. E. Montell förevisade följande **fjärilar**: *Dasychira abietis* Schiff., larven togs i slutet af juni 1884, gaf imago i juli samma år; *Hadena sublustris* Lop., på blommande syrener, 27 juni 1886. *Senta maritima* Tausel, på strandäng, 6 augusti 1891. *Tapinostola fulva* Hübn. var. *fluxa* Tr., tagen som puppa i strået af Carex Pseudocyperus; imago 7 september 1891. *Leucania impura* Hübn. på en åker i juli 1886. Alla dessa arter, som föredragaren anträffat vid Bolstaholm på Åland, voro ej tillförene iakttagna i Finland. Angående deras utbredning i grannländerna lämnade herr Montell till sist några upplysningar.

— Herr student K. E. Stenroos förevisade tvenne anmärkningsvärda **växter** från Nurmijärvi socken i Nylands län. *Potamogeton nitens* Web., hittils känd endast från Åland och Onega-Karelen, hade föredragaren anträffat massvis i den uti Nurmijärvi sjö utmynnande ån Kyläjoki, därifrån den äfven spridt sig till sjön nedanför åmynningen. *Picea excelsa* Link. f. *parvifolia*, funnen förliden sommar i socknens nordligaste del på gränsen mot Tavastland på en backe i tät granskog. Denna egendomliga modifikation, som utmärker sig genom sitt täta busklika växtsätt samt sina små, blott 2—5 mm långa barr, hade genom sitt från den vanliga granen högeligen afvikande utseende sedan lång tid vid sig fäst äfven allmogens uppmärksamhet. Det exemplar, från hvilket den förevisade grenen brutits, var blott 90 cm högt, dess stam mätte omkring 37 cm i diameter och hade under 11 år tilltagit endast 2,5 mm i tjocklek, hvilket tyder på en synnerligen långsam tillväxt.

— Herr student H. Lindberg demonstrerade härpå en form af granen, analog med den förut förevisade modifikationen från Nurmijärvi.

Därefter förevisade herr Lindberg exemplar af *Riccia Huebeneri* Lindenb., tagen af honom sommaren 1891 i Lojo. Arten var förut inom Finlands naturvetenskapliga område känd endast från Åland (Bomansson).

— Herr docent F. Elfving förevisade stycken af golfplankor, hvilka genom ett **svampmycel** förstörts. De härstammade från en sal i Universitetets för fyra år sedan inredda nya kemiska laboratorium, där det asfaltbelagda golfvet blifvit alldeles ojämnt, hvar-

före det under sommaren uppbröts. Golfplankorna voro då till största delen förstörda — ofta så sköra att 1 dm tjocka stycken kunde brytas tvärt af — samt tätt öfverspunna af ett hvitt eller svagt i rödt stötande mycel. Den vanliga hussvampen (*Merulius lacrymans*) tillhörde detta mycel icke, ty hvarken visade det den karaktäristiska vätskeafsöndringen eller de enligt R. Hartigs undersökningar för *Merulius* utmärkande förgreningsförhållandena. Sannolikt tillhörde mycelet den allmänt i det fria förekommande *Trametes serialis*, af hvilken, enligt doktor P. A. Karstens bestämning, par, något abnormt utvecklade hattar jämväl å ort och ställe anträffats och hvilkas samhörighet med mycelet syntes antagligt. I sammanhang härmed påpekade föredragaren vådan af att belägga nya trägolf med asfalt eller linoleummattor, då de därigenom hindras att torka och lätt förstöras, enär de trä angripande svampmycelen kunna utveckla sig i dylikt virke, oaktadt den ringa lufttillgången.

— Herr student A. Thesleff förevisade och inlämnade till samlingarna följande sällsynta **svampformer**. En egendomlig missbildning af svamparten *Laccaria laccata* (Scop.) från Mustiala med en mindre upp- och nedvänd hatt, vidväxt den normala. *Rhacodium cellare* (Pers.), hvilken vanligen plägar förekomma i vinkällare, men innevarande höst anträffats i ett lagerrum i Tölö sockerbruk. *Bjerkandera lactea* (Fr.), *Inonotus fibrillosus* (Karst.), *Inonotus vulpinus* (Fr.), *Polyporellus varius* (Pers.), alla från Liimatta invid Viborg, *Poria obliqva* (Pers.) från Juustila nära Viborg samt *Physisporus luteoalbus* (Karst.) från Stenius' växthus invid Helsingfors.

Därjämte inlämnades till samlingarna den för finska faunan nya dagfjäriln *Pararge Dejanira* från Liimatta vid Viborg.

Till de zoologiska samlingarne hade influtit: *Rhyzophagus grandis*, ny för faunan, från Österbotten af studerande E. Keto. 20 arter sällsynta skalbaggar, däribland två för samlingen nya, från ryska Karelen af statsråd A. Günther. Fem fjärilarter från Åland, alla för Finland nya, af studerande J. Montell. Omkring 100 coleoptera och några orthoptera, däribland den sällsynta *Tettix fuliginosa*, från Nuortijärvitrakten af kandidat J. Lindén. Två sällsynta coleoptera från Nurmijärvi af studerande K. E. Stenroos.

Ett antal coleoptera och lepidoptera från Helsingfors af vaktmästare G. Nyberg. Fyra sällsynta fjärilar, däribland den äkta *Xylina lambda* F., samlade af aflidne doktor Blåfjeld i Sääksmäki (?) och förärade af studerande Blåfjeld.

Till de botaniska samlingarna hade förärats: 17 kärlväxter, 6 algkollekter, 3 blåalger och en svamp från Nurmijärvi af studerande K. O. Stenroos; *Bulgaria globosa* från Viborg af studerande A. Thesleff; *Polyporus Schweinitzii* från Pojo af friherre, doktor Edv. Hisinger; *Stachys ambigua* — ny för Finlands flora — från Kristina och *Artemisia campestris v. bottnica* (?) från Pyhäjoki af kollega H. Zidbäck.

Till korresponderande ledamot invaldes på förslag af herr Arrhenius docenten vid Lunds universitet, herr doktor Svante Murbeck.

Af herr Elfving föreslogs till ledamot herr studerande Ch. E. Keckman.

Mötet den 5 december 1891.

Till offentliggörande i Sällskapets Meddelanden inlämnade friherre professor J. A. Palmén en afhandling af herr J. E. Rosberg med titeln *Bidrag till kännedomen om fiskarnes utbredning i ryska Karelen* hvilket arbete han i korthet refererade.

Herr docent A. O. Kihlman anmälde till tryckning i Meddelanden en uppsats med titeln *Hepaticæ från Inari Lappmark.*

Herr professor J. Sahlberg anmälde till införande i Meddelanden en uppsats *Några aberrationer af dagfjärilslägtet Argynnis*, med färglagda taflor.

Föredrogs

Redogörelse för en botanisk resa till Ryska Lappmarken sommaren 1891 af **John Lindén.**

I anledning af den resa till Ryska Lappmarken, jag på Sällskapets bekostnad sistförflutna sommar företog, ber jag att till Sällskapet få förutskicka en kort redogörelse af resans förlopp och af hufvuddragen af det undersökta områdets natur.

Den kalla och sena våren föranledde att jag först den 15 juni afreste från Uleåborg till Kemi och från sistnämda ort därpå följande dag med skjuts till Kemijärvi. Samtidigt med min ankomst till Kemi inträffade björkens bladsprickning å denna ort. — Redan på vårvintern hade jag i bref till en bonde Hermanni Kerkelä, i Kemijärvi, bedt denne skaffa mig båt och en duktig och pålitlig karl till medhjälpare för sommaren. Vid min ankomst till Kemijärvi var också allt detta gjordt, så att jag efter anskaffandet af de några nödvändighetsartiklar, hvilka ännu fattades i min utrustning, redan efter en dags uppehåll kunde lämna Kemijärvi.

Med tvänne roddare tillryggalades den 11 mil långa vägen till Sankoski på två dagar. Härifrån togs en stakare till, så att jag nu med trenne stakare kunde tillryggalägga 6 till 7 mil om dagen. Kemijokis forsar äro för resten särdeles lätta att befara; från Kemijärvi ända till Vouhtujokis mynning d. v. s. på den sträcka jag hade att befara denna älf, finnas väl ett par tiotal forsar, men icke en enda af dem är af någon betydenhet. De egentliga svårigheterna begynna först med uppstigandet uppför Vouhtujoki. Denna lilla bäck framrinner under oupphörliga slingringar genom de ödsligaste lågländа skogs- och i dess öfversta lopp genom flere kilometer vida kärrmarker. Denna bäck är tre mil lång. Af denna sträcka är isynnerhet den öfversta halfva milen ytterligt besvärlig att befara. Bäckens smala strömfåra försvinner stundom alldeles uti de täta *Salix*-snår, som utbreda sig på dess stränder, och de i strömmens riktning växande videgrenarna sätta ett svårt besegradt hinder i vägen för den uppåt resande. Efter ett tungt dagsarbete anlände vi slutligen på kvällen den 26 juni till Sotataival. Öfver denna 3.5 km breda, af tallbevuxna lafmoar och myrar intagna tämligen jämna och låga vattendelare släpades båten och buros effekterna följande dag till Sotajokis källor, därifrån min blifvande ledsagare för sommaren, Juhani Ohtonen, och jag på tumanhand skulle söka oss väg till Nuotjaur sjö i Ryska Lappmarken. Då vi den 28 juni på morgonen uppvaknade vid Sotataival, funno vi oss inbäddade i ett par tums tjockt snöhölje. Från den grådisiga himmeln föll allt ännu regnblandad snö. Skogen stod i full vinterdrägt, och en isande kall nordan dref omkring snöslagget. Att det under sådana

förhållanden var under en viss misstämning vi togo afsked af våra, till sina hem åter vandrande ledsagare från Sankoski, är lätt förklarligt. Den vida, ödsliga kärrmark, som utbredde sig framför oss och genom hvars täta *Salix*-snår vi med båten skulle tränga oss fram längs den lilla Sotajoki bidrog ej att lifva sinnet. En gång på väg gick det likväl bra nog. Då vi på aftonen slogo läger på en jämn tallmo nära Sotajokis mynning, hade visserligen snöslagget och blåsten upphört samt himmeln klarnat, men temperaturen föll jämnt, och redan kl. 10 på kvällen visade termometern — 2°.1 C. Mitt koniska tält med sitt rökhål i taket visade sig redan nu, första gången det var uppvärmdt, vara särdeles praktiskt och att föredraga framför de heltäckta tälten, ty en liten brasa i midten af tältet höll temperaturen så hög att man väl kunde sysselsätta sig med skrifning inom detsamma.

Följande dag kommo vi till Nuotjok. Vattenmängden blef nu större och färden utför den strida, på forsar synnerligen rika elfven gick mycket raskt. Först flöt Nuotjok genom ett lågländt af glesa gran- och björkskogar eller af mindre kärrmarker intaget område, i hvars ödslighet de längre från elfven synliga tallåsarna med deras till stor del af gamla förtorkade furor bestående träd bragte föga omvexling. Längre utför elfven reste sig strandmarkerna högre. Slutligen var elfven inklämd i en smal strömfåra, kännetecknad af miltal långa forsar, nästan i en fortsättning. Ända till 100—130 m höga reste sig de stupande strandbranterna. Dessa voro ställvis nästan nakna, täckta af massor af kantiga stenar och block eller också, isynnerhet på norra stranden, bevuxna med tall- och granskogar. Dessa trakter hörde till de egendomligaste i det genomresta området, och vid båtfärden utför den smala skummande strömfåran mellan dessa mörka brant stigande väggar hållas såväl kropps- som själskrafter i en hög grad af spänning.

I en därpå följande del af floddalen förändrades landskapet så till vida att de skogbevuxna höjderna vid älfven ej nådde en så anmärkningsvärd höjd, att de uppträdde längre från densamma och att forsarna icke mera uppträdde så talrikt. Ytterst strid rann floden likväl allt ännu, och dess strömfåra delade sig flerstädes genom uppträdande af en mängd små alluviala holmar, uppbyggda af sand och bärande rikliga *Salix*- och andra löfträdsformationer.

Det enda fjäll, som ligger nära invid älfven, är Podusoivi eller Paatesvaara, som vid nedresan utför Nuotjok några gånger redan på håll framskymtat och genom sin egendomliga rödbruna färg genast fäst uppmärksamheten vid sig. Den 3 juli kommo vi i jämnbredd med detta fjäll och företogo en exkursion till detsamma. Lika egendomliga som de bergarter, som bildade detta fjäll, voro äfven de få växter, som trifdes å de vida nakna sandfälten på dess sluttningar. Nästan de enda växter, hvilka anträffades i den förvittrade rödbruna olivinfelssanden eller i springorna af själfva bärget, som utom sagda olivinfels bestod af talkskiffer, voro *Asplenium viride* i ymnighet, *Arenaria ciliata*, *Sagina nodosa*, *Silene acaulis*, *Cerastium alpinum* och *Festuca ovina*. Nuotjok är härifrån nedåt mindre strid. Dess stränder äro karaktäriserade af utomordentliga ängsmarker, på hvilka gräset nästan når manshöjd. De största och vackraste representanterna, som deltaga i bildandet af dessa vackra naturliga ängar, äro *Calamagrostis phragmitoides* och *Baldingera arundinacea*. Efter det den stora Jaurijok förenat sig med Nuotjok, är denna en imponerande vattenmassa: de fyra Neitokoski forsarna, som några kilometer nedanför Jaurijoks mynning försvåra passerandet af Nuotjok, äro onekligen de farligaste, men på samma gång de största och vackraste i hela älfven. Sedan man lyckligt kommit ned för dessa, flyter den breda älfven tämligen lugnt den fem mil långa sträckan till Nuotjaur. Stränderna och det omgifvande landskapet öfver hufvud är af ett ojämförligt gladare utseende än de förut passerade Frodiga löfskogar på flodstränderna, buskbestånd af riklig hägg, *Ribes rubrum*, rönn, *Rosa cinnamomea* och *Salices* och, omvexlande med dessa, vackra frodiga ängsmarker äro utmärkande för Nuotjoks nedersta lopp. De snöhöljda, väldiga fjällmassor, som i N och NE syntes redan från toppen af Podusoivi, nalkas vi på vår färd utför Nuotjok alltmer, och, då vi den 6 juli anlände till de finske nybyggarne nära elfmynningen, hade vi de närmaste fjällen på omkring en mils afstånd och hade fri utsikt öfver det vackra ännu rikligt snötäckta fjällandskap, som höjer sig från Nuotjaurs sydöstra strand.

På den 30 mil långa sträcka vi tillryggalagt från Martti, den sista finska byn vid Kemijoki, till detta finska nybygge vid myn-

ningen af Nuotjok, hade vi på vår färd ej träffat några andra människor än en enda lappfamilj, som hade slagit upp sina bopålar för sommaren vid mynningen af Jaurijok. Vår medförda proviant och den öfver sig ymniga tillgången på vildt i skogarne och af forell i älfven gjorde vår resa likväl fullkomligt oberoende af inbyggarne i dessa näjder. Då den ene af nybyggarne, den gamle Pekka Ketola från Kittilä, hade en präktig nybyggd stuga att ställa till vårt förfogande och eljes också kunde bjuda på andra bekvämligheter, föredrog jag likväl att lämna tältlifvet så mycket som möjligt och tog mitt hufvudkvarter hos honom. Härifrån gjorde jag utflykter såväl till olika delar af Nuotjaur, ända till den stora lappbyn vid sjöns nordligaste ända och laxpatan i Tuloma, som till trakterna närmast nybygget. Största tiden använde jag till undersökning af det i botaniskt afseende största intresse erbjudande området på östra sidan af södra Nuotjaur. Dessa trakters högre och lägre fjäll och öfver hufvud omväxlande terrängbildning motsvarades af en rikare och mer växlande vegetation, på hvars studium jag hufvudsakligast koncentrerade min uppmärksamhet. Framdeles kommer jag att meddela fullständigare redogörelse om densamma och vill nu endast nämna att jämte det den vackraste skogsregion finnes i området den alpina floran är representerad af arter, sådana som *Arnica alpina*, *Salix polaris*, *Cryptogramme crispa*, *Aspidium lonchitis*, *Carex atrata*, *Dryas octopetala*, *Alchemilla alpina*, *Carex pedata*, *Carex capitata*, *Hierochloa alpina* m. fl. Af Ryska Lappmarkens karaktärsväxter finnas redan i dessa trakter några arter, såsom *Moehringia lateriflora*, *Arenaria ciliata* och *Castilleja pallida*, den sistnämnda ofta ymnigt. Utom många andra för området förut oantecknade arter vill jag blott nämna en, *Galium triflorum,* hvilken jag ej väntade finna här och hvilken härförinnan ej är känd från någon Lappmark. Vidare kan omnämnas att i en förklyftning nedanför Kohperioivi fjäll röd snö (*Sphærella nivalis)* anträffades, hopad i små gropar på ett stort snöfält.

Sommaren var öfver hufvud ej gynsam för botaniska studier, åtminstone ej i fjällen. Då jag den 7 juli gjorde min första exkursion till Kahperioivi fjäll, inträffade björkens löfspreckning som bäst på dess västsluttning. Vid trädgränsen hade björkarna ännu denna dag ej ens antydning till blad. Väldiga snödrifvor lågo

på alla för solen mer skyddade ställen. Den mycket varma tid af tre veckor, som inföll i juli månad, bragte växterna på ängsmarkerna i floddalen och vid älfmynningen likväl i full blomstring på denna tid. Den 28 juli påbörjades höbärgningen, och den 13 augusti åto vi för första gången »nypotäter». Men på denna period följde från den 27 juli en kall regntid, innefattande resten af den korta sommaren, så att fjällvegetationen ej allsidigt kunde utvecklas.

Den 22 augusti företog jag den sista fjällvandringen, och då voro de från snön senast befriade delarne af fjällen allt ännu lika bruna och liflösa som för två veckor sedan, och den enda skilnad, som förmärktes i fjällnaturen, var att dvärgbjörken fullständigt rodnat, videbuskarne gulnat och att de högsta synliga topparna, Siulutaldi och Vuojima, voro snöhöljda d. v. s. att vintern redan gjort sitt intåg på dessa fjäll.

Den 24 augusti bröt jag därför upp med två af nybyggarne såsom ledsagare på resan uppför Nuotjok, och den 31 augusti började vi åter på tumanhand, Jussi och jag, vår färd utför Kemijoki och anlände den 4 september till Kemijärvi och den 8 i samma månad till Kemi stad.

Helsingfors, mars 1892.

— Herr student E. Reuter förevisade fyra för finska faunan nya **vecklarefjärilar**. *Tortrix decretana* Tr. af föredragaren funnen på Lofsdal i Pargas socken sommaren 1887; arten, hvars egentliga hemland är Tyskland, Schweiz och sydvästra Ryssland, var ny icke blott för den finska, utan för hela skandinaviska faunan. *Cochylis notulana* Z., anträffad på samma ort i flere exemplar år 1885; i likhet med den nyssnämda förut ej anmärkt för Skandinavien eller Finland, förekommer den egentligen i Italien och Tyskland. *Penthina bifasciana* Hn. äfvenledes från Lofsdal i Pargas, sommaren 1884, förekommer i Sverige från Småland till Upland samt i Norge i Sydvaranger. *Dichrorhampha simpliciana* Hev. anträffad sommaren 1884 på en holme i Örfjärden i Pargas; i Sverige är denna art tagen i Skåne och på Gotland samt i Norge i Gudbrandsdalen.

— Herr magister J. A. Sandman förevisade och inlämnade till samlingarna *Lagopus mutus (alpinus)*, skjuten af honom på Ounas-

tunturi den 5 juli 1889 samt ungar af *Totanus glottis* och *T. glareola,* skjutna af honom i Ylikyrö by i Enontekis den 23 juni samma år.

— Ordföranden herr professor Th. Saelan meddelade att han redan 1856 tillsammans med rektor J. E. Strömborg hade besökt ett träsk i Labbom by i Mörskom socken och då observerat flere därstädes växande märkvärdiga *Salix*-former, af hvilka en sedermera visat sig vara *S. lapponum* × *myrtilloides.* Tillsammans med rektor Strömborg hade han den 19 juni 1891 förnyat besöket och då funnit träsket fäldt och förvandladt till en fuktig ängsmark med riklig *Salix*-vegetation, i hvilken iakttogos *Salix lapponum, S. myrtilloides, S. rosmarinifolia,* talrika stånd af *S. versifolia* och något mindre talrikt *S. rosmarinifolia* × *myrtilloides.* Sistnämnda hybrid förevisades och beskrefs.

Herr magister Arrhenius meddelade att han påträffat samma hybrid vid Piispariisti nära Åbo.

— Herr magister K. M. Levander förevisade en i bur svartnad grönsiska samt en af konstförvandten Lindroos i staden skjuten och till samlingarna förärad talgoxe, hvars näbb var ovanligt långt utvuxen och korsstäld.

De zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte erhållit följande tillökning. *Carabus nemoralis* från Helsingfors, monströst exemplar, af student G. Palmgren; tre sällsynta coleoptera från Helsingfors och Viborg af student A. Thesleff; 27 arter *Psocidæ* från skilda delar af landet, däraf 9 för samlingen nya, förärade af professor J. Sahlberg; *Picus minor* ♀ från Sibbo, af student K. E. Stenroos; *Fringilla spinus,* svart burfogel; *Parus major* med korsvuxen näbb, af konstförvandt Lindroos; *Garrulus glandarius* med missbildad fot, från Evois af lektor J. E. Furuhjelm; *Totanus glottis* och *T. glareola,* ungar, samt *Lagopus mutus* alla från Ounastunturi-trakten af magister J. A. Sandman.

Till medlemmar föreslogos herr magister J. E. Rosberg af herr R. Hult äfvensom herr studerande Ernst Therman af herr K. M. Levander.

Mötet den 6 februari 1892.

På grund af sekreterarens sjukdom fördes protokollet af herr magister A. Arrhenius.

Ordföranden, herr professor Th. Saelan, uppläste följande bref från professor W. Nylander:

Paris, 4 janvier, 1892.

Monsieur le Président

Je suis vivement touché de la bienveillante distinction, dont la Société pro Fauna et Flora Fennica honore le vieillard septuagenaire qui l'a tant aimé pendant les années déjà lointaines où il habitait la patrie. La Société cependant n'etait alors que très modeste et n'existait que grâce aux efforts patriotiques d'un petit nombre de Membres. Des méchants sont ensuite venus semer la division et amener le demembrement dans les collections au profit de leurs egoïstes caprices, detruisant l'harmonie antérieure. Peut-être aussi ma personne, qui ne se pliait pas sans protester contre les mauvais desseins, fut-elle jugée détestable et à écarter. Toujours est-il qu'un trouble regrettable s'était mis dans notre Société au grand détriment de son intégrité ancienne, son bon entrain patriotique et sa prosperité.

Depuis mon départ des jours meilleurs sont venus. La Société a pris un essor plus considérable et a pu publier des travaux scientifiques importants nombreux qui la placent à un haut rang parmi celles des pays étrangers.

Je me rejouis profondement de ces heureux progrès si honorables pour la Finlande et je l'en félicite de tout mon coeur.

Veuillez, Monsieur le Président, recevoir l'expression de ma profonde reconnaissance et la présenter à la Société.

Votre très dévoué

W. Nylander.

Från Société hongroise des Sciences naturelles i Budapest hade till Sällskapet anländt en inbjudning att deltaga i den solenna sammankomst, som på femtionde årsdagen af nämda samfunds stiftande skulle hållas därsammastädes söndagen den 17 januari 1892.

Société de Géographie i Paris hade tillställt sällskapet tillkännagifvande om sin ordförandes, M. de Quatrefages de Bréau, dödliga frånfälle i Paris den 12 januari 1892.

Scottish Natural Society i Edinburgh hade som bytesexemplar tillsändt Sällskapet sina »Annals» N:o 1, 1892, January, och beslöts i anledning häraf att Sällskapets under förlidet år utkomna skrifter skulle till berörda samfund öfversändas.

Herr doktor Rob. Boldt förevisade några sterila exemplar af en *Saxifraga-art*, sannolikt *S. cæspitosa*, tagna af magister A. Forsell i Nurmijärvi socken, på ett öde bärg 4 km från Rajamäki vid Hangöbanan.

— Herr docent A. O. Kihlman öfverlämnade till Sällskapet:

Botaniska iakttagelser gjorda sommaren 1891, hufvudsakligen i Kuolajärvi Lappmark af **H. Stjernvall.**

Lonicera coerulea L. längs Tuntsajoki på ängsmarker bestående af svämlera åtminstone ända till Pyrstölamminsuu i N; längs Kutsanjoki åtminstone till och omkring Karjalansuvanto i W; blommade den 1 juli vid Karjalansuvanto; den 7 juli nästan utblommad vid Tuntsajoki.

Pinguicula alpina L. i blom den 12 juli på en mosse vester om vägen mellan Kairala och Kuolajärvi kyrkoby.

Primula sp. i full blomning på äng vid Ruva by i Ryska Karelen midsommardagen.

Ranunculus lapponicus L. blommande på kärr mellan Kairala (vid Kuolajärvi) och Kuolajärvi kyrkoby, 12 juli.

Batrachium heterophyllum Fr. i full blomning vid Sallanjokis utlopp ur Sallanjärvi den 14 juli.

Dianthus superbus L. observerades kring mynningen af Naalioja längs Tuntsjoki; började blomma omkring den 24 juli.

Ribes rubrum L. observerad med mogna bär ett stycke nedom expeditionens sista lägerplats (vid älfven rakt i W från Vahtkorelavaara) den 31 augusti.

Prunus padus L. i blom den 5 juli vid Tuntsajoki ett stycke uppför älfven från Tuntsajärvi.

Cassandra calyculata Don. nyligen utslagen vid Kieminki och Pudasjärvi den 7 juni; öster om Pudasjärvi icke i blom den 8 —9 juni.

Arctostaphylos alpina Spr. allmän på fjällen; började vid sista lägerplatsen förekomma i dalgångarne på lafmark och låga berg.

Azalea procumbens L. blommade den 14 juli på Sallantunturi.

Juniperus communis L. betäckte ovanligt ymnigt trakten närmast kring Peuratunturi.

Corallorhiza innata Br. i blom (inalles funna 3 exemplar) vid Pyhäkura W om Vuorijärvi by den 2 juli.

Asplenium viride Huds. mycket allmän på Sankarikaita ett stycke SE om Harriskoski (på grusmark).

Allosurus crispus Bernh. observerad på Sorstatunturi (sparsamt) och på en af Nuolusoiva topparne (mycket allmän och särdeles vackra exemplar).

Struthiopteris germanica Willd. mycket talrik kring bäckar, genomströmmande djupa klyfdalar i trakten mellan Nivajärvi och Vuorijärvi.

Equisetum hiemale L. allmän på mosandfält och steniga stränder mellan Luotoköngös och Jääräkoski.

Diapensia lapponica L. blommade den 14 juli på Sallantunturi (blommorna till största delen förstörda af frost).

Chrysosplenium tetrandrum Th. Fr. blommade den 14 l. 17 juni vid Kuusamo kyrkoby.

Rosa cinnamomea L. vid Tuntsa by i Ryska Karelen observerad i blom 26—29 juni.

— Herr professor J. Sahlberg meddelade att han redan för några år sedan, då han genomgick och bestämde doktor O. Engströms finska coleoptersamling, hade fäst sig vid tvänne exemplar af slägtet *Haltica*, tagna i Thusby, hvilka väsentligen afveko från alla förut kända nordeuropeiska arter af samma slägte och närmade sig den från södra Frankrike och Spanien beskrifna *H. Ericeti*. Då den likväl i vissa afseenden afvek från denna sistnämda, som ej var funnen i mellanliggande trakter, var han dock redan då böjd att anse den för en ny art. Bland de af docenten Kihlman från Petschora-trakten hemförda coleoptera, hvaraf flera voro af synnerligen stort djurgeografiskt intresse, funnos äfven flera exemplar af samma *Haltica* tagna på *Ulmaria pentapetala* på en äng vid Orlowska poststugan vester om byn Safonowa vid

floden Pjosa. För att vinna full säkerhet angående denna art hade par exemplar sändts till dr Julius Weise i Berlin, nutidens främste specialist uti halticiderna, och äfven han hade förklarat den för ett nytt species. Arten som får heta *H. Engströmi* efter dess första upptäckare skiljer sig från alla skandinaviska genom sin långsträckta form, med afrundade skuldror och otydlig humeralknöl. Från *H. Ericeti* All. afviker den genom något finare punktur på täckvingarna, mindre djup fåra på prothorax, hvars framhörn äro valklikt uppsvällda och framsträckta.

Vidare förevisade herr Sahlberg ett monströst exemplar af *Carabus nemoralis* L. taget på Högholmen nära Helsingfors af studerande G. Palmgren och utmärkt därigenom att venstra antennen vid tredje leden bar en missformad tars.

Vidare förevisade herr Sahlberg följande för vår fauna nya solitära getingar. *Hoplomerus reniformis* Wesm. tagen i Pyhäjärvi i södra Karelen af föredragaren; *Lionotus dentisqvama* Thoms. tagen i Yläne af C. Sahlberg; *L. picticrus* Thoms. tagen i Kuusamo af föredragaren; *Ancistrocerus callosus* Thoms. tagen i Karislojo af föredragaren; *A. excisus* Thoms. tagen i Yläne af C. Sahlberg; *A. oviventris* Wesm. tagen i Kuusamo af föredragaren; *A. parietinus* L. tagen i Ruovesi af föredragaren; *A. clavipennis* Thoms. tagen i Teisko och Yläne af föredragaren; *A. pictipes* Thoms. tagen i Yläne af C. Sahlberg; *Odynerus suecicus* Saussure (= laeviventris Thoms.) tagen i Kuusamo af föredragaren och *O. fuscipes* Thoms. tagen i Karislojo af föredragaren. Alla dessa arter voro förut kända från Sverige.

— Herr magister E. Reuter förevisade exemplar af en för skandinaviska och tre för finska faunan nya vecklarefjärilar, nämligen:

Tortrix cerasana Hb., funnen af föredragaren på Aspö i Korpo socken i juli 1890. Arten, som förut veterligen icke anträffats vare sig inom Skandinaviens eller Finlands faunaområde, är utbredd öfver England, Frankrike och Tyskland samt förekommer äfven i Lifland.

Tortrix diversana Hb., tagen å samma lokal och samtidigt som föregående, är hemma i England, Tyskland och Ryssland äfvensom i Skåne i Sverige.

Penthina moestana Wk., funnen sommaren 1885 å Lofsdal i Pargas socken; dess hemvist är England och norra Tyskland; i Skandinavien har den anträffats i norska Lappmarken.

Phthoroblastis Juliana Curt., anträffad i flere exemplar på ek å Lenholmen invid Lofsdal i Pargas sommaren 1888. Artens utbredningsområde i Europa är England, Tyskland, Frankrike och Dalmatien; dessutom förekommer den sparsamt i Blekinge i Sverige.

— Herr student H. Lindberg framlade följande för provinsen Åland nya fanerogamer: *Cirsium heterophyllum* × *palustre*, *Stellaria Friesiana*, *Carex sparsiflora*, *Trifolium agrarium*, *Farsetia incana*, *Lycopodium inundatum* och *Viola uliginosa*.

I anslutning härtill meddelade herrar O. Bergroth och E. Reuter att de anträffat: den förre *Trifolium agrarium* i Sund, den senare *Farsetia incana* på Lågskär.

Herr Lindberg demonstrerade vidare i Hangö tagna exemplar af den som vildtväxande från Finland tillförene okända *Polygonum Rayi*; af några mötesdeltagare uttalades emellertid en förmodan att äfven dessa möjligen vore ditkomna med ballast.

— Herr student T. Renvall förevisade exemplar af den i vårt land förut icke anträffade *Arion rufus*, funna i Muurla kapell.

— Herr magister Axel Arrhenius omnämde ett fall af

Frosthärdighet hos Senecio vulgaris L.

På en sydligt belägen bärgafsats straxt nedanför Uspenskij katedralen och alldeles invid stora Skatuddsvägen i Helsingfors hade föredragaren den 8 november detta år lagt märke till ett större antal individer af *Senecio vulgaris*, som sköto upp ur den bara, frusna marken. Det friska utseendet hos dessa plantor väckte därvid föredragarens uppmärksamhet, enär minimum-temperaturen under de sista dagarne i oktober, liksom under den första novemberveckan, i regeln understigit —3° C., vid flere tillfällen gått ner under —5° och en dag till och med sjunkit ända till —7°.8 medan å andra sidan maximum-temperaturen åtminstone en dag i november nått upp till + 8°. En mikroskopisk undersökning visade, att plantorna i själfva värket ännu voro fullt lifskraftiga och fortplantningsdugliga — pollenplasmat och fröämnena, liksom äfven de vegetativa organens väfnader hade ett full-

komligt normalt utseende. Som ett ytterligare bevis för riktigheten af denna iakttagelse omnämde föredragaren, att outslagna korgar af några individer, som medbragts hem och nedsänkts i vatten, efter några dagar buro välutvecklade blommor med friskt, saftigt pollen och friska saftiga märken.

Ett nytt besök vid samma bergafsats gjordes en månad härefter, en tid, under hvilken temperaturförhållandena varit långt ogynsammare än under oktober. Under tretton dagar angaf termometern en minimum-temperatur under — 5°; en dag hade kvicksilfverpelaren sjunkit till — 10° och två dagar nådde densamma ända ner till — 13°. November månads medeltemperatur utgjorde, enligt observationerna å härvarande meteorologiska station, — 1°.39. Marken var fortfarande snölös på den ifrågavarande lokaliteten, och där stodo nu *Senecio*-plantorna till sin halfva höjd liksom insmälta i en kompakt isklump. Men det oaktadt hade de alltjämt bibehållit sitt friska, grönskande utseende. En del blommor stodo utslagna och pollenkornen, liksom märkena, på hvilka dessa fastnat, tedde sig under mikroskopet fullt lifskraftiga. Hos de afbrutna individer, som hemförts och blifvit ställda i kyligt vatten, hade äfven nu ett fåtal blommor efter några dagars förlopp inträdt i anthes-stadiet. En sådan motståndskraftighet vittnade ojäfaktigt om i hvilken hög grad *Senecio vulgaris* förmått afpassa sig efter till och med mycket ogynsamma klimatiska förhållanden.

Föredragaren uppmanade till anställande af liknande observationer äfven på andra växter.

— Herr professor Th. Saelan förevisade: *Scilla sibirica* Andr., funnen på grekisk-katolska begrafningsplatsen i Viborg, *Setaria viridis* från Taipalsaari och *Sagittaria sagittæfolia* f. *subintegrifolia* från Taipalsaari, alla tagna af eleven H. Sundelius, den förstnämda högst sannolikt förvildad.

Till de botaniska samlingarne hade influtit: Af student A. Thesleff en kärlväxt och 7 arter svampar från olika delar af landet; af student Harald Lindberg *Riccia Huebeneri* från Lojo; af fröken B. Qvist *Webera pulchella* från Viborg; af student K. E. Stenroos *Potamogeton nitens* och *Nitella mucronata* från

Nurmijärvi; af student H. Stjernvall 6 fröväxter från östra Lappmarken; af doktor R. Boldt *Saxifraga cæspitosa* från Nurmijärvi.

Till nya medlemmar föreslogos herr student Mikaël von Haartman af friherre Palmén, herr student Gösta Palmgren af herr Sahlberg samt herr student Hugo Stjernvall af herr Kihlman.

Mötet den 5 mars 1892.

Till Sällskapet hade anländt ett cirkulär från Wien, undertecknadt af 63 botaniska forskare i olika delar af Europa, hvari naturforskare uppmanas att sammanskjuta bidrag till en vård på Stefan Endlichers graf, och beslöt Sällskapet att på nästa möte låta en lista för tecknande af bidrag cirkulera. Uppropet var utsändt genom »K. K. zoologisch-botanische Gesellschaft» i Wien

Från Linnean Society of New South Wales hade underrättelse ingått att en af dess mest verksamme medlemmar och frikostiga mecenater, sir William Macleay, »sällskapets hufvud och hjärta», aflidit den 7 sistlidne december.

Bibliotekarien anmälde att Universitetet i Upsala genom bibliotekarien professor Annerstedt förärat Sällskapet en samling af fyratio i Upsala utkomna disputationer, hufvudsakligen af botaniskt och zoologiskt innehåll, samt för framtiden erbjudit Sällskapet allt akademiskt tryck inom de vetenskapsgrenar som Sällskapet önskar, och beslöts att Ordföranden skulle till professor Annerstedt aflåta en tacksägelseskrift för den värdefulla gåfvan.

På tryckningskomiténs af ordföranden framförda förslag beslöt Sällskapet att för understödande af lektor Hjalmar Hjelts arbete på hans *Conspectus Floræ Fennicæ* tilldela författaren 500 mark för monokotyledonerna samt att för utarbetandet af dikotyledonerna aflägga en reservfond, hvilken borde stiga till 5,000 mark, till hvilken reservfond 1,000 mark genast skulle öfverföras.

Till införande i Sällskapets Meddelanden anmälde ordföranden en uppsats af herr kandidat J. Alb. Sandman med titeln *Leptodora hyalina i Finland.*

Herr professor O. M. Reuter förevisade och inlemnade till samlingarna i sprit förvarade larver af *Pedicia rivosa* L., Finlands största och vackraste tipulid, en hos oss ganska sällsynt art. Larven upptäcktes redan i slutet af förra seklet af Schäffer, men beskrefs fullständigt först för något decennium sedan af Beling, som lyckades följa dess vidare utveckling. Både tlll byggnad och evolution erbjuder den många egendomligheter. Så bär den i motsats till de flesta dipterlarver fotlika bihang på de fyra näst sista buksegmenten. Den lefver i rinnande och kyligt vatten. De nu förevisade exemplaren voro tagna den 3 juli 1891 på Lofsdal i Pargas från bottnen af en just tömd källa. I bottnen framsprang nämligen källådern på en iskränkt fläck af omkring 40 mm tvärmått. Ingenstädes för öfrigt på källbottnen fanns spår af larven, men vid själfva åderns mynning lågo några exemplar, och genom gräfning längre in i ådern kunde därifrån framdragas otaliga larver. Hemförda sattes de i ett glas med sand och vatten från samma källa, men dogo inom några timmar, antagligen emedan vattnet ej mer egde den friskhet och kyla, som erfordrades.

— Herr doktor A. O. Kihlman demonstrerade särskilda former af *Salix rotundifolia* från Orloff samt följande för floran nya *Salix*-bastarder: *Salix glauca* × *lapponum*, *S. myrsinites* × *phylicæfolia*, *S. hastata* × *myrsinites*, *S. myrsinites* × *rotundifolia*, *S. hastata* × *rotundifolia*, *S. lapponum* × *rotundifolia*, *S. hastata* × *herbacea* (funnen äfven af doktor Brotherus nära Shagajaur i Lapponia murmanica; hit torde äfven böra räknas den i Herbarium Musei Fennici enligt Lundströms bestämning upptagna *Salix hastata* × *reticulata* från Nuotjaurfjällen), *S. herbacea* × *rotundifolia*, *[S. hastata* × *rotundifolia]* × *[S. lapponum* × *rotundifolia]*.

Därjämte anmälde talaren att han framdeles ämnade publicera en närmare redogörelse öfver dessa former.

— Herr magister E. Reuter förevisade exemplar af trenne aberrationer af vecklarefjärilar, hvilka förut icke anmälts såsom tillhörande vår fauna, nämligen: *Teras ferrugana* Schiff. ab. *Brachiana* For., *Grapholitha Solandriana* L. ab. *Trapezana* F. och *Gr. nisella* Cl. v. *Pavonana* Don., alla från Lofsdal i Pargas socken. Wallengren, som nyligen i Entomologisk tidskrift publicerat en afhandling om Skandinaviens vecklarefjärilar, omnämner ej någon af dessa aberrationer såsom förekommande i Sverige.

eller Norge, men antagligt är att de uppträda i alla de länder, där hufvudformen finnes. Många auktorer hafva icke särskiljt dem fran hufvudformen, och härpå beror möjligen den omständigheten att nämnda aberrationer ej af Wallengren skildt upptagas.

— Herr student J. E. Montell förevisade följande af honom på Bolstaholm i Geta (Åland) insamlade Microlepidoptera:

Chilo phragmitellus Hb., utbredd i mellersta Europa norrut till Sverige och Petersburg, — funnen på en strand 30 juni 1891. *Tortrix Forskåhleana* L., utbredd i England, Frankrike, Tyskland, Grekland, Lifland, Sverige till Upland samt södra Norge, — tagen på en äng den 1 augusti 1891. *Cerostoma sequellum* Cl., utbredd i England, Tyskland, Galizien, Ungern, Schweiz, Piemont, mellersta Italien, vestra Ryssland, Danmark, södra Norge samt södra och mellersta Sverige, — funnen i en lund den 17 augusti 1891. *C. lucellum* F., utbredd i England, Tyskland, Schweiz, Galizien, Ungern, Lifland, sydöstra Ryssland, Grekland, Spanien, södra Norge, samt södra och mellersta Sverige, — tagen på en äng (på ek) den 15 augusti 1890.

— Herr student A. Thesleff förevisade ett af honom senaste vår i Viborgstrakten funnet exemplar af den hittills endast i Finland funna och sedan 1860-talet icke återsedda *Helvella ambigua* Karst.

Till de botaniska samlingarna hade inlemnats af studerande H. Lindberg 22 sällsynta kärlväxter från södra Finland samt af magister H. Zidbäck från olika delar af landet en mossa och 11 fanerogamer, däribland anmärkningsvärda *Convallaria polygonatum* från Simo och *Galium triflorum* från Muhos.

Till medlem af Sällskapet föreslogs af herr Elfving herr student K. E. Hirn.

Mötet den 2 april 1892

Ordföranden föredrog de nio ansökningar om reseanslag, som inlämnats och af hvilka en anländt efter ansökningstidens utgång.

Herr John Lindén hade anhållit om 250 mark för en botanisk undersökning af sydligaste Österbotten, såväl skärgården som inlandet, jämte besök i angränsande delar af Satakunta.

Herr Harald Lindberg hade begärt 225 mark för att i botaniskt, speciell muscologiskt syfte undersöka Eckerötrakten, där han äfven ämnat göra växttopografiska anteckningar samt insamla alger, rötter, frön, frukter m. m.

Fröken Helmi Tennander hade anhållit om 100 mark för muscologiska insamlingar i mellersta Österbotten.

Herr Justus Montell hade anhållit om 100 mark för en lepidopterologisk och växttopografisk undersökning af norra och östra Åland jämte därtill hörande skärgårdar.

Herr Artur Thesleff hade önskat erhålla 100 mark för en botanisk undersökning af Viborgstrakten och nejden därifrån söderut kring Viborgska viken, hvarvid främst fanerogamerna. men äfven svamparne skulle blifva föremål för hans uppmärksamhet.

Herr Charles E. Keckman hade begärt 200 mark för växttopografiska studier i Simo elfdal och angränsande trakter af norra Österbotten.

Herr Lars Ringbom hade anhållit om 100 mark för insamling af lepidoptera och krustaceer i Korpo och Houtskär.

Lyceisten Wäinö Gabriel Borg hade anhållit om något understöd för insamling af växter på Åland eller i någon annan trakt, som Sällskapet ville föreslå.

Af dessa åtta i behörig tid inkomna ansökningar hade tryckningskomitén tillstyrkt alla utom fröken Tennanders, herr Ringboms och lyceisten Borgs. Såsom för sent anländ hade tryckningskomitén ej kunnat behandla herr C. A. Knabes anhållan om 200 mark för en växttopografisk och växtgeografisk undersökningsresa genom östra och norra delarne af södra Savolaks från Parikkala genom Kesälaks, Kerimäki och Jorois till Heinävesi.

Sällskapet beslöt tilldela herrar Lindén, Lindberg, Montell, Thesleff, Keckman och Ringbom samt fröken Tennander de ansökta beloppen, samt att uppmuntra lyceisten Borg till fortsatta naturhistoriska studier genom någon lämplig gåfva ur boklagret. Därjämte beslöts uppmana herrar Montell och Ringbom att koncentrera sitt sommararbete på lepidoptera och afstå från de öfriga delarne af sina respektive program.

Zürcherische naturforschende Gesellschaft hade anhållit om skriftbyte med Sällskapet, hvartill bifölls.

Ett förslag af herr magister Enzio Reuter att Sällskapet skulle söka inleda skriftutbyte med ett större antal utländska institutioner och samfund hänsköts till tryckningskomitén, hvilken bemyndigades att för ärendets beredning komplettera sig med sakförståndige medlemmar.

Herr professor O. M. Reuter anmälde till införande i Sällskapets Meddelanden en uppsats *Förteckning öfver de i Finland anträffade Psocinæ*, samt uppmanade medlemmarne att i sommar insamla sådana, på det förteckningen öfver dem må kunna kompletteras, innan uppsatsen i höst tryckes.

Därjämte uppmanade professor Reuter exkurrenterna att utkläcka ängsmaskar och iakttaga de parasiter, hvilka angripa dem. Talaren förevisade en karta öfver ängsmaskens härjningar afsedd att publiceras af Hushållningssällskapet jämte en afhandling i ämnet.

Herr professor J. Sahlberg förevisade tvenne för vår fauna nya arter af det intressanta honungstekelsläktet *Megachile*, båda funna af student A. Thesleff i närheten af Viborg i juli månad senaste sommar. Den ena, *M. fasciata* (= *ericetorum* Lep.), som togs i ett par exemplar, ♂ och ♀, var förut veterligen icke funnen i Skandinavien, ej häller i trakten af Petersburg, men är ej sällsynt i Tyskland och Frankrike. Den andra arten, *M. argentata* Panz., hvilken skiljer sig från alla våra arter genom hvita abdominalborst, förekommer i södra Sverige och i trakten af Petersburg samt har en stor utbredning i mellersta Europa. Exemplaren hafva blifvit förärade till finska samlingen.

— Herr professor F. Elfving yttrade: Af trädslag, hvilka på Skandinaviska halfön uppträda skogbildande, saknas som bekant, helt och hållet i vårt land **boken** (*Fagus silvatica* L.). Man har på några ställen i södra Finland gjort försök att odla den, men med ytterst ringa framgång. Medan den i Sverige ännu norrom sin skogsgräns (omkring 58°) förträffligt trifves såsom planterad och ännu norrom Gefle, alltså på en breddgrad motsvarande trakten mellan Nystad och Raumo, sätter frukt, utvecklar den sig hos oss endast såsom nödvuxna sterila buskar. Hufvudformen, hvarom här är fråga, torde i Finland endast finnas på fyra lokaliteter, nämligen på Fagervik, Brödtorp, Svartå och Frugård. På Fagervik finnas, enligt meddelande af friherre Edv. Hisinger, på ett skyddadt ställe i trädgården längs den därigenom flytande ån, som på detta ställe icke gärna fryser, en häck af tjugu, fyra till fem fot höga, ganska frodiga buskar. På ett annat icke skyddadt ställe i parken finnas ännu kvar två exemplar af en häck som i tiden bestått af femton buskar. På Brödtorp åter finnes ett exemplar, för närvarande en buske af sex fots höjd, på norra sidan af ett hus, där en drifva alltid kvarligger länge på våren, så att vårkölden icke kunnat skada den. På Svartå står i en häck en bokbuske insprängd bland andra buskar; dess ålder är ungefär tjugu år, höjden något öfver två meter, hufvudstammens omkrets ungefär 15 cm (enligt friherre F. Linder). Den nordligaste växtplatsen är Frugård i Mäntsäla socken (60° 33′). Där finnes enligt uppgift af herr student E. Nordenskiöld på en mot söder öppen, mot norr af en granskog skyddad plats i en trädgård en 80—100 år gammal bokbuske af 1.26 m höjd och 1.8 m tvärmått mellan de yttersta grenspetsarne; stammens diameter på 5 cm höjd öfver jordytan är 7.5 cm.

Vida härdigare är däremot blodboken. I botaniska trädgården i Helsingfors finnes sedan en tio år tillbaka två mindre träd. På Fagervik stå två inemot 6 meter höga träd, af hvilka det ena 1890 blommade utan att dock sätta frukt, och äfven på andra ställen i södra Finland trifves blodboken åtminstone behjälpligen.

— Herr student H. Lindberg förevisade *Hypericum montanum* L., hvilken i juli 1888 upptäcktes vid Sedola i Lojo af herr E. Stenberg. Denna för Finlands flora nya art växte i blott några få exemplar på fyndorten.

Följande gåfvor anmäldes till de zoologiska samlingarna:

Af professor O. M. Reuter en större samling *Hymenoptera raptatoria* från sydvestra Finland, hufvudsakligast från Pargas. Af student A. Westerlund 30 arter vespider från sydöstra Finlund, däribland 3 för samlingen nya. Af student A. Thesleff några sällsynta hymenoptera från Viborgstrakten, däraf två för vår fauna nya bin. Af professor O. M. Reuter 28 arter *Psocinæ*, en del i sprit. Af professor J. Sahlberg 28 arter *Psocinæ*. Af kandidat K. M. Levander 2 arter *Psocinæ*. Af fröken S. Elmgren 3 arter *Psocinæ*.

De botaniska samlingarna hade fått emottaga:

Af magister H. Zidbäck 10 kärlväxter från norra Österbotten. Af student Ch. E. Keckman 43 kärlväxter från olika delar af landet. Af rektor M. Brenner 9 kärlväxter från olika delar af landet, insamlade af elever vid realskolan i Helsingfors. Af student Harald Lindberg *Hypericum montanum* L. från Lojo.

Årsmötet den 13 maj 1892.

Då ordföranden, herr professor Th. Sælan, i följd af bortresa anmält sig hindrad att öfvervara mötet, leddes förhandlingarna af viceordföranden friherre professor J. A. Palmén.

Ordförandens årsberättelse upplästes af viceordföranden och var af följande lydelse:

Årsberättelse vid årsmötet den 13 maj 1892.

Det nu förflutna året är i visst afseende ett bemärkelseår i vårt sällskaps historia. Sällskapet har nämligen under detsamma upplefvat 70 år sedan sin stiftelse den 1 november 1821. Betraktadt efter måttstocken af ett människolif har det således uppnått gubbåldern, men att döma af den lifskraft, som flödar inom detsamma, ha ännu inga symptom af senilitet visat sig. Tvärtom: Från en ringa början och i lång tid förande en tynande tillvaro har det, efter att vid midten af sekler ha vaknat till ett nytt lif, raskt gått framåt, utöfvande en liflig och framgångsrik verksamhet för uppnåendet af det mål, som det föresatt sig; och med

blicken fästad på det tillflöde af nya krafter, som årligen strömma till detsamma, kan man hysa ett tillförlitligt hopp, att denna liffullhet allt framgent skall äga bestånd och göra sig synbar genom sällskapets arbete i naturforskningens tjenst.

Genom offentliggörandet af de talrika, till tryckning inlemnade skrifterna under det föregående året hade sällskapets tillgångar blifvit så starkt medtagna, att, såsom af vår skattmästares rapport vid senaste årsmöte framgår, deficit uppstått i kassan; och denna lucka i våra penningetillgångar hade utan tvifvel blifvit allt mera gapande samt på ett vådligt sätt inverkat förlamande på vår verksamhet i det ena och andra afseendet, om ej den väntade hjälpen anländt från Landtdagen genom att från Längmanska fonden beviljades åt sällskapet ett anslag af 6,000 mark. Härigenom blefvo vi lyckligt frälsta från det svåra bryderi, hvari vi råkat, och kunna nu med större lugn se framtiden till mötes. Det lyckligaste vore likvisst, om vår egen penningetillgång eller vår stående fond blefve så stor, att vi kunde stöda oss på våra egna ben och icke behöfde anlita hjälp från annat håll, hvilket alltid är mer eller mindre prekärt, men detta torde ännu för en lång tid framåt komma att höra till de fromma önskningarnas område, så vida ej någon mecenat — ett för öfrigt hos oss i Finland förekommande *species rarissima* — ville göra en större donation till sällskapets förmån.

Af sällskapets skrifter hafva under årets lopp offentliggjorts 17:de häftet af Meddelandena, innehållande uppsatser af herrar John Sahlberg, O. M. Reuter, Enzio Reuter, A. Westerlund, K. J. Ehnberg, Osc. Nordqvist, K. M. Levander, J. E. Rosberg och J. Alb. Sandman. Af Akterna har utkommit 3:dje häftet af volymen V, innehållande fortsättningen af lektor Hjelts *Conspectus Floræ fennicæ*. Under tryckning äro VIII:de volymen af Akterna och 18:de häftet af Meddelandena, hvilket senare redan är så långt kommet, att det torde blifva färdigtryckt inom den närmaste tiden.

Till publikation ha vid sällskapets sammanträden följande uppsatser blifvit anmälda af:

M. Brenner, *Spridda bidrag till kännedom af Finlands Hieraciumformer, I, Sydfinska Archieracia;*

J. Alb. Sandman, *Fågelfaunan på Karlö och kringliggande skär. Ett bidrag till kännedom om norra Österbottens fågelfauna;*

J. E. Rosberg, *Bidrag till kännedomen om fiskarnes utbredning i ryska Karelen;*

A. O. Kihlman, *Hepaticæ från Inari Lappmark;*

J. Sahlberg, *Några aberrationer af dagfjäril-slägtet Argynnis* (med tafla);

J. Alb. Sandman, *Leptodora hyalina i Finland;* och

O. M. Reuter, *Förteckning öfver de i Finland anträffade Psociner.*

Dessutom har herr John Lindén aflemnat en reseberättelse från sin med understöd af sällskapet sistlidne sommar företagna botaniska forskningsresa till fjälltrakten kring Nuotjaur i Kola Lappmark.

De sedvanliga månadsmötena ha varit talrikt besökta och hafva därvid föredrag hållits och meddelanden gjorts af herrar Axel Arrhenius, O. Bergroth, Rob. Boldt, Fr. Elfving, Edv. Hisinger, A. O. Kihlman, K. M. Levander, Harald Lindberg, J. E. Montell, John Lindén, J. A. Palmén, T. Renvall, Enzio Reuter, O. M. Reuter, Th. Sælan, J. Sahlberg, J. Alb. Sandman, K. E. Stenroos, A. Thesleff, A. Westerlund och D. A. Wikström.

Reseunderstöd för forskningsresor under sommaren ha beviljats åt följande personer:

Herr John Lindén 250 mark för floristiska och växttopografiska undersökningar i södra Österbotten;

Herr Harald Lindberg 225 mark för studium af floran på Eckerö, hvarvid särskild uppmärksamhet skulle egnas åt mossorna;

Herr J. E. Montell 100 mark för lepidopterologiska undersökningar af norra och östra Åland jämte angränsande skärgård;

Herr A. Thesleff 100 mark för insamlande af fanerogamer och svampar i trakterna kring Viborgska viken;

Herr Ch. E. Keckman 200 mark för floristiska och växttopografiska undersökningar af Simo älfdal;

Herr L. Ringbom 100 mark för insamlande af lepidoptera och crustaceer i Korpo skärgård;

Fröken H. Tennander 100 mark för insamlande hufvudsakligen af mossor i mellersta Österbotten; eller sammanlagdt en summa af 1,075 mark.

Dessutom har sällskapet anslagit åt lektor Hjalmar Hjelt ett understöd af 500 mark samt beslutit att yttermera för de närmaste fem åren aflägga för hans räkning 1,000 mark årligen, på det att lektor Hjelt måtte sättas i tillfälle att mer odeladt egna sig åt slutredigeringen och tryckningen af sin *Conspectus Floræ fennicæ,* detta betydande och för den finska botaniska forskningen viktiga verk, på hvilket lektor Hjelt under en följd af år med så stor offervillighet, så mycken sakkunskap och grundlighet arbetat.

Under årets lopp har sällskapet trädt i utbyte af publikationer med följande nya samfund och museer: *Rochester Academy of Science* i New York; *Queenslands Museum; Stavangers museum; Nova Scotian Institute of natural science* i Halifax; *Geological and Natural History Survey of Canada* i Montreal; *Scottish Natural Society* i Edinburgh och *Naturforschende Gesellschaft* i Zürich.

Från universitetsbibliotekarien, professor Annerstedt, i Upsala har sällskapet haft förmånen erhålla en högst värdefull gåfva, utgörande en samling af 40 i Upsala utkomna disputationer hufvudsakligast af botaniskt och zoologiskt innehåll, hvarjämte han haft vänligheten utlofva, att äfven framdeles stå sällskapet till tjänst med dylika, annars svåråtkomliga publikationer, för hvilket välvilliga tillmötesgående sällskapet får uttala åt professor Annerstedt sin varmaste erkänsla och tacksamhet.

Likaså har härvarande Landtmäteri-styrelse haft vänligheten att förära sällskapet fem exemplar af sin generalkarta utan namn, hvarföre sällskapet får frambära sin stora tacksamhet.

På förslag af herr A. Osw. Kihlman har sällskapet beslutit att lemna ett exemplar af sina publikationer till lyceerna i landet i den mån bibliotekarien funne boklagrets tillgångar medgifva detta.

Under årets lopp har till utländsk ledamot inkallats docenten vid Lunds universitet doktor Svante Murbeck och till inländska studerande Erik Nordenskiöld, provisor Ernst Studd, studerande Ch. E. Keckman, filosofie magister J. E.

Rosberg samt studerandene Ernst Therman, Michael von Haartman, Gösta Palmgren, H. Stjernvall och K. E. Hirn.

Till minne af att sällskapet fyllt sitt sjuttionde år och för att gifva uttryck åt den djupa aktning och tacksamhet vi hysa för en bland våra äldste och tillika den förnämste af våra medlemmar, vår vordne ordförande, professor William Nylander, som på sätt och vis är årsbarn med sällskapet och som genom sin energiska verksamhet i midten af seklet ingjöt nytt lif i detsamma och sedan denna tid allt fortfarande hyst det varmaste intresse för sällskapet samt på allt sätt sökt befordra dess sträfvanden, beslöts på förslag af herr Fr. Elfving, hvilket med acklamation antogs, att genom en skrifvelse, tillställd professor Nylander på hans födelsedag den 3 sistlidne januari kalla honom till vår Hedersordförande.

Under det nu tilländalupna året har sällskapet återigen att beklaga det dödliga frånfället af flere af sina medlemmar. Främst bland alla beröras vi af förlusten af vår utländske hedersledamot, professorn i botanik i München, doktor Karl Wilhelm von Nægeli, som afled den 10 maj 1891 i en ålder af 74 år. Född den 27 mars 1817 i närheten af Zürich studerade han naturvetenskaperna i Zürich, Genève och Berlin; var 1849—1852 extra ordinarie professor i botanik i Zürich; kallades 1852 till professor i botanik och direktor för botaniska trädgården i Freiburg, där han kvarstod till 1855, då han återvände till Zürich såsom ordinarie professor; där stannade han ej längre än till år 1857, då han blef kallad till professor i botanik och direktor för botaniska trädgården i München, hvarest han sedan i mer än 30 års tid med stor framgång verkade som akademisk lärare. Nægeli var en af vetenskapens stormän och hörde till de ytterst få utvalde, som beherskade alla områden af den botaniska vetenskapen, inom hvilka samtliga han utgaf epokgörande arbeten. Växtsystematiken och morfologin har honom att tacka för värderika arbeten öfver cirsierna i Schweiz, öfver algerna och för hans senaste stora arbete öfver Medel-Europas hieracier. I växtanatomin utgaf han äfven grundläggande arbeten, och den moderna växtfysiologin är en skapelse af honom. Likaså har han genom sina forskningar lagt grunden till den vetenskapliga bakteriologin. Efter framträdandet af hans arbete »Die niederen Pilze

in ihren Beziehungen zu den Infectionskrankheiten» (1877) har den medicinska vetenskapen först riktigt begynt att sysselsätta sig med detta högst viktiga kapitel, och hvad som senast uträttats inom detta område är allmänt bekant. I sitt stora arbete: »Mechanisch-physiologische Theorie der Abstammungslehre» (1883) framlade han sina åsikter om descendens-läran, i åtskilliga stycken afvikande från Darwins framställning af hithörande frågor.

Helt nyligen har ett budskap anländt, att en annan oss nära stående botanist afgått med döden, nämligen direktorn för kejserliga botaniska trädgården i S:t Petersburg, Eduard August Regel, som afled den 27 sistlidne april vid 77 års ålder. Född den 13 augusti 1815 i Gotha egnade han sig efter slutade skolstudier hufvudsakligen åt trädgårdsmästare-facket och blef år 1842 kallad till öfverträdgårdsmästare vid botaniska trädgården i Zürich. Här arbetade han under direktorn för den botaniska trädgården, den bekante schweiziske botanisten, Oswald Heer, och utvecklade en liflig verksamhet som redaktör för den af honom och Heer grundade »Schweizerische Zeitschrift für Gartenbau» och intresserade sig i synnerhet för den i kantonen Zürich högt drifna fruktträdsodlingen. Efter C. A. Meyer's död kallades Regel år 1855 till S:t Petersburg, där han blef »vetenskaplig direktor» för den botaniska trädgården, i hvilken befattning han kvarstod intill sin nyss inträffade död. Här utvecklade han en rastlös verksamhet och en outtröttlig flit. Han har offentliggjort en stor mängd uppsatser öfver trädgårdsodling och kulturväxter hufvudsakligen i ofvannämda tidskrift och i »Gartenflora». Bland hans deskriptiva arbeten äro de mest bemärkta hans monografier öfver *Betulaceerna* (1860) samt öfver släktena *Thalictrum* (1861), *Allium* (1875) och *Rosa* (1877). Bland alla trädgårdsodlare inom vårt land har Regel gjort sig känd genom den storartade handelsträdgård han förestod i S:t Petersburg och hvarifrån han utspred såväl fruktträd, hufvudsakligen odlade inom Ryssland, som andra prydnadsträd och buskar.

Af våra inhemska medlemmar hafva följande skördats af döden sedan senaste årsmöte.

Notarien vid skolöfverstyrelsen Hans Brynolf Hollmén afled efter en kort tids sjukdom här i Helsingfors den 4 sistlidne november vid endast 35 års ålder. Född i Nystad år 1855 hand-

hade Hollmén efter aflagd studentexamen lärarebefattningar såväl vid gardesbataljonens folkskola som vid stadens folkskolor samt var sedan år 1887 anstäld som notarie vid skolöfverstyrelsen. Den aflidne var särskildt intresserad för botaniken och hopbragte under ifrigt samlande och genom utbyte ett stort herbarium af såväl inhemska som utländska växter. Särskildt gjorde han i sin hemort i trakten af Nystad rika växtfynd, hvaraf han lemnade exemplar till vårt botaniska museum. Med understöd af sällskapet gjorde han år 1883 tillsammans med medicine licentiaten Enwald en exkursion till trakten af Nuortjaur i Kola Lappmark och riktade vår flora med för densamma nya växtformer från dessa intressanta nejder. I den på initiativ af herr V. F. Brotherus jämte herrar M. Brenner och A. J. Mela stiftade botaniska bytesföreningen var Hollmén mycket ifrig att befordra föreningens syften.

Vidare hafva vi genom döden förlorat rektorn vid realskolan i Borgå, Viktor Leonard Cajander, som afled i Borgå den 3 sistlidne december i en ålder af i det närmaste 55 år. Den aflidne, som var född i Lovisa den 1 januari 1837, blef, efter att hafva genomgått Borgå gymnasium, student 1857 och idkade naturhistoriska studier, särskildt botaniska. Efter en studieresa, hvarunder han uppehöll sig i Köpenhamn för att vid botaniska trädgården därstädes inhemta kunskap i trädgårdsskötseln, blef han anstäld som trädgårdsmästare vid botaniska trädgården i Helsingfors år 1868, men kvarstod i denna befattning ej längre än till år 1870, då han flyttade till Borgå, där han först vann anställning som lärare vid lägre elementarskolan och efter detta läroverks ombildning till realskola blef utnämd till rektor för denna. Äfven i Borgå ifrade han för trädgårdsskötsel och tog en verksam del i stadens parkanläggningar. Härjämte utöfvade han en liflig publicistisk verksamhet, och, varmt intresserad för folkbildningens utveckling, var han en af stiftarne af Borgå folkhögskola. Den aflidne saknas af en talrik vänkrets, som i honom hade lärt känna den redbare, vänfaste och varmhjärtade kamraten.

Slutligen hafva vi att djupt beklaga förlusten af en af våra ifrigaste exkurrenter, kommunalläkaren i Leppävirta socken Reinhold Bernhard Enwald, som helt oväntadt bortrycktes af döden den 19 sistlidne mars vid knappt fyllda 32 års ålder. Han

var född den 7 maj 1860, blef efter att hafva genomgått Kuopio lyceum student 1878, filosofie-kandidat och magister 1882, medicine-kandidat 1884 och medicine-licentiat 1890 samt var sedan år 1888 anstäld som kommunalläkare i sin födelsebygd i Leppävirta socken. Redan under sin skoltid lifligt intresserad för naturalhistorien, använde han fridagarne till långa exkursioner för insamlande af fågelägg och växter. Som ung student åtföljde han professor Sahlberg år 1879 på en entomologisk resa till Nordlanden i Norge. De följande somrarne verkstälde han med understöd af sällskapet forskningsresor hufvudsakligen i entomologiskt syfte till de mindre kända delarne af vårt naturhistoriska område. Så besökte han år 1880 de ostligaste delarne af Kola-halfön, följande sommar år 1881 omgifningarna af Höytiäinen och bergstrakten vester om Pielisjärvi i nordligaste Karelen, år 1882 östra delen af Kuolajärvi inom Kemi Lappmark och Hirvasjärvi inom angränsande Ryska Lappmark; år 1883 tillsammans med ofvannämde Hollmén Imandra, hvalfångststället Jeretik vid Ishafvet och reste därifrån uppför Tuloma-elfven till sjön Nuortjaur i Kola Lappmark. En för sommaren 1884 planlagd resa till Ryska Karelen kom ej till utförande, men år 1887 deltog han i den stora expeditionen till Kola-halfön.

Under alla dessa sina resor använde Enwald sin mesta tid till insamlande af insekter, i synnerhet coleoptera. Zoologiska museets finska insektsamling har honom att tacka för många dyrbara fynd, liksom kännedomen om insekternas utbredning inom Lappmarkerna genom honom väsentligt utvidgats. Ifrig jägare och skicklig skytt hade Enwald som praktisk ornitolog uppnått en anmärkningsvärd färdighet och anstält en mängd iakttagelser öfver fågelvärlden. Dessa sina iakttagelser har han sammanstält i en uppsats, som han publicerat i 15:de häftet af Meddelandena under titel: *Ornitologiska anteckningar gjorda i norra delen af finska naturhistoriska området* (äfven införd i Pleske, *Uebersicht der Säugethiere und Vögel der Kola Halbinsel* i Beiträge zur Kenntniss des russischen Reiches, zweite Folge, 1886). Därjämte torde han hafva undangjort förarbeten till en framställning af Kola Lappmarks skalbaggsfauna, hvilken, tyvärr, genom hans förtidiga bortgång blifvit oafslutad.

Under de senare åren hade Enwald allt mer egnat sig åt den praktiske läkarens verksamhet. Detta hindrade honom likväl icke att, oaktadt hans tid upptogs af en vidlyftig praktik, äfven publicera medicinska uppsatser i tidskriften Duodecim, hvilka uppsatser visade, att Enwald, ehuru bosatt på en aflägsen landsort, med liflig vaksamhet följde med medicinens nyaste framsteg.

Th. Sælan.

Öfver de zoologiska samlingarnas tillväxt gaf intendenten herr kandidat K. M. Levander följande redogörelse:

Sedan senaste årsmöte hafva sällskapets zoologiska samlingar tillvuxit med en unge af utter, skänkt från Djurgården på Högholmen, samt 14 arter fåglar i 16 exemplar. Af de sistnämda äro tvänne af större intresse, nämligen ringtrasten, *Turdus torqvatus* ♀, som blifvit af herr Alarik Castrén skjuten i Munsala och hvilken förut saknats i museum, och dvärgmåsen, *Larus minutus*, skjuten på Karlö 1886 af herr J. A. Sandman. För de inlämnade fåglarne får sällskapet tacka herrar Alarik Castrén, preparator G. W. Forssell, föreståndare F. M. Lagerblad, konstförvandt Lindroos, lektor A. J. Mela, possessionat F. R. Meller, magister J. A. Sandman, student K. E. Stenroos och kassör Welin. — Fisksamlingen har riktats med en hvittobis, *Ammodytes lanceolatus*, genom professor Sundvik, och dessutom med en nykomling till faunan, äkta anjovisen, *Engraulis encrasicholus*, fångad i Helsinge af fiskaren Sundström. — Till mollusksamlingen har en hos oss icke förut antecknad snigel, *Arion rufus*, inlämnats af student T. Renvall.

Hvad insektsamlingarna angår hafva under året bland hymenoptera familjerna *Vespidæ* och *Chrysidæ* blifvit af professor J. Sahlberg granskade och uppstälda uti en geografiskt ordnad kollektion, som betydligt förökats genom föräringar af student A. Westerlund, professorerne Reuter och Sahlberg samt kandidat O. Bergroth. Entomologiska afdelningen har riktats med följande värdefulla gåfvor. — *Coleoptera:* 20 arter från Ryska Karelen af statsråd A. Günther, däraf två för faunan nya; en för faunan ny art *Rhizophagus grandis* af student E. Keto; 100 arter från Nuortjaur af magister J. Lindén; två sällsynta arter från Nurmijärvi

af student K. E. Stenroos och tre sällsynta arter från Helsingfors och Viborgstrakten af student A. Thesleff. — *Hymenoptera:* en större samling *Hymenoptera raptatoria* från sydvestra Finland, hufvudsakligen Pargas, af professor O. M. Reuter; 30 arter vespider från sydöstra Finland, däribland tre för samlingarna nya af student A. Westerlund; några sällsynta arter, däribland tvänne för faunan nya honungssteklar, *Megachile fasciata* och *argentata*, från Viborgstrakten af student A. Thesleff. — *Lepidoptera:* fem för faunan nya arter från Åland af student J. E. Montell och fyra sällsynta fjärilar, samlade af aflidne doktor Blåfjeld i Sääksmäki och gifna af student Blåfjeld. — *Pseudoneuroptera:* Psociner, 28 arter af professor J. Sahlberg, 28 arter af professor O. M. Reuter, två arter af magister K. M. Levander, tre arter af fröken Elin Elmgren. Detta material af finska *Psocinæ* har blifvit ånyo granskadt af professor O. M. Reuter, hvarjämte samlingen blifvit uppställd i systematisk ordning. En mindre samling insekter, förnämligast skalbaggar och fjärilar, har blifvit skänkt af vaktmästare G. Nyberg, likaledes några rätvingar, däribland den sällsynta *Tettix fuliginosus,* från Nuortjaur af magister J. Lindén. I sprit konserverade larver af en stor tipulid, *Pedicia rivosa*, ha föräråts af professor O. M. Reuter.

Intendenten för de botaniska samlingarna, herr professor F. Elfving afgaf följande årsberättelse:

De botaniska samlingarna hafva under året förökats med 857 kärlväxter, 348 mossor, 10 svampar, 82 lafvar, 4 alger och 33 algkollekter samt en monströs bildning. Omfattande kollektioner hafva inlemnats af rektor M. Brenner (kritiska kärlväxter från Nyland) och doktor A. O. Kihlman (mossor från Kola halfön). För öfriga bidrag har sällskapet att tacka herrar prost C. E. Aspelund, doktor R. Boldt, doktor E. Hisinger, fru I. Hollmén, herrar student Ch. E. Keckman, student H. Lindberg, fröken filosofie kandidat E. Qvist, herrar student K. E. Stenroos, student H. Stjernvall, student A. Thesleff, lektor K. J. W. Unonius och kollega H. Zidbäck samt intendenten.

Bland de inlemnade fanerogamerna må efter gammal sed de för floran nya arterna nämnas: *Carex holostoma* Drej. från Ryska Lappmarken, tagen af aflidne H. Hollmén och R. Enwald, samt *Hypericum montanum* L. från Lojo.

Af den finska mossamlingen hafva under året lefvermossorna och hvitmossorna blifvit af herr kassör J. O. Bomansson granskade och förtecknade, hvarjämte doktor V. F. Brotherus varit sysselsatt med enahanda arbete beträffande bladmossorna, hvilket arbete nu mera så långt framskridit att förhoppning finnes om att andra delen af Herbarium Musei fennici, omfattande mossorna, skall under året kunna läggas i pressen.

Bibliotekariens, herr magister A. Arrhenius' årsberättelse var af följande lydelse:

Sällskapets bibliotek har sedan den 1 maj 1891 ökats med 652 volymer, fördelade med afseende å innehållet på följande sätt:

Naturvetenskap i allmänhet	384
Zoologi	87
Botanik	96
Geologi, geodesi, paleontologi	23
Geografi	28
Meteorologi	4
Antropologi	2
Diverse	28.

Den största delen af dessa ha som vanligt erhållits från de in- och utländska institutioner, samfund och redaktioner, med hvilka sällskapet underhåller skriftutbyte. Desamma uppgå för närvarande till 193, af hvilka följande sju sedan förra årsberättelsens afgifvande tillkommit: Rochester Academy of Science N. Y., U. S. A.; Queenslands Museum, Brisbane; Stavangers Museum, Stavanger; Nova Scotian Institute of Natural Science, Halifax, N. S.; Geological and Natural history Survey of Canada, Montreal; Scottish Natural Society, Edinburgh; Naturforschende Gesellschaft, Zürich.

Dessutom ha till sällskapets bibliotek öfverlämnats arbeten af Kejs. Finska Hushållningssällskapet, af herrar Annerstedt, Arrhenius, Blytt, Lilljeborg, Murbeck, Nylander, Nyman, J. A. Palmén, Pickering, Reuter och Semenoff.

Skattmästaren herr bankodirektör L. v. Pfaler lämnade följande öfversigt af Sällskapets behållning denna dag:

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ % obl. Fmk. 10,000	10,141: 20	
Finska statens $4^1/_2$ % donationsobl. Fmk. 600	587: 50	
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl. Fmk. 5,500 . .	5,455: —	
Å depositionsräkning i Vasa Aktiebank och Nordiska banken	11,750: —	27,933: 70

Sanmarkska fonden.

Utlånadt mot skuldsedlar af den 1 mars 1892 af professor John Sahlberg à 5 %		4,000: —

Årkassan.

Till denna dag upplupna, ännu icke förfallna räntor å:

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ % obl.	90: —	
Finska statens $4^1/_2$ % donationsobl.	—: 90	
Helsingfors stads $4^1/_2$ % obl.	8: 25	
Å bank deponerade Fmk. 12,750	196: 41	
Herr J. Sahlbergs skuldsedlar	40: —	
Deponeradt i Vasa Aktiebank	1,000: —	
Å löpande räkning i Nordiska Aktiebanken	2,689: —	4,024: 56
	Summa Fmk.	35,958: 26.

Till revisorer för granskande af det förgångna årets räkenskaper utsågos herrar statsråd A. Moberg och rektor M. Brenner.

— Sekreteraren uppläste ett bref af ordföranden, professor Th. Sælan, däri han, tackande sällskapet för det förtroende detsamma visat honom, undanbad sig återval, då han, hindrad af andra tjänsteåligganden, ej ansåg sig så fullt han önskade kunna egna sig åt arbetet i sällskapets tjänst. — Vid därpå förrättadt val af sällskapets funktionärer valdes till ordförande professor J. A. Palmén, till viceordförande professor Fredr. Elfving, till sekreterare, i stället för doktor R. Hult, som undanbad sig återval, magister John Lindén samt till skattmästare bankodirektör Leon. von Pfaler. Till intendent för de botaniska samlingarna utsågs doktor A. Osw. Kihlman. Till ledamöter i tryckningskomitén invaldes professor J. Sahlberg, magister Axel Arrhenius och professor Th. Sælan samt till deras suppleanter professorerne Fredr. Elfving och O. M. Reuter samt rektor M. Brenner.

På förslag af herr professor J. Sahlberg valdes till hedersledamot af sällskapet neuropterologen, senatorn, baron Edmond de Sélys-Longchamps i Liège, och beslöt sällskapet att, på grund af hans snart infallande 50-åriga jubileum såsom vetenskapsman, genom sin ordförande tillsända den åldrige vetenskapsmannen telegrafiskt meddelande härom.

Till utländsk ledamot antogs efter förslag af herr doktor Kihlman herr doktor K. Gustav Limpricht i Breslau.

Herr professor J. Sahlberg omnämde att han fått sig tillsändt ett manuskript med anteckningar gjorda af aflidne doktor R. Enwald under hans resor i Ryska Lappmarken, samt redogjorde för den plan till ett arbete i stor skala öfver Kola halföns coleoptera, som doktor Enwald varit betänkt på att utarbeta. Föredragaren, som redan förut granskat och bestämt de i universitetets entomologiska museum befintliga af Enwald gjorda samlingarna, lofvade fortsätta detta sitt arbete och till tryck befordra resultatet af detsamma.

Till offentliggörande i meddelanden, anmäldes *Bidrag till kännedomen af vegetation och flora i Enontekis Lappmarks björk- och fjällregion* af John Lindén.

Societa romana per gli studi zoologi i Rom hade anhållit om skriftbyte, hvartill bifölls.

I enlighet med ett förslag af herr magister E. Reuter beslöts att hos ett flertal nya utländska sällskap anhålla om skriftbyte.

Herr professor F. Elfving omnämde att rektor Zilliacus i bref till honom uttalat som önskningsmål att sällskapets publikationer skulle tillställas äfven biblioteket vid Viborgs lyceum, i likhet med hvad fallet är med några andra lyceibibliotek, hvartill bifölls.

Herr doktor A. R. Spoof talade om en egendomlig vattenklar bildning af körsbärsgummi, som han observerat i Åbo under den ovanligt regnfattiga sommaren 1891. Den lilla 7 mm breda halfcirkelformiga gummiknölen företedde en ovanlig yttre likhet med svampar af släktet *Polyporus*, så att föredragaren antog för

möjligt att ifrågavarande „gummi-bit“ vore ett under särskildt tjänliga yttre förhållanden i ovanlig grad normalt utvuxet svampämne, å hvilket fruktlagret ännu ej hunnit utveckla sig. Af den härefter förda diskussionen syntes likväl framgå att någon organiserad struktur hos denna vattenklara gummiknöl icke vore att förvänta, utan att man här hade att göra med en „lusus naturæ“, en till det yttre egendomligt formad knöl af vanligt färglöst körsbärsgummi.

— Herr student H. Lindberg anmälde en för finska floran ny lefvermossa *Cephalozia sphagni,* som han anträffat på rutten ved i Lojo.

— Herr docent A. O. Kihlman meddelade att han ur aflidne notarien H. Hollméns herbarium med tillstånd af enkefru Hollmén uttagit exemplar från Enwalds och Hollméns resa till Ryska Lappmarken år 1883 inom de växtgrupper, från hvilka exemplar icke blifvit till finska museet inlämnade. Bland dessa växter hade äfven anträffats den för vår flora förut okända *Carex holostoma* Drej., funnen i talrika exemplar på Umptekfjällen vid Imandra. Doktor Krok i Stockholm hade redan för ett par år sedan i bref meddelat föredragaren denna fyndort, men först nu hade dess representerande i finska samlingarna kunnat ernås. Arten, som i systematiskt hänseende står närmast *C. alpina,* är, utom å Grönland, äfven funnen i Norska Finmarken.

Om de finska arterna af Orthoptersläglet Tettix Charp.

Af

J. Sahlberg.

Meddeladt den 7 mars 1891. [1])

Jag ber att i dag få fästa uppmärsamheten på det i många hänseende intressanta gräshoppslägtet *Tettix,* som är ett bland de allra svårast utredda och derför under tidernas lopp gifvit anledning till många villfarelser i afseende å arternas begränsning m. m. Man ser här ett exempel på, huru naturens sanning under åratal blifvit fördold äfven för de skarpsyntaste forskare, och till hvilken grad den yttre form, en art kan antaga under särskilda lefnadsomständigheter, kan förvilla. Orsaken härtill ligger måhända till största delen däri, att dessa insekter äga ett enormt utveckladt pronotum, som baktill bildar ett långt bihang, hvilket ofta helt och hållet betäcker och döljer flygvingarna och därigenom öfvertagit täckvingarnas funktion, hvilket gjort att dessa senare transformerats till små fjällika rudiment. Härigenom har man haft svårt att skilja larv från imago, isynnerhet där dimorphism med en *forma brachyptera* förekommer.

Vi vilja nu för att visa detta i korthet redogöra för de nordiska formernas bearbetning under olika tider.

Linné beskref i *Fauna suecica* två hithörande arter under namn af *Gryllus bipunctatus* och *Gr. subulatus.* Härefter bearbetades de skandinaviska gräshopporna af Zetterstedt i hans

[1]) Tryckningen fördröjd.

arbeten *Orthoptera Scandinaviæ* 1821 och *Insecta lapponica* 1840, hvari icke mindre än 20 skandinaviska arter, sammanförda till slägtet *Acridium,* åtskiljas hufvudsakligast på grund af färgteckningen. I det senare arbetet uttalar författaren dock sjelf dubier angående tillförlitligheten af artkaraktärer inom detta slägte hemtade från färgolikheten. Vår landsman D. Wasastjerna har vid ungefär samma tid, att döma af hans efterlemnade samling, egnat detta slägte ett omsorgsfullt studium och gående i Zetterstedts fotspår uppställt ett betydligt antal nya arter, hvilka han indelat i grupper efter karaktärer hemtade från utsträckningen af prothorax och formen på genitalslidan. Hvad de senare angår, har det visat sig, att Wasastjernas grupp *„ensis utrinque serratus"* är lika med honorna af den fullbildade insekten; gruppen *„ensis utrinque inermis"* är lika med hannarne af imago och gruppen *„ensis supra serratus, infra inermis"* hänför sig till några larver.

I sitt utmärkta arbete »Skandinaviens rätvingade insekters naturalhistoria» har von Borck åter indragit alla zetterstedska arter och sammanfört de skandinaviska formerna till de tvenne af Linné grundade arterna *Tettix subulata* och *T. bipunctata,* hvilka han åtskiljer på den olika utvecklingen af pronotum.

Hisinger, som år 1861 utgaf en för vännerna af vår insektfauna välkommen öfversigt af Finlands Orthoptera, har i allmänhet följt von Borcks uppfattningssätt, men upptager af slägtet *Tettix* såsom en särskild art den af Fieber redan 1844 beskrifna *T. Schrankii* och lemnar såväl beskrifning som en god figur på densamma. Att denna form var endast en larv, hade dock redan tidigare af Zeller i Stettiner entomologische Zeitung 1856 p. 26 visats. Hisingers arbete innehåller därför, i stället för hvad som afsågs, en ypperlig demonstration af skilnaden emellan imago och larv inom detta slägte.

Uti en liten uppsats, »Entomologiska anteckningar från en resa i sydöstra Karelen sommaren 1866, I Orthoptera och Hemiptera», införd i Notis. Faun. et Fl. fenn. IX, 1868 p. 169, har jag fästat uppmärksamhet vid en form af *T. subulata,* som genom det korta bihanget af pronotum närmar sig *T. bipunctata*, men härtill orätt hänfört *T. meridionalis* Ramb. Denna form är såsom vi skola se en *forma brachyptera* till *T. subulata.*

I sitt i många afseenden epokgörande arbete »Prodromus der europäischen Orthopteren» har Brunner von Wattenvyl 1882 upptagit sex arter af ifrågavarande slägte, af hvilka dock endast tre anföras från norra och mellersta Europa. Till de förut omnämnda tvenne skandinaviska tillägges såsom ett särskildt species den redan af Zetterstedt uppställda *T. fuliginosa*, hvilken författaren känner i några enstaka exemplar från nordligaste delen af skandinaviska halfön och från Sibirien. I en not antydes dock, att denna insektgrupp förtjänar en grundlig monografisk bearbetning, och man finner lätt af beskrifningarna, att författaren ej haft kännedom om här förekommande dimorphism.

Alldeles troget följande sistnämnda författare i spåren, har Bernhard Haij uti »Öfversigt af Skandinaviens Orthopterer», införd i Bihang till Svenska Vetenskaps Akademiens Handlingar 1888, upptagit samma tre skandinaviska arter, utan att nämna något om deras dimorphism.

Först under de senaste åren har en fransk entomolog, Saulcy i Metz, underkastat de europeiska formerna en utförlig kritisk granskning, hvartill han äfven erhållit material från vårt land. Ehuru han ännu ej, såvidt jag känner, fullständigt publicerat resultaten af sina undersökningar, synes han dock, att döma af de utförliga redogörelser, han i bref lemnat mig öfver dem, ändtligen lyckats sprida ett fullständigt ljus öfver artbegränsningen inom detta slägte.

Med ledning häraf har jag äfven sökt granska det material från Finland, jag kunnat öfverkomma, och ber att härmedelst få meddela resultaten af mina undersökningar.

Till en början vill jag då redogöra för, huru man skiljer larven från imago inom detta slägte.

Larven är mindre och af mjukare konsistens samt har alla extremiteter kortare likasom äfven prothorax, hvilken har en högre ryggköl och baktill på sidan en enda bugt. Täckvingar saknas helt och hållet och flygvingarna äro ej veckade samt stå upprätt såsom dagfjärilarnes vingar. — Baklårens köl är ej afbruten före spetsen.

Imago är af fastare kroppsbyggnad, har längre extremiteter och längre men lägre pronotum, som på sidorna bakåt har tvenne bugter. Inom den öfre af dessa synas de rudimentära täckvin-

garna. Flygvingarna äro veckade och bakåt sträckta såsom nattfjärilarnas vingar. Baklårens köl är före spetsen afbruten.

Den kortvingade formen har flygvingarna ej nående spetsen af pronoti utsprång, ehuru detta ej når öfver bakre lårens spets; *den långvingade formen* har flygvingarna öfverskjutande pronoti utsprång, ehuru detta sträcker sig långt ut öfver spetsen af bakre låren.

Arterna skiljas från hvarandra lättast på hufvudet sedt i profil, på pronoti mer eller mindre takformiga uppdrifning längs midten, på antennernas form och på baktarsernas trampdynor, såsom *Saulcy* funnit. De fyra finska arterna kunna skiljas enligt följande tabell.

Conspectus specierum fennicarum generis Tettigis Charp.

1\. 4. Dorsum prothoracis parum tectiforme, carina media minus elevata, a latere visa etiam antice rectiuscula. Caput antice a latere visum angulatum, linea frontali cum vertice angulum formante.

2\. 3. Caput apice acutius productum, linea frontali cum vertice angulum acutiusculum formante, ad insertionem antennarum distincte sinuata. Femora intermedia carinis leviter undulatis, postica carina superiore desuper visa angulata. Metatarsus posticus pulvillis humilibus, subtus rectis, tertio præcedentibus duobus simul sumtis fere longiore, primo secundo distincte breviore. — *T. fuliginosus* Zett.

3\. 2. Caput apice minus productum, linea frontali recta cum vertice angulum rectum formante. Femora intermedia carinis haud undulatis, postica carina superiore desuper visa haud angulata. Metatarsus posticus pulvillis minus humilibus, subtus oblique subrotundato-angulatis, tertio duobus præcedentibus simul sumtis breviore. — *T. subulatus* L.

a. Prothorax processu postico femorum apicem longe superante. Alæ explicatæ, processu prothoracis paullo longiores. — *Forma macroptera* (= T. subulata Auct.).

b. Prothorax processu postico femorum apicem haud vel vix superante. Alæ parum explicatæ, processu prothoracis paullo breviores. — *Forma brachyptera* (= Subsp. T. Sahlbergi Sayley).

4. 1. Dorsum prothoracis distincte tectiforme, carina media fortiter elevata et antice a latere visa rotundato-declivi. Caput apice obtusiusculum, linea frontali in vertice rotundatim continuata. Species plerumque brachypteræ.

5. 6. Antennæ tenues, articulis 4 et 5 latitudine æquilongis, mediis quadruplo, penultimis triplo longioribus. Carina verticis media in apice ipso carinis lateralibus paullo superans. Pronotum margine antico subrecto. Metatarsus posticus pulvillis oblique angulatis. Maculæ dorsales transversim sublunato-triangulares. — *T. tenuicornis* J. Sahlb. (T. bipunctata Saulcy nec Linn.).

6. 5. Antennæ crassiusculæ, articulis 4 et 5 valde, 6:o distincte transversis, penultimis latitudine duplo longioribus. Caput ut in praecedente. Pronotum margine antico distincte angulato. Metatarsus posticus pulvillis humillimis, subtus rectis. Maculæ dorsales plerumque distincte rhomboidales, antrorsum oblique positæ. — *T. bipunctatus* L. (T. Kraussi Saulcy).

a. Prothorax processu postico apicem femorum longe superante. Alæ explicatæ, processu prothoracis distincte longiores. — *Forma macroptera.*

b. Prothorax processu postico apicem femorum posticorum attingente. Alæ inexplicatæ, processu prothoracis postico multo breviores. — *Forma brachyptera (T. bipunctata* Auct., *T. Kraussi* Saulcy in litt.).

Till färg och teckningar variera alla dessa arter ganska betydligt. Angående de allmännaste arterna, *T. subulatus* och *T. bipunctatus,* kan jag i detta afseende hänvisa till v. Borcks ofvananförda arbete p. 138 — 141. Af *T. fuliginosus* har jag hittils sett följande färgförändringar:

Var. a: fusco-nigra, antennis basi late flavis, maculis pronoti lateralibus triangularibus, plus minusve distinctis, atro-holosericeis.

Acridium fuliginosum Zett. *Ins. Lapp.* 250. 2.

Tetrix subulata var. b. v. Borck *Skand. Rätving. naturalh.* 138.

Var. b. *(fascipes Zett.)*: fusco-nigra, antennis basi late flavis, femoribus posticis macula magna transversa in medio lateris exterioris rufo-testacea.

Acridium fascipes Zett. *Ins. Lapp.* 250. 7.

Var. c. *(pulchella)*: fusco-nigra, antennis apice exceptis, pronoti vitta lata percurrente media lineolaque utrinque supra basin alarum flavis, annulis tibiarum anteriorum maculisque tribus magnis in femoribus posticis externe albidis, pronoti maculis magnis lateralibus utrinque tribus atroholosericeis, harum prima subapicali triangulari, secunda majori, trapezoidali, tertia posteriore angusta, sublunata.

Acridium pulchellum Wasastj. in collectione.

Hvad de fyra finska arternas utbredning inom landet angår, kan jag anföra endast följande:

T. fuliginosus Zett. är mycket sällsynt och synes tillhöra de nordliga delarne af landet. Varieteten *a.* är tagen vid Uleåborg af W. Nylander och i södra Österbotten af D. Wasastjerna; var. *b. fascipes* vid Nuortijärvi i Ryska Lappmarken af R. Envald och J. Lindén och var. *c. pulchellus* i Muonioniska af A. Palmén och i södra Österbotten af D. Wasastjerna.

T. subulatus L. är allmän i södra och mellersta Finland samt går norrut åtminstone ända till Kajana. Den kortvingade formen är funnen hufvudsakligast i östra Finland såsom på Karelska näset, i Parikkala och i Ryska Karelen. Ett exemplar har jag funnit äfven i Karislojo.

T. tenuicornis J. Sahlb. är hos oss mycket sällsynt; jag har hittils sett ett enda exemplar taget i Nilsiä i Savolaks af M. Levander.

T. bipunctata L. är den allmännaste arten och utbredd öfver nästan hela Finland. Den långvingade formen är sällsynt, men utbredd från södra Finland ända upp till Kajana.

Societas pro fauna et flora fennica

1892—1893

Hedersordförande:

Herr professor W. Nylander.

Ordförande:

Friherre professor J. A. Palmén.

Viceordförande:

Herr professor F. Elfving.

Sekreterare:

Herr magister John Lindén.

Skattmästare:

Herr bankdirektör L. v. Pfaler.

Bibliotekarie:

Herr magister A. Arrhenius.

Intendent för de zoologiska samlingarna:

Herr kandidat K. M. Levander.

Intendent för de botaniska samlingarna:

Herr docent A. O. Kihlman.

Trycknigskomité:

Herrar professor J. A. Palmén, kandidat K. M. Levander, docent A. O. Kihlman, professor J. Sahlberg, magister A. Arrhenius, professor Th. Sælan. — *Suppleanter:* Herrar professorerne F. Elfving och O. M. Reuter samt rektor M. Brenner.

Mötet den 1 oktober 1892.

Ordföranden friherre J. A. Palmén uttalade till herr professor Th. Sælan sällskapets tacksamhet för det varma intresse och all den möda professor Sælan egnat sällskapet under den tid han varit dess ordförande.

För den tid sekreteraren herr magister J. Lindén komme att vistas å annan ort utsågs herr doktor R. Boldt att såsom sekreterare tjänstgöra.

Från baron Ed. de Sélys-Longchamps i Liège, hvilken på telegrafisk väg underrättats om sitt inval till hedersledamot i sällskapet, hade en tacksägelseskrift anländt.

Skriftbyte inleddes med Bergianska trädgården i Stockholm, Marine-Biological Association of the United Kingdom i Plymouth, Natural Science Association of Staten Island i Brighton och Société d'étude des sciences naturelles de Reims.

Herr magister A. Westerlund uppläste berättelse öfver den färd han såsom sällskapets stipendiat i hymenopterologiskt hänseende företagit till Impilaks och Salmis. På förslag af hr professor J. Sahlberg, som framhöll de goda resultat herr Westerlund under sin resa uppnått, beslöts att berättelsen skulle jämte förteckning öfver de funna arterna tryckas (se Acta, IX, 2).

Herr studerande H. Lindberg förevisade ett antal af honom senaste sommar på Eckerö tagna växter. Nya för Finland voro *Sagina stricta* (Fr.), *Botrychium simplex* Hitchc, *Salix ci-*

nerea × *repens, Carex fulva* × *flava, Monotropa * glabra, Veronica agrestis* var. *carnosula.* Nya för den åländska floran voro *Equisetum scirpoides, Callitriche autumnalis, Scirpus cæspitosus, Carex livida, Carex aquatilis, Carex arenaria, Vicia angustifolia, Alnus incana, Ajuga pyramidalis.* Sällsynta på Åland, ehuru där förr anträffade, voro *Lycopodium inundatum, Carex microstachya, Carex helvola, Carex sparsiflora, Sparganium affine* och *Juniperus * nana.*

— Herr professor J. Sahlberg förevisade å doktor R. Hults vägnar ett egendomligt, vidpass en dm i genomskärning mätande klot, bestående, så vidt man kunde se, af tätt hopgyttrade tallbarr. Klotet var funnet af eleven Schoultz i en sjö i Wihti, och hade enligt uppgift liknande fynd äfven förut gjorts i samma sjö. Då olika förmodanden om fyndets natur uttalats, men någon visshet därom icke vunnits, framhölls som önskligt, att klotet blefve undersökt till sitt inre samt närmare notiser om detsammas förekomst införskaffade.

— Herr professor J. Sahlberg förevisade några sällsynta delvis för vår fauna nya **insektarter**, som han under den förflutna sommaren funnit samt lemnade om dem följande meddelande:

På novembermötet senaste höst uttalade jag på grund af funna toma puppskal ett antagande, att det s. k. Kardborreflyet *Gortyna ochracea* Hübn. hörde till vår fauna. Jag har nu nöjet att bekräfta denna förmodan samt för sällskapet förevisa exemplar af denna fjärilart. Strax efter min ankomst till staden fann jag vid Sörnäs uti stjelkarna af *Lappa tomentosa* såväl nyss lemnade puppskal som en mängd lefvande puppor, ur hvilka redan följande dag några fjärilar utflögo. Sedermera hafva han- och honexemplar nästan dagligen utkläckts. Larven lefver i kardborrarnes stjälk och förtär märgen, gnagar sedan en öppning att fjäriln må kunna krypa ut, utvidgar larvgången och förpuppar sig ett stycke nedanom öppningen såsom på här företedda kardborrestjälkar kan ses. Emellanåt är hålet för litet eller har det vuxit ihop; den utvecklade fjäriln blir då lätt förkrympt, emedan den ej slipper ut i det fria med oskadade vingar. Att Aurivillius i Nordens fjärilar uppgifver Skåne såsom enda kända lokal i Skandinavien torde hafva sin grund däruti, att arten genom sitt förborgade lefnadssätt undgått uppmärksamhet.

Vidare ber jag att få framlägga exemplar af *Nonagria Typhæ* Thunb. utkläckta ur puppor, tagna i slidor af *Typha latifolia* vid Sörnäs, hvarigenom mitt för två år sedan uttalade antagande, att denna art förekom härstädes, blifvit bekräftadt. Såsom jag haft äran tidigare meddela, togs denna fjäril först af mig vid Hangö, sedan har den äfven blifvit funnen på Åland af herr Montell.

I sammanhang härmed ber jag att få förevisa ett vackert exemplar af *Catocala adultera* Menetr. taget af mig på köder i Brunnsparken den 26 september. Denna art, som är en bland Europas sällsyntaste nattfjärilar hade år 1855 blifvit fångad i tre exemplar i botaniska trädgården af statsrådet A. Nordmann och hans son Artur, såsom framgår af ett bref af den förre till doktor Tengström, men har sedan dess förgäfves eftersökts i vårt land. Vid Petrosavodsk samt nära S:t Petersburg har den däremot på senare tider en och annan gång blifvit fångad, och vi hafva ett exemplar i Museum från den förra lokalen, föräradt af statsrådet Günther. Dessutom har ett af de nordmannska exemplaren, ehuru i ganska skadadt skick, genom professor Palmén från Berliner-museum för någon tid sedan återförvärfvats.

Vidare ber jag att få förevisa tvenne arter coleoptera, som förut blifvit hos oss funna i ett enda exemplar, men hvilka jag senaste sommar anträffat i stor mängd:

Dryocoetes Alni Georg, förut inom Skandinavien utom i Danmark funnet i ett enda exemplar, i Kivinebb af herr A. Boman, fann jag senaste lördag i flera exemplar, larver, puppor och imago, under barken af en torkad stam af *Alnus incana* i Djurgården invid Helsingfors. I Danmark uppgifves arten lefva under barken af *Alnus glutinosa*. Jag ber att tillika få visa prof på dess larvgångar i barken, hvilka äro ganska oregelbundna liksom de hvilka härröra af *Polygraphus pubescens*.

Zeugophora Turneri Power, anmäld såsom finsk på grund af ett exemplar taget vid Djurgården härstädes af herr Levander, anträffades af mig i stor ymnighet på en areal af några få kvadratfamnar i Karislojo på telningar af *Populus tremula*, där den gnagade parenkymet på bladens undre sida, hvarigenom dessa erhöllo ett besynnerligt fläckigt utseende såsom synes på föreliggande prof. Arten är ej upptagen såsom skandinavisk i

Thomsons arbete, men har senare blifvit funnen vid Kalmar: för resten sällsynt i Östersjöprovinserna och Tyskland, men allmännare i Storbritannien.

Slutligen får jag nämna att jag senaste sommar i min egen trädgård i Karislojo funnit ett exemplar af cerambyciden *Saperda similis* Laich., hvilken jag senaste höst hade äran för sällskapet anmäla såsom nykomling för vår fauna på grund af ett exemplar taget uti Österbotten af herr Keto.

— Herr studerande A. Thesleff förevisade exemplar och afbildning af *Armillaria imperialis* Fr., funnen af föredragaren den 30 augusti detta år å Liimatta egendom i närheten af Wiborg. Det afbildade exemplaret utmärkte sig genom sin ovanliga storlek, i det att hatten mätte 30—30.5 cm i bredd samt ägde en tjocklek af 7—8 cm. Foten var 24 cm lång, 8 cm tjock. Lamellerna 1—1.5 cm breda. Exemplarets tyngd i friskt tillstånd hade utgjort 1350 g.

— Herr professor O. M. Reuter förevisade exemplar af tvänne sällsynta hemiptera, tillhörande familjen Anthocoridæ. Den ena af dessa, *Tetraphleps aterrimus* J. Sahlb., hade hittills icke blifvit funnen i Europa, utan endast i Sibirien, där den upptäckts i trakten kring Jenisej af professor J. Sahlberg, och senare anträffats vid Leusch i vestra Sibirien af doktor N. Sundman. Föredragaren hade den 19 augusti funnit tre exemplar på *Larix sibirica* i Lovisa. — Den andra arten *Anthocoris limbatus* Fieb. var hittils inom Finlands naturhistoriska område tagen blott i Ryska Karelen, men hade af föredragaren anträffats i ett exemplar på *Salix*-buskar i Ilmola vid stranden af Ilmajoki. I Sverige var den funnen i Ångermanland, och förekom för öfrigt, churu sällsynt, i mellersta Europa.

Herr professor J. Sahlberg omnämde att han i Brunnsparken funnit ett starkt fosforescerande skal af en kokad kräfta. I anledning af detta meddelande uttalade professor Elfving önskvärdheten att de bakterier, hvilka tvifvelsutan voro anledningen till ljusföreteelsen, blefve af sakkunnig person undersökta, emedan af fosforescerande bakterier endast de marina hade blifvit föremål för noggranna undersökningar.

— Herr kandidat K. E. Stenroos föredrog

Om Abramis Leuckartii Heckel och dess förekomst i Finland.

Jag har äran härmed för sällskapet förevisa ett exemplar af ofvanstaende, inom vär fauna ytterst sällsynta fiskhybrid, erhållet på mete i Nurmijärvi sjö i socknen af samma namn i Nylands län den 13 juli 1892.

Ännu är man icke fullt säker om denna fiskforms natur. Heckel som först upptäckte och genom beskrifning och afbildningar gjorde den bekant för vetenskapen, beskref den såsom en till släktet *Abramis* hörande särskild art under namn *Abramis Leuckartii.* Senare uppstälde Siebold för fisken ett eget släkte *Abramidopsis* på grund af vissa karaktärer i svalgtänderna, den jämförelsevis låga ryggfenan, den korta analfenan etc. Uti Lilljeborgs nyaste arbete »Sveriges och Norges fiskar» är den upptagen som hybrid mellan *Abramis brama* och *Leuciscus rutilus.*

De viktigaste kännetecken, genom hvilka denna fiskform skiljer sig från braxen och mört äro följande. Till kroppsformen är den lägre än braxnen, men högre än mörten. Dess kroppslängd är nämligen $3\frac{1}{2}$ gång så stor som dess höjd, under det att braxnen är 3 och mörten 4—5 gånger så lång som hög. I sidolinien har det förevisade exemplaret 45 fjäll, ofvanom denna 10 samt nedanom 5 fjällrader; hos mörten äro motsvarande tal 40—44, $\frac{7-8}{3-4}$ och hos braxnen 50—56, $\frac{12-13}{6-7}$. Fenstrålarnes antal i analfenan hos mörtbraxnen är 21, hos mörten 12—13; hos braxnen åter 28—31. Alla *Abramis*- och *Leuciscus*-arters hybrider skiljas från hufvudformerna dock lättast genom rygglinien, som är glatt, medan den hos de senare är fjällbetäckt.

Till färgen påminner den något om sarfven (*Leuciscus erythropthalmus*), dock äro ögonen och fenorna gråa och icke röda, som hos denna.

Mörtbraxnens utbredning är ännu föga känd. Heckel upptäckte fisken först i Donau nedanom Wien; senare erhöll Nordmann den från Dniesterfloden. Sedermera har den funnits på åtskilliga ställen i mellersta Europa, men allestädes i högst få exemplar. — I Finland är den anträffad i södra Saima i Taipalsaari år 1853 (Mäklin); ett annat exemplar erhölls för omkring 20 år tillbaka från Esbo (Malmgren). Senare uppgifter om dess förekomst inom vårt område saknas helt och hållet.

Ehuru blott dessa fynd äro bekanta, vågar jag dock påstå, att den mycket oftare anträffats. Från Nurmijärvi sjö, som är grund och gräsbevuxen, erhållas årligen ej mindre än 2—3 exemplar, och enligt uppgift skall den därstädes förekomma så talrikt, att man sett den samla sig på vissa ställen till lek. Det tror jag mig äfven en gång hafva observerat i början af juli år 1889, då jag såg ett stimm små fiskar kila af och an omkring en tufva bildad af *Hypnum fluitans*. Dessa visade sig mycket lifliga och hoppade då och då öfver vattenytan. På detta ställe erhöll jag då på mete en fisk, hvilken efter noggrann undersökning befans vara mörtbraxen.

Alla exemplar jag erhållit från Nurmijärvi hafva utan undantag varit omkring 12 cm långa. Enligt Siebold skall den dock blifva ända till 12 tum.

— Herr doktor R. Boldt öfverlemnade till samlingarna en kollektion af omkring 90 *Oedogonium*- och *Bulbochæte*-präparat för det mesta från skandinaviska lokaler.

De botaniska samlingarna hade sedan årsmötet fått emottaga af magister I. O. Bergroth 95 kärlväxter från skärgården mellan Åbo och Åland, däribland 8 för resp. provinser nya arter och hybrider.

Till medlem af sällskapet föreslog herr Levander herr studeranden E. T. Nyholm.

Mötet den 5 november 1892.

Från Naturforschende Gesellschaft i Danzig hade inbjudning anländt till deltagande i detta samfunds 150-års jubileum. Med anledning häraf beslöts att afsända ett lyckönskningstelegram till festen.

Till publikation anmäldes *Symbolæ ad mycologiam fennicam* XXXIII af P. A. Karsten.

På sällskapets anhållan om skriftutbyte hade jakande svar ingått från:

Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg, samt Internationaler Entomologischer Verein in Guben, och Illinois State Laboratory of Natural History i Champaign, Illinois.

Förslag om utbyte af skrifter hade gjorts af:

Société des Amis des Sciences et Arts i Rochechouart, Société des sciences naturelles de l'ouest de la France i Nantes och Genotschap ter Bevordering voor Natuur-, Genees- en Heelkunde te Amsterdam.

Herr professor J. Sahlberg anmälde och förevisade tre för vår fauna nya **insektarter,** hvilka veterligen ännu ej voro kända från den Skandinaviska norden och hvilka hörde till hvar sin ordning.

En hymenopter: *Nematus abbreviatus* Hartig funnen i Karislojo i början af juni sistlidne sommar. Denna art, som hör till subgenus *Pristophora* Latr. och står närmast *N. puncticeps* Thoms. men skiljer sig genom otydligare punkteradt hufvud, vid basen hvitaktiga baktarser m. m. och dessutom utmärker sig genom kort och trubbig bakkropp samt i allmänhet ovanligt kort och undersätsig kroppsform, hvarigenom den mycket påminner om en *Selandria* eller *Blennocampa*, var förut funnen i Tyskland, England, Holland och Frankrike. Hvad som egentligen varit anledning till att denna sågstekel blifvit af föredragaren särskildt uppmärksammad var att den visat sig vara ett skadedjur, som förökade sig i betänklig grad. Dess larv, som är ljusgrön till färgen, lefver på päronträd, i hvilkas blad den äter hål, hvilka sedermera förstoras så att de intaga nästan hela bladskifvan; larverna kunna på så sätt så godt som helt och hållet aflöfva träden eller åtminstone gifva dem ett högst bedröfligt utseende. Larven är i början svår att se i följd af sin bladet liknande färg, men om man nogare betraktar ett af de små hålen, som visa sig på bladen blomningstiden, finner man densamma liggande långsmed kanten af hålet ifrigt frätande på bladets massa. Då kunna de lätt utrotas genom att man helt enkelt klämmer hålets kanter. Få de vara i fred, växa de till mer än en centimeters längd, sänka sig till marken på en spunnen tråd, krypa ned i jorden, öfvervintra och förpuppa sig där, samt utkläckas följande vår så snart päronbladen börjat slå ut, och begynna sedan lägga sina

ägg, vanligtvis ett i hvarje blad. Man ser dem därunder lifligt flyga omkring från det ena bladet till det andra, sågande en liten skåra i deras epidermis. Redan under par somrar hade föredragaren observerat larverna i sin trädgård på Kukkasniemi i Karislojo. Sommaren 1890 var den ganska allmän, hvarför han började försöka utrota den, men senaste sommar förekom den i ännu vida större mängd, på grund hvaraf utrotningsarbetet bedrefs med än större energi i förhoppning att för nästa sommar stäfja dess framfart. Emellertid ville föredragaren fästa fruktodlarenes uppmärksamhet vid den fara, som hotar från denna lilla stekel.

Den andra var en art nattfly, *Agrotis collina* Boisd. Denna fjäril togs redan sommaren 1884 af herr K. J. Ehnberg och föredragaren under deras resa kring Ladoga. Därunder hade nämligen fångats på köder vid Kirjavalaks den 7 juli och vid Jaakkimvaara kyrkoby den 12 i samma månad jämte andra *Agrotis*-arter några exemplar, om hvilkas rätta bestämmande stor osäkerhet varit rådande. Herr Ehnberg trodde, att de möjligen kunde vara någon varietet af *A. recussa* och sände ett exemplar till granskning till doktor Tengström. Denne, som då redan hade försvagad synförmåga, bestämde den till *Taeniocampa gothica* var. *gothicina.* Sedan antogs att det möjligen kunde vara en nordisk form af *Agrotis triangulum,* men då den rätta *A. triangulum* blef upptäckt inom vårt område befans detta vara omöjligt. Den stäldes sedan såsom en skild obestämd art närmast *A. festiva.* Först sedan Aurivillii utmärkta arbete innehållande flera nya artkaraktärer utkommit, företog föredragaren att ånyo granska denna fjäril och fann den vara väl skild från alla nordiska former, utmärkt bland annat genom byggnaden af hannens genitalklaffar, hvari den liknade den på Alperna förekommande *A. rhaetica.* Genom bref meddelades resultatet af dessa undersökningar åt professor Aurivillius, hvilken fäste uppmärksamheten på den i mellersta Europas fjälltrakter förekommande *A. collina* Boisd., och vid närmare jemförelse med förefintliga beskrifningar befans vår fjäril verkligen vara identisk med sistnämda species. Den liknar till det yttre *A. brunnea* och *festiva,* samt öfverensstämmer uti halskragens och vinglockens behåring med de sistnämda, men skiljes bland annat lätt genom

närvaron af en svart kort stråle vid framvingarnas rot samt därigenom att genitalklaffarna äro beväpnade med ett långt och smalt utskott vid undre kanten. *Agrotis collina* är hittills veterligen funnen endast på Riesengebirge, i Wallis uti Schweiz samt i södra Frankrikes bergstrakter.

Den tredje var en trichopter *Limnophilus germanus* Mc Lachl. Vårt land är redan af gammalt känd för sin stora rikedom på limnophilider. Mc Lachlan fäste redan vid utarbetandet af sitt stora arbete öfver Europas Trichoptera uppmärksamheten därvid, och sedan dess hafva ytterligare några arter hos oss blifvit upptäckta och anmälda. Den nu ifrågavarande fann föredragaren i ett enda exemplar vid vattensamlingarna invid järnvägen straxt bakom Djurgården vid Helsingfors den 12 oktober innevarande höst. Arten, som ganska mycket liknar *L. lunatus,* men skiljer sig genom mörkare bruna framvingar och den betydligt mindre och mörktbegränsade hyalina spetsfläcken samt olika byggda genilatsegment, är förut veterligen funnen endast på enskilda lokaler i Tyskland, Schweiz och Italien.

— Herr studerande J. Montell anmälde följande fem för faunan nya fjärilar, alla tagna på Åland, Geta, Bolstaholm: *Notodonta Phœbe* Sieb. *trithopus* Fabr., aspdunge, den 5 juni 1892; *Miselia Oxyacanthæ* L., trädgård, den 4 oktober 1892; *Thalpophila matura* Hufn., trädgård, den 28 augusti 1892; *Ophiusa pastinum* Tr., äng, den 27 juli 1892; *Lethosia lurideola* Zinck., äng, den 26—30 juli 1892.

— Herr magister E. Reuter inlämnade till samlingarna torkade och i sprit förvarade exemplar af den sällsynta svampen *Peziza ollula* Karst., hvilken i augusti och september månader senaste sommar i temligen stor myckenhet anträffats å en af skogseld härjad plats å Lofsdals egendom i Pargas socken. Arten hade hittils blifvit funnen endast vid Mustiala.

— Herr student H. Lindberg förevisade exemplar af *Dicranum strictum* Schl. från Åland, Eckerö. Denna sällsynta mossart var hos oss tidigare tagen endast å tvänne ställen, af Silén å Evois »in silva», af Sahlberg vid Telekina i Karelia rossica. I Sverige är den funnen på Gotland, i Norge i Finnmarken.

— Herr student T. Renvall meddelade:

Några malakozoologiska anteckningar.

Valvata cristata Müller. Nordenskiöld och Nylander säga (Finlands mollusker s. 70) om denna art: »Ehuru denna lilla *Valvata*-art af Middendorff upptages såsom circumpolär och äfven således såsom förekommande i Finland, äga vi besynnerligt nog ej något enda exemplar deraf i våra samlingar.» Numera finnes dock uti U. F. M. exemplar ifrån Åland, hvarest arten blifvit funnen vid Emkarby (Sievers) och af mig i Geta; säkerligen förekommer den här äfven på andra ställen. Vidare är arten anträffad på Ytterön vid Björneborg (Tigerstedt), i Luhanka (Nordqvist) samt vid Mustiala af mig. Enligt Westerlund anträffas arten i Danmark allmänt, samt är i Sverige och det öfriga Europa »vidt utbredd men icke allmän».

Helix bidentata Gmelin. Då Liljeborg år 1850 hade upptäckt denna art vid Wytegra på Ladogas östra strand, var det anledning att hoppas att den skulle anträffas äfven inom Finlands gränser. Arten har öfver hufvud en ostlig utbredning (den saknas nämligen i hela Grekland och Italien, i nästan hela Frankrike, i hela Spanien, Storbrittannien och Norge) och har numera upptäckts hos oss, dock ännu icke i östra delen af landet utan på Åland, Eckerö, på en äng vid Storbyn, hvarest den i flere exemplar anträffats af herr med. kandidat Hillebard. Härifrån härstamma äfven de exemplar, jag äger.

Helix arbustorum L. var. *lutescens, subunicolor*. Denna varietet, hvilken förut ej varit känd ifrån vårt land, har jag anträffat uti några exemplar i Sunds socken på Åland. Varieteten är upptagen i Westerlunds »Sveriges, Norges och Danmarks land och sötvatten mollusker» utan närmare angifna fyndorter.

Helix hortensis Müll. Under en vistelse sommaren 1889 på Åland anträffade jag af denna art hufvudsakligen den 5-bandade formen, hvilken Westerlund karakteriserar som »lutea vel citrina, fasciata». Af dess stora mängd s. k. bandvarieteter fann jag tvänne, nämligen Westerlunds varietet *i* med bandformeln 1, $\widehat{2, 3}$, 4, 5, samt en annan med bandformeln 1, 2, 3, $\widehat{4, 5}$; bägge förekommo där och hvar bland hufvudformen. De sammanflutna

banden kunde man städse mer eller mindre tydligt se vara uppkomma af ursprungligen tvenne band.

Den enfärgade gula varieteten (var. *α* Nilsson), hvilken Nordenskiöld & Nylander upptagit uti »Finlands mollusker» anträffade jag icke här, men väl spridda exemplar liknande den af G. Lindström i »Gottlands nutida mollusker» anförda varieteten 6 (*ϑ* Högb.), hvilken han karaktäriserar som »hvitgul eller halmgul med färglösa, genomskinliga band». Formen, som ej förut blifvit angifven från Finland, kan dock icke hänföras under varieteten *albida* (skal nästan hvitt), under hvilken Westerlund uti »Sveriges, Norges och Danmarks land- och sötvatten-mollusker» upptagit alla där förekommande former med genomskinliga band, äfven de gottländska exemplaren; de åländska exemplarens grundfärg är nämligen fullkomligt lik grundfärgen hos den 5-bandade formen, hvarföre de äfven böra föras till denna. Exemplaren med genomskinliga pigmentlösa band anträffades ej på någon skild lokal, utan förekommo spridda där och hvar bland hufvudformen.

På Åland anträffade jag sålunda af *Helix hortensis* inga former med ett, flere eller alla band försvunna. Detta saknar ej sitt intresse med anledning af följande uttalande af Westerlund (sid. 100 i anf. arb.): »Anmärkningsvärdt men föga beaktadt är förhållandet hos arterna af denna grupp (subgen. *Trachea)* mellan förekomsten af bandlösa och med band försedda exemplar i olika trakter.»

Till medlem föreslogs af herr A. Arrhenius herr student Hj. Olsson.

Mötet den 3 december 1892.

I ordförandens och vice ordförandens frånvaro leddes förhandlingarna af herr professor J. Sahlberg.

Entomologiska föreningen i Köpenhamn samt Naturwissenschaftlicher Verein zu Greifswald hade bifallit till sällskapets förslag om skriftbyte.

The American Philosophical Society i Philadelphia hade inbjudit sällskapet att sända en delegerad till de serier af samman-

komster, som i anledning af nämda Societets 150-åriga tillvaro komme att i Philadelphia försiggå den 22 till 26 maj. Frågan om det sätt, på hvilket inbjudningen borde besvaras, bordlades för den händelse någon af sällskapets medlemmar vid tiden för mötet komme att uppehålla sig i Philadelphia.

Föredrogs de på årsmötet utsedde revisorernas, herrar statsråd A. Moberg och rektor M. Brenner, berättelse om granskningen af räkenskaperna för senaste år, och beviljades på grund häraf skattmästaren full ansvarsfrihet. Tillika beslöts på förslag af herr Brenner, som framhöll olägenheterna af att räkenskapsåret, såsom hittills varit fallet, slutar den 13 maj, att räkenskaperna skulle uppgöras för borgerligt år samt revisionsberättelse föreläggas på årsmötet.

Äfvenledes föreslog herr Brenner att det nu gällande formuläret för bokföringen, hvilket gör denna ändamålslöst invecklad, måtte utbytas mot ett lämpligare. Sällskapet beslöt öfverlemna åt herr Brenner samt skattmästaren att uppgöra förslag till sådant och underställa det sällskapets granskning.

Vidare framhöll herr Brenner under hänvisning till stadgarne att endast de personer, hvilka inbetalt medlemsafgifter, kunde betraktas som medlemmar och inskrifvas i matrikeln, samt föreslog att samtliga personer, hvilka invalts till medlemmar, men icke erlagt afgiften, skulle genom vaktmästare påminnas om sina skyldigheter i nämda hänseende.

Herr doktor R. Boldt yttrade: »Den 1 november 1896 hafva 75 år förflutit sedan Finlands första vetenskapliga samfund Societas pro Fauna et Flora Fennica instiftades. Vid tanken härpå framställer sig frågan, huruvida sällskapet ej kunde och borde afsluta det tredje kvartseklet af sin tillvaro med ett värk, som för framtiden bevarade minnet af den tillryggalagda milstenen på dess väg.

Då Societeten beredde sig att fira sin halfsekelsfest uppdrogs åt en af de äldre medlemmarne att sammanställa en historik öfver de gångna 50 årens värksamhet och öden. Säkert finnes ngen af oss, som ej varit författaren tacksam för den inblick i sällskapets gångna öden vi genom hans skrift vunnit och sär-

skildt för oss yngre har det varit en oskattbar fördel att historiken då kom till stånd. Hvilket värde för öfrigt sådana historiska återblickar äga för hvarje i utveckling och framåtskridande stadt samfund, behöfver ej här framhållas.

Jag utbeder mig därför vördsamt att till sällskapets bepröfvande få hänskjuta frågan, huruvida ej tiden vore inne för affattande af en historisk återblick på det kvartsekel, som närmar sig sitt slut. Jag underskattar ej de svårigheter, som komme att möta företaget, men tror dem icke vara af den betydenhet att de ej med god vilja kunde öfvervinnas. Att uppskjuta företaget till exempel till sällskapets sekularfest, vore enligt min åsikt icke välbetänkt. Väl funnes då det historiska perspektiv öfver vår tid, som nu saknas. Men huru många af dem, hvilkas arbete tryckt sin prägel på den gångna 25-årsperioden, kunna väl hoppas att om ytterligare 25 år vara i tillfälle att bidraga till historikens affattande med den skatt af insikter, minnen och intryck, hvilkas förvarande för kommande generationer af arbetare inom sällskapet helt visst vore ett det värdefullaste och käraste arf. Önskvärdheten af att just i närvarande tid äfven Societas' pro Fauna et Flora Fennica insats i det fosterländska kulturarbetet blefve framstäldt i offentlighetens ljus, behöfver endast påpekas.

Huru den här föreslagna historiska framställningen — i händelse förslaget vinner understöd — skulle komma att gestalta sig, bör naturligtvis blifva föremål för ingående, sakkunnig diskussion. Men jag tillåter mig dock uttala som min uppfattning att ett samarbete mellan representanter för alla af sällskapet odlade forskningsgrenar vore den till målet säkrast ledande vägen.»

Beslöts att bordlägga förslaget till nästa möte.

— Herr kandidat K. M. Levander meddelade att han senaste sommar funnit en ny art af det högst egendomliga rotatoriesläktet *Pedalion,* hvars kropp är försedt med rörliga, af muskler genomdragna och med befjädrade borst försedda utskott. Dessa anses af en del forskare vara homologa med arthropodernas (crustacéernas) extremiteter och har man häri velat finna ett nytt stöd för hjuldjurens omtvistade förvandtskap med Crustacégruppen. Den nya arten, åt hvilken föredragaren gifvit namnet *Pedalion fennicum,* liknar till habitus och storlek i allde-

les förvillande grad den enda förut kända representanten för ifrågavarande slägte, nämligen *Pedalion mirum* Huds., hvilken efter det den 1871 upptäcktes af C. T. Hudson i England angifves ha blifvit funnen i många af Europas länder, men skiljer sig från den genom saknaden af två cilierade cylindriska utskott vid bakändan af kroppen, genom förgrening af de borst, hvarmed extremiteternas distala ändar äro försedda, och andra karaktärer, för hvilka föredragaren redogjort i Zoologischer Anzeiger n:o 404 detta år. — I alkohol konserverade prof hade tillsändts utländska specialister, bland andra doktor C. T. Hudson, som i bref till föredragaren förklarat *Pedalion fennicum* för en otvifvelaktigt ny art. Talrika exemplar häraf hade af föredragaren anträffats i juli i en liten sötvattenssamling i en bergsskrefva nära invid hafstranden på Lill-Löfö i Esbo skärgård.

— Herr professor J. Sahlberg förevisade ett egendomligt insektbo, som ansågs tillhöra någon art geting af gruppen *Vespidae solitariae* och hvilket var bygdt mellan de utstående kanterna af permarna på en inbunden bok. Detta bo, som bestod af 14 i en rad stälda af lerigt grus bygda, inuti med en hvitaktig hinna beklädda celler, innehöll för närvarande fullvuxna larver, men intet spår af för dem anskaffade födoämnen. Det hade blifvit lemnadt åt föredragaren af fröken Korsström bosatt uti »De gamles hem» i Djurgården, där boken legat under sommaren med pappersomslag på nedersta hyllan af en etager. Anmärkningsvärdt var, att getingen obemärkt kunnat uppbygga alla dessa celler och proviantera dem, hvartill behöfts ett icke ringa antal exemplar af samma art fjäril- eller skalbaggslarv, oaktadt rummet varit bebodt hela sommaren. Då några af larverna ännu voro vid lif uttalade föredragaren förhoppning om, att någon möjligen kunde förpuppa sig och fullborda sin metamorfos, så att man kunde utröna hvilken art insekten tillhörde.

Vidare anmälde och förevisade herr Sahlberg en för vår fauna ny art af trichopterslägtet *Oxyethira,* hvilken han funnit i tre exemplar för några år sedan uti Teisko kapell norr om Tammerfors. Exemplaren hade för bestämning meddelats herr K. J. Morton i Carluke i Skotland, som speciellt egnat sig åt studiet af de minsta Trichoptera, familjen *Hydroptilidae,* samt af honom förklarats för en ny art och beskrifvits under namn af *Oxyethira*

ecornuta. I sammanhang härmed nämde föredragaren, att vi numera af detta slägte från vårt land känna tre skilda species, under det från Skandinaviska halfön var anförd endast en art uti pastor Wallengrens just för några dagar sedan utkomna »Skandinaviens Neuroptera II, Trichoptera». Uti detta utmärkta arbete, hvilket säkert skulle komma att hafva ett välgörande inflytande på dessa insekters studium i norden, ingår en jämförande tabell öfver antalet kända Trichoptera från särskilda länder, och upptages där för Skandinaviska halfön 166 och för Finland 154 species. Emellertid hade författaren, hvad vårt land beträffar, följt endast Palméns år 1881 utgifna förteckning och hade sedan dess icke få arter tillkommit, hvarför föredragaren förmodade, att hela antalet af från vårt område kända species i det närmaste nu redan uppgick till det från Sverige kända.

Till de botaniska samlingarna hade inlämnats af direktor Z. Schalin: 6 fröväxter från Österbotten; student E. Hynninen: *Splachnum luteum* från Kuru; magister J. A. Sandman: *Calypso borealis,* två alger, en svamp och en missbildning från Österbotten; magister E. Keto: 4 fanerogamer från Österbotten; doktor Hj. Hjelt 3 fanerogamer från Satakunta; doktor W. Laurén: 46 fanerogamer från södra och 24 från mellersta Österbotten samt en samling kärlväxter från Österbotten och Nyland; student P. Hj. Olsson: 25 kärlväxter från södra Finland, de flesta från Korpo och Nagu skärgård, däribland *Cratægus monogyna* och *Geranium molle,* nya för provinsen; fru M. Juselius: en hexkvast af gran från Björneborg; possessionat J. O. Bomansson: 4 lefvermossor från Åland, nya för samlingen; kollega H. Zidbäck: *Galium triflorum* och *Lonicera xylosteum* från norra Österbotten, nya för provinsen, tagna af student P. Snellman.

Mötet den 4 februari 1893.

Bibliotekarien herr magister A. Arrhenius anmälde att ytterligare från åtta sällskap bifallande svar anländt på sällskapets anhållan om skriftbyte, nämligen från Société royale Linnéenne, Bruxelles; Société zoologique et botanique, Charkow; Redaktionen för Malpighia, Genova; Société des naturalistes de S:t Pétersbourg; Société Linnéenne de Normandie, Caën; The Australia Museum, Sidney; The Institute of Jamaica, Kingstown; College of science, Imperial University, Tokyo.

Anhållan om skriftbyte hade till sällskapet ingått från Société scientifique de Chili, Santiago samt från redaktören för Oesterreichische botanische Zeitschrift, professor Wettstein i Prag, hvartill bifölls.

— Då härefter upptogs herr doktor R. Boldts på senaste möte väckta förslag i anledning af sällskapets stundande trekvartsekeljubileum, yttrade förslagställaren:

»Önskvärdheten af att den finska naturforskningen under senaste kvartsekel blefve historiskt skildrad, behöfver väl knapt någon ytterligare motivering. Däremot är det kanske i sin ordning att förslagsvis en väg angifves, på hvilken historiken kunde komma till stånd.

Så omfattande som företaget är, torde det möta svårigheter att få det realiseradt med mindre vissa förarbeten, önskvärda redan i och för sig, undangjorts, men sedan detta skett, blir det väl ej omöjligt för sällskapet, att finna en kompetent person. villig att åtaga sig arbetets utförande.

De förarbeten här afses och för hvilkas utförande en enig samvärkan mellan alla disponibla krafter inom sällskapet är nödvändig förutsättning, bestå i åstadkommandet af

1) specialredogörelser för den utveckling enhvar hos oss odlad gren af zoologin och botaniken genomgått,

2) en fullständig förteckning öfver all finsk och Finland berörande naturalhistorisk litteratur, samt

3) ett fullständigt innehållsregister till sällskapets protokoll.

Hvad detta sistnämda vidkommer, så är det ju ett gammalt önskningsmål inom sällskapet, att få ett sådant till stånd. Hvad åter litteraturförteckningen beträffar så skulle sällskapet genom dess åstadkommande endast hafva fullgjort sin anpart i det för våra vetenskapliga och litterära samfund gemensamma företag, som på initiativ af Svenska Litteratursällskapet torde komma till stånd. Och hvad slutligen gäller specialberättelserna öfver samtliga naturvetenskapliga brancher, så skulle dessa, en gång färdiga, utgöra i hög grad värdefulla och intressanta verk, och måhända lämpligen kunna förenas i en särskild volym, utkommande till samma tillfälle, då den på dem grundade och för en större allmänhet afsedda historiken öfver sällskapets verksamhet är afsedd att utkomma.

De fakta, författaren till historiken ytterligare kan vara i behof af, äro jämförelsevis lätt åtkomliga, såsom förteckning öfver sällskapets medlemmar och funktionärer, stadgar och beslut, ekonomi, stipendier och stipendiater, resor och expeditioner i zoologiskt och botaniskt syfte, deras resultat, skriftutbyte, bibliotekstillväxt m. m.»

Förslaget understöddes af professor Elfving och doktor Kihlman, hvilka föreslogo att ärendet skulle hänskjutas till tryckningskomitén, som i samråd med förslagställaren doktor Boldt senast till årsmötet skulle till sällskapet inkomma med detaljeradt förslag i ämnet.

— Herr rektor M. Brenner föredrog *Om några i Finland förekommande former af Viola tricolor* L.

— Herr magister E. Reuter föredrog om de ganska betydande härjningar som senaste sommar å Viksbergs egendom i Pemar socken nära Åbo förorsakats af larven till en vecklarefjäril, hvaröfver han till publikation anmälde: *Tortrix Paleana Hb. En ny fiende till våra ängar och åkrar. Bidrag till artens naturalhistoria.*

— Herr professor O. M. Reuter meddelade följande om en hittills obeskrifven coccid:

Under mitt besök senaste sommar den 27 juni på Ilmola prestgård fästes min uppmärksamhet vid en rönn, växande vid södra gafveln af karaktärsbyggnaden, hvilken, med undantag af

bladen, var tätt besatt med en liten röd sköldlus. Trädet företedde följande dimensioner: vid roten var genomskärningen 7 cm, vid två meters höjd 5 cm; här grenade sig trädet i tvänne stammar och uppnådde en höjd af 4.5 m. Från samma rot växte dessutom tre mindre stammar af en vanlig promenadkäpps tjocklek, 2.5 m höga. Såväl dessa, som hufvudstammen och alla dess grenar och smågrenar ända till och med bladskaften voro belagda med ett nästan sammanhängande lager af den lilla röda knapt en millimeter långa cocciden, bland hvilken här och där förekom andra lager af coccider, till färgen hvita och af mer aflång skapnad. Jag har sändt prof af dessa coccider till presidenten J. W. Douglas i London, som under senare år egnat sig at ingående studier af dessa insekter, och har genom bref af den nionde januari blifvit underrättad därom, att de i fråga varande sköldlössen, hvilka herr Douglas tidigare efter en flyktig undersökning af endast de hvita lagren antagit vara den på åtskilliga trän, såsom *Salix, Tilia, Fraxinus* allmänna *Chionaspis salicis* Linn., vid noggrannare undersökning befunnits utgöra en ny art, som herr Douglas benämt *Chionaspis sorbi* och hvaröfver han var sinnad att snarligen publicera en af figurer åtföljd beskrifning i den engelska tidskriften »The Entomologist's Monthly Magazine».[1]) De hvita cocciderna representerade hankönet, de röda honorna.

Enligt uppgift torde den ofvan omtalade rönnen vara omkring 17 à 20 år gammal. Några coccider hade icke förut observerats, men nu lyste stammen redan på håll röd af dem. Då man med handen for öfver barken blef den alldeles blodröd. Jag antager att trädets dagar nu äro räknade. För tolf år sedan fann jag nämligen på Ålön i Pargas en liten, fullständigt torr rönn, hvilkens stam och grenar voro fullsatta af en hvit coccid, som jag tillsände den då ännu lefvande coccid-monografen doktor Signoret i Paris och hvilken af honom uppgafs vara hane af *Chionaspis salicis* Linn. Vid jämförelse med exemplaren från Ilmola framgår nu utan tvifvel att de tillhöra samma art, den nya *Ch. sorbi* Dougl., hvilken sålunda synes hafva en tämligen vidsträckt utbredning i vårt land. Den lilla rönnen i Pargas hade antagligen dött ut till följd af sköldlössens angrepp.

[1]) Beskrifningen ingår i juni-nummern 1893.

På nyssnämda rönn funnos dessutom åtskilliga exemplar af *Chilocorus renipustulatus* Scriba samt flere klungor af tomma pupphylsor, tillhörande samma aphidiphaga skalbaggsart, hvilken sålunda är att anteckna såsom en af sköldlusens naturliga fiender. En kvist med coccider och coccinell-puppor förevisades af mig vid sällskapets sammanträde den 29 okt. 1881 hvarvid de förra uppgåfvos under det, såsom man numera insett, oriktiga namnet *Chionaspis salicis.*

— Herr professor O. M. Reuter anförde ytterligare:

Såsom bekant äro mycket få af våra fåglar kända för vanan att för kommande behof samla förråder. Detta är allmännare kändt endast beträffande törnskatsläktet. I en intressant uppsats, »Några iakttagelser angående hackspettarnas födoämnen» af H. B. Åström. införd i sällskapets Meddelanden, sjunde häftet, redogör denne emellertid för sina iakttagelser, enligt hvilka spillkråkan under vissa förhållanden vintertid i ihåliga trän förvarar kroppar af smärre ryggradsdjur, hvilka vid ett tillfälle tillhörde icke mindre än 60 näbbmöss, sorkar och småfåglar. Med hänsyn till frågans intresse kan jag icke underlåta att här omnämna ytterligare ett fall, då en af våra fågelarter funnits ådagalägga ett liknande förutseende för kommande tider, ehuru detta meddelande tyvärr måste blifva högst ofullständigt, till följd däraf att iakttagaren, herr O. B. Bäck i Ingå, nyligen aflidit, innan han enligt löfte hunnit för publikation uppteckna dessa sina observationer.

Under de år, herr Bäck var bosatt på sin lilla holme Härligö i Ingå, egnade han, som var en synnerligen stor naturvän, en stor del af sin tid åt iakttagelser i naturen. Redan förut har han bidragit till kännedomen om vår fauna genom meddelanden till sällskapet beträffande förekomsten af nordiska sugfisken, *Liparis lineatus,* och räkan, *Gammarus pulex,* i Ingå skärgård. Vid mitt senaste sammanträffande med honom redogjorde han för några observationer beträffande sparfugglan, *Surnia passerina,* dem han under vintern 1892 varit i tillfälle att göra på samma holme. Han hade nämligen där uppsatt en stor mängd starhålkar och i en af dessa hade, såsom jag vill erinra mig, ett *par* sparfugglor inlogerat sig. Emellertid fann han att sparfugglorna ofta nog be-

sökte äfven andra af hålkarna. Kort före stararnas väntade ankomst nedtog han hålkarna, för att rensa dem, och fann då till sin förvåning i dem flere rester af småfåglar, i en icke färre än, såsom jag vill minnas, sex eller åtta grönsiskor. Då herr Bäck lofvade att lämna en skriftlig redogörelse för sina iakttagelser, kom jag mig tyvärr icke att i detalj lägga dem på minnet. Det enda, jag sålunda är i tillfälle att med full säkerhet omnämna, är att herr Bäck uppgifvit sig hafva funnit i några af sina starhålkar ett förråd af småfåglar, dit insatta af sparfugglor under vinterns lopp. I all sin ofullständighet torde notisen dock förtjäna räddas ur glömskan.

— Herr doktor A. O. Kihlman framlade exemplar af *Salix arbuscula* L. funna af honom senaste sommar på Umptek fjällen i Ryska Lappmarken. Denna art upptages visserligen i Fellmans *Flora Lapponica orientalis,* men de i Universitetets herbarium under detta namn förvarade exemplaren hafva visat sig vara dels *S. hastata,* dels former af *S. phylicæfolia,* hvarför arten på senare tider icke ansetts tillhöra vår flora. Från Palméns och Petrelii resa längs Ponoj-floden finnes ett sterilt exemplar, taget vid sjön Keinjaur och otvifvelaktigt tillhörande *S. arbuscula.* I de flesta elfdalar i stora Umptek (östra delen af fjällgruppen) är *S. arbuscula* en vanlig och ofta ymnigt uppträdande art och kan anses såsom karaktärsväxt för de sterila, om våren öfversvämmade bäddarna af groft syenitgrus, hvilka åtfölja elfvarnes lopp. På Lujaur-urt kunde arten icke anträffas.

Följande nu jämväl förevisade *Salix*-hybrider hade af föredragaren för första gången anmärkts inom vårt floraområde:

Salix arbuscula × *glauca,* en liten, nästan steril buske (♀) i fjällregionen på Kietsche-pahk (Umptek).

S. arbuscula × *glauca,* en rikligt blommande buske vid Majvaltajok, E om Umpteks högsta fjäll, Ljaavo-tschorr.

S. arbuscula × *phylicæfolia,* flere yfviga buskar i elfdalen mellan Ljaavo-tschorr och sjön Kunjawr.

S. arbuscula × *polaris,* flere sterila, nedliggande buskar vid fjällbäckar på Kuahva-tschorr och Kietsche-pahk.

S. hastata × *phylicæfolia,* en ♀ buske med riklig fruktsättning vid Majvaltajok nära trädgränsen.

S. glauca × *myrtilloides,* en ♂ buske, som sannolikt måste föras hit, nära Umpjoks utflöde ur Umpjawr.

S. polaris × *rotundifolia,* från Angvundas-tschorr på Lujawr-urt, en liten steril buske, till förgrening mest liknande *S. rotundifolia,* men med blad af *S. polaris.*

Den sedan J. Fellmans tid inom vårt floraområde (excl. Enontekis) icke återfunna *Ranunculus glacialis* L. hade föredragaren anträffat flerstädes, men alltid sparsamt, i några af de otillgängligaste klyftorna i Umptek.

Slutligen anförde doktor Kihlman att han bland växter, inlemnade af rektor Brenner från Helsingfors, funnit en egendomlig *Epilobium*-form, hvilken han ansåg lämpligast böra uppfattas som en hybrid af *E. montanum* och *palustre.* Formen var af upptäckaren, rektor Brenner, betecknad som en forma »confertilatifolia-pilosa-grandiflora-violacea-brevipedicillata Haussknecht» af *E. palustre.* Från sistnämnda art, hvilken den öfver hufvud står närmare, skiljer sig ifrågavarande form genom mycket breda, tydligt skaftade och svagt vågbräddade blad och stora, merendels uppräta blommor. Märket i en härå undersökt blomma var cylindriskt (ej klubblikt som hos typisk *E. palustre)* och öfverensstämmer sålunda ej med Haussknechts beskrifning på ifrågavarande hybrid, som uppgifves hafva flikigt märke. Turioner äro utvecklade endast på en individ; de äro här mycket svaga och erinra mest om *E. palustre.* Frön okända. Flere grofva 2—3 dm höga individer på en brant, af sipprande vatten fuktad bergvägg i Helsingfors (1887).

— Herr student A. Thesleff föredrog om **svampvegetationen** i den planterade lärkträdsskogen i Raivola nära Viborg. Det mest utmärkande för denna vegetation är den stora ymnigheten af en mängd *Boletus*-arter. Bland dessa framhölls främst den vackra, ytterst sällsynta, i Finland förr ej observerade *Boletus cavipes* Opat., som förekommer i Thüringen, Steiermark, Vogeserna och Ungern. Den endast under lärkträd förekommande, synnerligen lysande och vackra *Boletus elegans* Schum. är lika ymnig som den föregående. Vidare förekommer här den sällsynta *Boletus felleus* Bull. icke blott på marken utan också på ruttna lärkträdsstubbar; den är utmärkt genom en mycket bäsk, brännande smak.

Polystictus Schweinitzii Fr., som är mycket sällsynt i Finland, förekommer här i jättelika exemplar, mest på marken, stundom på ruttna stubbar. På högar af lärkträdbarr växte i mängd en egendomlig *Hygrophorus*-art, hvilken med stor sannolikhet är identisk med den i Val di Sale i södra Tyrolen förekommande *Hygrophorus Brisadolæ* Quel.; denna är en synnerligen vacker art med lysande färger. Bland andra anmärkningsvärda arter förtjäna nämnas den i Finland förr ej med säkerhet kända *Clypeus scabellus* Fr., *Lepiota rachodes* (Witt.) Fr. och *Merisma palmatum* (Scop.) Pers. Egendomligt är att *Rhizinia undulata* Fr., som vanligen förekommer på brända marker, här anträffas på högar af lärkträdbarr. Den eljes i Finland mycket sällsynta rostsvampen *Uromyces Solidaginis* Niessl. växer här hvar sommar. Inalles hade föredragaren hittils observerat 90 svamparter i denna skog, bland dem 25 arter på stubbar af lärkträd. Förevisade torkade svampar äfvensom planscher af de nämnda arterna belyste föredraget.

— Herr professor J. Sahlberg förevisade tvenne nordiska arter af nattflyslägtet *Agrotis,* hvilka ändtligen förvärfvats för finska samlingen, där de saknats hittils, ehuru man varit öfvertygad om deras förekomst inom vårt område. De voro hvardera fångade på »köder» i Kuusamo af den kände lepidopterologen August Hoffman från Eutin, hvilken tillbragte senaste sommar i Kuusamo och där lyckades göra flere intressanta fynd.

Agrotis hyperborea Zett. Denna art skall äfven vara funnen i Ryska Karelen af statsråd A. Günther; på skandinaviska halfön är den sällsynt, men anträffad på spridda lokaler från Ishafvets kust till södra Norge och Upland.

Agrotis speciosa Hb. Af denna prydliga och stora art, som veterligen icke förr är anträffad inom vårt område, hafva exemplar erhållits af såväl var. *arctica* Zett. som var. *obscura* Staud. Artens utbredning på Skandinaviska halfön är den samma som den föregåendes.

Vidare förevisade herr Sahlberg en ny art af phryganeidslägtet *Apatania,* hvilken han benämnde *A. Palméni.* Tagen i ett enda ♂-exemplar vid Rippjawr på Kolahalfön af professor J. A. Palmén, öfverensstämde denna art till vingarnes nervför-

grening med *A. Wallengreni* Mc Lachl., hvilken den mycket liknade, men skilde sig från denna och alla hittils beskrifna *Apatania*-arter genom bygnaden af hannens öfre analbihang, hvilka voro mycket långsträckta, gula på öfre kanten, mot spetsen rundade och undertill försedda med tre hvassa glest stälda tänder. De nedre analbihangen voro korta och tjocka, enledade med ett kort otydligt utsprång vid spetsen på insidan, i hvilket afseende den mera liknade *Apatania fimbriata*, hvilken förekommer i södra Sverige. Till förtydligande af artkaraktärerna förevisade herr Sahlberg en teckning.

— Herr kandidat J. Lindén förevisade den sällsynta, högalpina mossan *Aongstræmia longipes* (Somm.) Br. eur., som han sommaren 1888 påträffat å tillandningar af Mustasaari holme i Vuoksen, i S:t Andræ socken. Här växte den mycket sparsamt på lerig grund helt nära vattenbrynet. Arten är hos oss förut tagen af professor Norrlin å liknande lokal på en holme i Vesijärvi år 1864. Dessa fyndorter af *Aongstræmia* hos oss äro så mycket mer anmärkningsvärda som arten i Skandinavien för öfrigt är känd blott från Dovre-fjällen. I mellersta Europas bergstrakter går den ej under 450 m höjd öfver hafvet.

— Herr rektor M. Brenner tillkännagaf att den af honom på decembermötet 1888 förevisade *Brassica*-formen från Skatudden, hvilken han då funnit närmast öfverensstämma med *Sinapis juncea* L., sedermera af honom anträffats på afstjälpningsplatser såväl i härvarande botaniska trädgård som på Ulrikasborgsbergen samt befunnits afbildad och beskrifven i Flora Danica, 15, tab. 2658 under namn af *Brassica lanceolata* Lge. Uti sin Haandbog i den danske Flora, edit. 4, pag. 870 och 871 säger också J. Lange denna art möjligen vara densamma som *Sinapis juncea* L., hvilken på grund af sitt utseende och skidans nerver dock snarare är en *Brassica* och sålunda rättast bör benämnas *Brassica juncea* (L.). I kruka i rum uppdragna exemplar afveko från moderväxten genom tunna, ljusare gröna och hvassare tandade, högt uppe på stammen lyrformiga blad, de nedre glest styfhåriga, och visade härigenom en större likhet med *Sinapis lævigata* L.

Jämte dessa förevisade herr Brenner vidare exemplar från en ballastplats på Lindörn i Haikofjärden vid Borgå af den förut af

honom på Skatudden i Helsingfors insamlade och i sällskapets Meddelanden häft. 13 omförmälda *Carduus crispo-nutans* Koch, äfvensom fruktbärande exemplar af *Sambucus racemosa* L. från djup, oländig barrskog ofvanom Haiko, vid farleden till Borgå. Utom i denna skog, hvarest två mer än manshöga exemplar hade anträffats, hade föredragaren funnit den förvildad på fyra särskilda ställen på det i närheten befintliga Kråkölandet, äfvenledes i barrskog och liksom i Haiko-skogen bland vindfällen i sällskap med hallonbuskar.

— Herr magister J. A. Flinck förevisade exemplar af *Thlaspi alpestre* L., som han anträffat i en lund vid Vanhala by i Vihti. Arten är utmärkt särskildt genom sina vigglika — smalt omvändt hjärtlika, med en vid inskärning och med ett kvarsittande, något utdraget stift försedda skidor, hvilka, fästade på utspärrade skaft, själfva äro upphöjda och något kupiga. Denna växt har redan 1884 af magister O. Collin blifvit tagen i Tavastehus vid stationshuset och inlemnad till botaniska museet. Äfven från Sörnäs station är den känd och enligt uppgift af lektor Mela utbreder sig den raskt på en äng därstädes. Då arten är mångårig och äfven förökar sig genom rotskott är det antagligt att den äfven i Vihti numera fattat fast fot. I Sverige anträffas denna växt sällsynt i Östergötland, Södermanland och Upland samt flerstädes i Stockholmstrakten.

De zoologiska samlingarna hade fått emottaga följande gåfvor: En hvit svala *(Hirundo riparia)* från Hausjärvi af baron C. Munck; *Strix bubo* från Högholmen af trädgårdsmästare Cedergren; *Aquila chrysaëtus,* skjuten å Fagervik den 28 november 1892, af baron E. Hisinger; *Uria grylle,* skjuten å Svartå nedanför forsen den 20 januari, af baron F. Linder; en vimba i svart lekdrägt från Juustila af student A. Thesleff.

De botaniska samlingarna hade sedan senaste redovisning fått emottaga följande gåfvor: *Galium triflorum* och *Lonicera xylosteum* från Norra Österbotten (Muhos), nya för provinsen, insamlade af student P. Snellman, genom kollega H. Zidbäck; 70 algprof från Imandra Lappmark och 18 algprof från Ryska Karelen af doktor A. O. Kihlman; 107 fanerogamer från Nyland

(mest från Borgå trakten) af rektor M. Brenner; 74 lafvar, 43 mossor och 31 svampar från södra Finland af doktor A. O. Kihlman; 37 exemplar *Salices* från Enontekis samt 18 *Salices* från Kemi Lappmark och Norra Österbotten af kandidat J. Lindén.

Om några i Finland förekommande former af Viola tricolor L.

af

M. Brenner.

(Meddeladt den 4 februari 1893.)

Af *Viola tricolor* L. särskiljas i allmänhet i de floristiska handböckerna två former, af hvilka den ena, utmärkt genom hvita eller gulaktiga kronblad, ungefär af fodrets längd eller kortare, vanligast upptages såsom en var. *arvensis* (Murr.) af den violetta gulfläckiga, storblommiga formen, *vulgaris* Koch. Enligt en del författare, såsom t. ex. Koch, vore härvid färgen det mest karaktäristiska, medan andra åter fästa större vigt vid blommornas storlek. Såväl den ena som den andra af de sålunda särskilda formerna omfatta emellertid flere särskilda former, enligt Jordan konstanta arter, af hvilka de flesta variera med afseende å blommornas färg och storlek, stundom t. o. m. på samma exemplar, och sålunda hvar för sig uppträda såsom en *vulgaris*- eller en *arvensis*-varietet. Ehuru väl alla hithörande former ännu ej blifvit tillräckligt uppmärksammade, torde dock en redogörelse för de mest i ögonen fallande bland våra vildt växande låta försvara sig, i syfte att väcka ett allmännare intresse för dessa så allmänna, men af de flesta hos oss mer eller mindre förbisedda växter, och därigenom bidraga till deras närmare kännedom.

Uti sina *Observations sur plusieurs plantes nouvelles rares ou critiques de la France* beskrifver och afbildar Jordan bland de småblommiga och i Frankrike vanligen violetta eller violett-

gulfläckiga exemplaren fem arter, af hvilka tre, nemligen *agrestis, segetalis* och *gracilescens,* jämte dem närstående förekomma äfven i Finland, dock vanligtvis med små gulhvita blommor. Af de hos oss anmärkta formerna, för hvilka här nedan skall redogöras, utmärkas två, nemligen *agrestis* och en äfven *segetalis* omfattande form, genom mer eller mindre tydligt flerböjd stjälk af nästan likformigt utvecklade internodier, ungefär af bladens längd eller kortare, en genom en rak stjelk af likaledes nästan likformiga internodier, längre än bladen, de två öfriga åter, af hvilka den ena äfven inbegriper Jordans *gracilescens,* genom rak eller bågböjd stjelk, med de nedre internodierna, med undantag af det första, mycket starkt förlängda och mycket längre än de korta bladen. För öfrigt igenkännas de skilda formerna hufvudsakligast på stammens och grenarnas rigtning samt bladens och stiplernas[1]) form, äfvensom blomskaftens längd och riktning, hvaremot ej mindre kronbladens och kronsporrens form, storlek och färg, än foderbladens form, färg och beklädnad hos samma form äro mycket föränderliga och beroende af individernas växtplats. Sålunda blifva foderbladen på bördig och fuktig mark breda och kortspetsade med stora tandade bihang och i skugga därjämte håriga och gröna, på öppnare, torrare och magrare lokaler åter smalare, långspetsade, glatta och violetta eller bruna, med korta rundade bihang; kronsporren, som på bördig mark är kort och tjock, stundom kortare än de starkt utvecklade foderbihangen, blir på klippor och magrare jordmån smal och mer eller mindre starkt förlängd, ända till tre gånger de korta rundade foderbihangen, hvarjämte äfven kronbladen blifva smalare; dessa sistnämndas färg och storlek åter, hvilka som sagdt variera till och med på samma exemplar, tyckas hufvudsakligen, om ock själffallet ej uteslutande, vara beroende af huruvida ståndorterna äro i högre eller lägre grad kultiverade. Sålunda äro de små- och gul- eller hvitblommiga exemplaren mycket vanliga såsom ogräs bland

---

[1]) d. v. s. mellanflikens form. Sidoflikarna, på grund af hvilka Jordan särskiljer t. ex. *gracilescens* och *nemausensis,* variera nämligen hos våra exemplar sålunda, att vanligen de nedra stiplernas flikar äro tunglika eller jämnbreda och trubbiga, de öfras åter på samma exemplar mot spetsen jämnt afsmalnande och spetsiga, de förra alltså karaktäristiska för *nemausensis,* de sednare för *gracilescens.*

växande säd. i trädgårdar och dylikt, äfvensom på i deras närhet befintliga berg och backar, de med stora och violetta blommor åter på berg, grus, ängar, öde eller i träde lemnade åkrar och så vidare. Hos oss förekomma de två vanligast anträffade formerna, *trivialis* och *polygonata*, både som *tricolor* och *arvensis*, ehuru allmännast som *arvensis;* af de tre sällsyntare däremot hafva tillsvidare anträffats, *aequalis* endast såsom violett-gulfläckig, ehuru med temligen små blommor, de två andra, *gracilenta* och *agrestis*, åter endast såsom små- och hvitgulblommiga.

Inom de två första af de ofvan nämnda formerna kunna på grund af anförda olikheter hos blommorna särskiljas ej mindre än fyra analoga lokalformer, öfvergående i hvarandra, hvaremot de tre sällsyntare formerna äro mera homogena. Men äfven dessa fem hufvudformer kunna ej alltid med säkerhet särskiljas från hvarandra, i det exemplar anträffas som med svårighet kunna föras till någon bestämd form, då de utmärkande kännetecknen antingen äro föga märkbart markerade eller kännetecken för en form hos samma exemplar sluter sig till kännetecken för en annan. Såvida ej hybridisering härtill är orsaken, torde dessa former därföre böra betraktas som lika många varieteter af samma art, *V. tricolor* L., hvars hufvudform är den centrala *trivialis*, från hvilken åt olika håll förgrena sig *aequalis, agrestis* och *gracilenta* med *polygonata*.

Viola tricolor L. *α trivialis.* Upprät eller uppstigande, enkel eller vid basen med uppstigande eller nästan uppräta grenar, rak eller bågböjd, af mycket olikformigt utvecklade internodier, mycket kort och fint sträfhårig; *blad* små, vanligen tämligen tjocka och fasta, med undantag af det nedersta och de öfversta vanligen mycket kortare än internodierna, rundadt hjertlika — elliptiska, aflånga eller de öfversta lancettlika, med undantag af de öfversta vanligen långskaftade, groft naggade eller de öfversta sågade; *stipler* hand — pardelade, med stor, vanligen skaftad, omvändt äggrund eller tunglik, naggad mellanflik och smalt tunglika eller jämnbreda, trubbiga eller spetsiga sidoflikar; *blomskaft* 3—6 gånger längre än bladen, uppräta — svagt utstående, raka eller krokiga; *foderblad* något breda, endast närmare spetsen afsmalnande, kortspetsade, starkt cilierade och håriga eller glatta, med stora breda bihang. — smala. jämnt afsmalnande, spetsiga, glatta,

med korta bihang; *kronblad* af omkring foderbladens längd, stundom kortare, stundom ända till dubbelt längre, runda och breda — smalt omvändt äggrunda, hvita eller ljusgula med eller utan strimmor, eller violetta, gulfläckiga, med vanligen violett, tjock, något konisk — smal, jämntjock sporre, föga — två gånger längre än foderbihangen. — Åkrar, ängar, backar och berg, mycket allmän.

Mycket varierande med afseende å blommorna, hvilka på åkrar, i trädgårdar och på berg och backar invid odlingar äro små, hvitgula, med kort, ofta konisk sporre, och än breda, starkt håriga eller cilierade, än smala, glatta foderblad, på ängar, ruderatplatser och från odlingar aflägsna berg åter stora, violettgulfläckiga eller vackert gula, med på berg smala kronblad och lång sporre, samt vanligen glatta, smala, jämnt tillspetsade, på odlad mark breda, kortspetsade foderblad. Omfattar sålunda af såväl *vulgaris* Koch, som *arvensis* Murr. de exemplar som karaktäriseras genom en rak eller bågböjd, enkel eller vid basen i bågböjda eller uppstigande, upptill raka grenar förgrenad stjälk, med mycket olika starkt utvecklade internodier och korta och åtminstone nedtill breda och trubbiga blad samt stor och bred, naggad, oftast långskaftad stipelmellanflik. Omfattar äfven *gracilescens* DC., Jord., nämligen de exemplar, som utmärka sig genom en rak upprät stjälk med eller utan uppstigande, upptill raka grenar vid basen, smala, spetsiga och sågade öfre blad, upprätta raka blomskaft, smala, långspetsade foderblad och smal, jämntjock sporre, och hvilken genom sina stor- och violett- eller gulblommiga exemplar utan gräns öfvergår i ängs- och åkerformen, f. *turgescens,* med enkel, rak eller i bågformiga grenar delad stjälk och vanligen stora violettgulfläckiga blommor med tjock, jämntjock sporre och breda, kortspetsade, vanligen glatta foderblad, samt i bergformen, f. *rupicola,* med i bågformigt böjda grenar delad stjälk och stora violettgulfläckiga blommor med smala kronblad, lång, smal sporre och smala, långspetsade, glatta foderblad med korta, oftast rundade bihang; genom sina stor- och gulblommiga samt små- och hvitblommiga exemplar åter i den mycket allmänna back- och åkerogräsformen, f. *turgida,* med rak eller något krökt stjälk, fasta, mycket breda och trubbiga blad, vanligen litet krökta blomskaft och små, hvitgula, sällan

större, violett-gulfläckiga blommor med breda, rundade öfre kronblad, mycket kort och tjock, konisk sporre och breda, kortspetsade, starkt håriga eller cilierade foderblad med stora tandade bihang. — Af de omnämnda lokalformerna äro de med namnen *turgida* och *gracilescens* betecknade, jämte de emellan dem stående, de allmännaste af alla *tricolor*-former, *turgida* insamlad ända upp i Kolari, *gracilescens* nordligast i Limingo, mindre allmänna *turgescens,* med de nordligaste fyndorterna i Karkku, Sysmä, Libelits och Kasjolma i Onega Karelen, och *rupicola,* endast känd från Åland, Åbo, Kyrkslätt, Helsingfors och Kasjolma.

Var. *aequalis.* Vanligen mycket grenig från den i jorden befintliga nedersta delen af stjälken, med upptill oftast olikformigt utvecklade internodier, kort och fint sträfhårig; *blad* tämligen likformiga nästan ända upp till toppen, små, fasta, långskaftade, vanligen kortare än internodierna, äggrunda med tvär, nästan hjärtlik, eller rundad bas, trubbiga, mycket regelbundet naggade, de öfversta aflånga, vanligen håriga; *stipler* håriga, hand — nästan pardelade, med långskaftad, smalt tunglik, naggad mellanflik och små smala sidoflikar; *blomskaft* 2—5 gånger längre än bladen, upprätta eller föga utstående; *foderflikar* temligen smala och spetsiga, mer eller mindre cilierade, med korta bihang; *kronblad* dubbelt längre än foderbladen, de öfre smalt omvändt äggrunda, violetta, de nedre vanligen gula, strimmade, sporren smal, rak eller svagt uppåtböjd, omkring dubbelt längre än foderbihangen. — Exemplar finnas från Satakunta (Kulla), norra Tavastland (Saarijärvi), södra Savolaks (Lauritsala) och Karelen (Mohla, Uguniemi, Kides). — En bergform, motsvarande f. *rupicola* af *trivialis* och *petrophila* af *polygonata,* men väl skild från båda. Igenkännes lättast på sina små långskaftade, stundom gråhåriga, nästan *Betonica* liknande blad.

Var. *gracilenta.* Lik f. *gracilescens* af *trivialis* genom den raka, uppräta stjälken, de korta, vanligen breda och trubbiga bladen, med undantag af de öfversta mycket kortare än internodierna, hvilka vanligen äro nästan lika långa, liksom hos *polygonata,* hvilken den i öfrigt liknar genom sina kortare stipler med smal helbräddad eller föga naggad mellanflik och vanligen jämförelsevis korta blomskaft. Öfverensstämmer med afseende å blommorna närmast med f. *gracilescens* af *trivialis* och f. *sege-*

talis af *polygonata* samt förekommer liksom dessa på odlad mark eller i dess närhet befintliga berg och backar. — Exemplar finnes från Nyland (Fagervik, Kyrkslätt, Helsingfors, Borgå), södra Karelen (Rautus), Nikola vid Svirfloden, norra Savolaks (Hankasalmi) och norra Österbotten (Pudasjärvi).

Var. *polygonata.* Upprät, späd och spenslig, stundom mycket högväxt, flerböjd, af nästan lika långa internodier, vanligen mycket grenig ända upp emot midten, grenar föga utstående, bildande spetsig vinkel med stjälken, kort och fint sträfhårig eller nästan glatt; *blad* vanligen tunna, nästan lika långa med eller längre än internodierna, de nedre sällan rundadt hjärtlika, vanligen elliptiska eller äggrunda, kortare än skaftet, de öfre ovala eller äggrunda — lancettlika, längre än skaftet, trubbiga eller spetsiga, glest men djupt naggsågade, de öfversta spetsiga, hvasssågade; *stipler* ungefär hälften kortare än — tre fjerdedelar af bladen, handdelade eller pardelade med smal, lancettlik — tunglik, helbräddad eller fåtandad mellanflik och smala jämnbreda eller smalt tunglika sidoflikar; *blomskaft* något utstående, litet — ungefär dubbelt längre än bladen; *foderblad* bredare eller smalare lancettlika, spetsiga, håriga eller glatta, med mycket starkt utvecklade, tandade, eller korta, rundade bihang; *kronblad* och sporre varierande såsom hos *trivialis,* den sednare från kortare än till tre gånger längre än foderbihangen, men alltid smal och jämntjock, rak eller uppåt krökt.

Utmärkt genom sin vanligen flerböjda stjälk af tämligen likformiga internodier, långa och smala, något spetsiga blad, sin smala, vanligen helbräddade stipelmellanflik, samt jämförelsevis korta, något utstående blomskaft, öfverensstämmer denna form med afseende å förekomstsätt och föränderlighet med *trivialis.* men är mycket mindre allmän. Omfattar äfven liksom denna fyra lokalformer, nemligen *petrophila,* motsvarande *rupicola,* lågväxt. mörkgrön, med medelstora eleganta rödvioletta gulfläckiga blommor af smala kronblad och mycket lång och smal, rak eller svagt uppåtböjd sporre samt smala, glatta foderblad med korta rundade bihang, insamlad på berg i Åbotrakten (Pargas) och Nyland (Kyrkslätt, Borgå); *excelsa,* motsvarande *turgescens,* enkel eller föga grenig, ofta mycket högväxt, stor- och violett-gulblommig med vanligen breda, glatta foderblad, funnen på ängar

eller i trädgårdar eller på i odlade trakter befintliga berg i Nyland (Helsinge, Borgå), södra Karelen (Kotka), mellersta Österbotten (Brahestad) samt Umba och Solovetsk vid Hvita hafvet; *segetalis* (Jord.) motsvarande *gracilescens* (Jord.), lågväxt och enkel eller mer eller mindre grenig samt små- och hvitblommig med smala cilierade foderblad och kronsporren litet längre än foderbihangen, på odlade ställen på Åland (Geta), i Nyland (Kyrkslätt), södra Tavastland (Jämsä) och Ladoga Karelen (Uguniemi); samt slutligen *ruderalis*, motsvarande *turgida,* mycket storväxt och grenig med små hvita blommor och mycket stora håriga foderblad med långa, kronsporren döljande bihang, anträffad i en förvildad trädgård i Borgå socken, äfvensom i Karelen och i Satakunta.

Var. *agrestis* (Jord.). Upprät, flerböjd, af nästan lika långa internodier, med utstående flerböjda grenar vid basen, vanligen småluden; *blad* af internodiernas längd eller längre, stundom kortare elliptiska eller äggrunda — aflånga eller lancettlika, de nedre långskaftade, trubbiga eller de öfre nästan spetsiga, djupt naggade; nedre *stipler* handdelade, de öfre pardelade, mellanfliken stor, bladlik, skaftad och naggad eller hos de öfre smalare, nästan helbräddad, sidoflikar jämnbreda, något spetsiga; *blomskaft* utstående — nästan upprätа, föga längre än bladen; *foderblad* breda, kortspetsade, fint cilierade, med stora bihang; *kronblad* litet kortare än fodret, ljusgredelina eller hvita, med sporren icke längre än foderbihangen. — Odlade ställen, sällsynt. Insamlad i Nyland (Hangö, Borgå) och södra Savolaks (Ruokolaks). — Utmärkt genom sina jämförelsevis korta internodier, långa blad, stora, bladen liknande stipler och korta blomskaft. Motsvarar lokalformen *turgida* af *trivialis* och *ruderalis* af *polygonata,* och skiljes från den förra genom sina kortare och mer likformigt utvecklade internodier, långa blad och korta blomskaft, från den sednare genom mer utstående grenar, endast vid basen bredare och trubbigare blad, samt stor, skaftad, bladen liknande stipelmellanflik.

Tortrix Paleana Hb.

En ny fiende till våra ängar och åkrar.

Bidrag till artens naturalhistoria

af

Enzio Reuter.

(Föredraget den 4 februari 1893)

I början af juli månad senaste sommar erhöll jag en sändning fjärillarver, hvilka af afsändaren, possessionaten Konstantin von Wendt, uppgåfvos förekomma på särskilda ängsmarker å hans egendom Wiksberg i Pemar socken i närheten af Åbo i sådan myckenhet att de å desamma anstälde förödande härjningar. Herr von Wendt har benäget afgifvit följande närmare skriftliga upplysningar, hvilka jag meddelar i utdrag ur hans bref:

— — — „Den af masken härjade arealen uppgår till ungefär 21 tunnland. En vall, 2 årig, var hufvudsakligast angripen, och förstörde masken totalt all timotej och klöfver, däremot lämnade den tåteln orörd. En annan vall, fjärde året, där tåteln tagit öfverhand, var lindrigt angripen. Det utsådda fröet var utländskt blandadt med eget. Masken observerades första dagarna af juni samt upphörde i augusti. Dylika larver hafva förr ej förekommit. Hafreväxten skadades äfven något litet, bladen förstördes och vippspreckningen förhindrades. Ett slagregn, hvarvid vatten så ymnigt nedstörtade att fältet så godt som öfversvämmades, var enligt min mening, orsaken att ej all hafra blef mera förstörd, ty härefter minskades masken betydligt.“ — — —

De mig tillsända larverna visade sig tillhöra en vecklarefjäril och voro af följande utseende:

Hufvudet svart, trakten kring mundelarne och stundom äfven en oval fläck midt ofvanför dessa bruna. Halsskölden framtill tämligen bredt gulbrunkantad, genom en likafärgad smal midtellinje delad i tvänne mörkbruna sidofält. Kroppen sammetssvart med starkt afstickande hvita vårtor, som äro försedda med en eller två, mera sällan 3 svarta punkter, hvilka hvar och en i sin tur uppbär ett kort, hvitt hår. Dessa vårtor äro anordnade på följande sätt. Segment 1, som till största delen täckes af halsskölden, saknar vårtor så när som på par tre ofullkomligt utbildade sådana i närheten af andhålen. De två därpå följande, meso- och metathorakala segmenten, äro prydda med sex i en enkel tvärrad stående dubbelpunkterade vårtor, hvartill på hvardera sidan af kroppen komma två enkelpunkterade, hvilka stå snedt bakom och nedanför de båda nedersta af de förstnämda. De närmast efterföljande åtta (abdominal) segmenten hafva på ryggen fyra enkelpunkterade, parvis stälda vårtor, af hvilka de två främre stå närmare midtellinjen [1]) medan de två bakre äro så anordnade, att de tillsammans med de nyssnämda och efterföljande segments främre par motsvara hörnen i en någorlunda reguliär sexhörning. På sidorna äro dessa segment försedda med en enkelpunkterad vårta omedelbart ofvanom (hos det 8:de abdominalsegmentet framom) och en dubbelpunkterad strax nedanför [2]) de från grundfärgen föga afstickande andhålen; snedt bakom och nedanför den sistanförda vårtan står en i regeln enkelpunkterad sådan. Å det nionde abdominalsegmentet äro de fyra parvis stälda vårtorna, isynnerhet de båda bakre, mera aflägsnade från midtellinjen, hvarjämte midt emellan det sistnämda paret,

---

[1]) Någon synlig midtellinje förekommer ej hos denna art, hvilket däremot är fallet hos en stor mängd andra larver. Med detta uttryck menas här endast den linje, genom hvilken kroppen tänkes delad på längden i tvänne symmetriska hälfter.

[2]) I följd af att hos det 8:de abdominalsegmentet den ifrågavarande enkelpunkterade vårtan, såsom ofvan framhållits, undantagsvis är belägen *framom* andhålet, står den motsvarande dubbelpunkterade icke nedanför *andhålet,* men i öfverensstämmelse med förhållandet hos de öfriga segmenten lika fullt rakt nedanför den nyssnämda *vårtan.*

omedelbart framom den mörkbruna och otydligt ljuskantade analskölden, förefinnes en oparig, stor, på tvären utdragen oval vårta med fyra parvis stälda svarta punkter, af hvilka undantagsvis likväl endast de båda bakre uppbära hvar sitt hår. På buksidan äga de abdominalsegment, som sakna fötter, således 1, 2, 7—9 abdominalsegmenten eller — från hufvudet räknadt — 4, 5 och 10—12 kroppsringarne, på hvardera sidan af kroppen ungefär å den linje som tänkes dragen från yttre sidan af det tredje bröstfotparets bas till analfötterna, en hos de båda bakersta segmenten två —, men hos de andra trepunkterad vårta; dessutom besitta *alla* abdominalsegment på buken mellan dessa sistnämda vårtor och i linje med dem, resp. omedelbart innanför bukfötternas bas, tvänne helt små enkelpunkterade tuberkler; äfven invid analfötternas bas förekomma sådana. Bröstfötterna svarta, ljust ringlade, baktill vid basen omgifna af en hvitfärgad upphöjd vall. Buk- och analfötter gulbruna, framtill på midten tecknad med en brun tvärlinje. Larvens längd som fullvuxen 12—14 mm.

De till ett trettiotal uppgående larverna uppföddes med flere särskilda grässlag, af hvilka företrädesvis timotej och alopekurus tyktes falla dem i smaken. Vanligen spann hvarje larv omkring sig två eller tre blad till ett skyddande omhölje, stundom sammanhäftades helt enkelt båda kanterna af samma blad, hvarigenom bildades ett rörformigt bo, inom hvilket djuret uppehöll sig. I hvartdera fallet angrepos boets väggar inom kort af larven, hvilken inifrån förtärde de mjukare delarne af bladen medan kärlknipporna för det mesta lämnades orörda. Såsnart föda i det ursprungliga boet tröt, reddes ett nytt sådant, oftast på det sätt att till en början samma blad fortsättningsvis sammanhäftades, hvarefter förstörelseværket inifrån åter vidtog. De först angripna bladen förtärdes dock vanligen icke till hela sin längd, utan öfvergåfvos ganska snart af larven, som hälst på förut icke af andra larver angripna utan fullkomligt friska blad sökte ett nytt område för sin förstörelselusta. Så fortskred härjningen från blad till blad. Själfva strået lämnades så godt som oberördt af densamma. I allmänhet var den nedersta delen af bladet, ett stycke ofvanom slidan, till först utsatt för det förödande angreppet. Äfven om på detta sätt blott en helt ringa sträcka af bladet förstördes, hvilket ofta nog tycktes vara fallet, var detta till-

räckligt för att bladet i sin helhet skulle hemfalla åt förvissnelse. Med kännedom af detta lefnadssätt hos larverna är det lätt förklarligt att dessa oaktadt sin ringa storlek inom jämförelsevis kort tid kunna härja en ganska vidsträkt areal.

Tyvärr utbröt, några dagar efter det jag erhållit sändningen, inom larvkolonin den smittosamma flacheripesten. Oaktadt hvarje dag upprepad sorgfällig rengöring af det glaskärl, i hvilket de befunno sig, äfvensom sträng isolering af de ännu icke af några sjukdomssymptom lidande individerna, lyckades jag icke erhålla flere än 4 puppor. Detta stadium uppnåddes den 14—17 juli. Puppan, som till färgen är mörkbrun och icke skiljer sig från närstående arters, är 9—10 mm. långa.

Den 25 juli utkläktes en hanne och den 27 i samma månad ytterligare en hanne samt en hona. Den återstående puppan torkade bort. De erhållna fjärilarne voro ganska små och nödvuxna, möjligen var den inom kolonin utbrutna pesten delvis orsaken härtill. Vid anstäld examinering visade det sig att beskrifningen af *Tortrix flavana* Hb. slog in på fjärilens utseende, men i den begagnade handboken, Heinemann's utmärkta arbete: „Die Schmetterlinge Deutschlands und der Schweiz" uppgafs såsom larvens näringsväxter ek och blåbärsris. — Vid senare företagen jämförelse med Hübners och Herrich-Schäffers figurer, äfvensom med i universitetets finska fjärilsamling och i den numera med entomologiska museet härstädes införlifvade Tengströmska samlingen befintliga exemplar af denna art, bekräftades dock till fullo bestämningens riktighet.

Tortrix flavana Hb. är egentligen ett kollektivnamn för trenne olika former *Paleana* Hb., *Icterana* Froel. och *Intermediana* H. S., hvilka af en del lepidopterologer anses representera hvar sin egen art, men numera tämligen allmänt sammanföras såsom särskilda varieteter under samma art. Gemensamma för alla dessa former äro följande hufvudkaraktärer:

Framvingarne enfärgadt blekt ockragula eller svafvelgula med gulhvita fransar; undertill mörkt brungrå, vid framkanten och utkanten mer eller mindre bredt ockragula. Bakvingarne undertill hvita med ljusgul spets.

En närmare karaktäristik af de särskilda formerna lämnas här nedanför:

Paleana Hb. Vög. & Schm. 30; *Flavana* Hb. f. 157; Hein. II. 1. p. 44; *Paleana* Tr. VIII. 99 [1]); Wd. 846; H. S. IV. p. 172. f. 37. 38.

Denna form, hvilken anses representera hufvudformen, är den blekaste af alla och beskrifves af Treitschke på hufvudsakligen följande sätt. Palperna, hufvudet och thorax äro rödaktigt gula, antennerna gulbruna. Bakkroppen och fötterna hvitgrå, den förstnämda hos hannen med en ljusgul analtofs. Framvingarne ljusgula, pudrade med fint sidenglänsande stoft: vid framkanten, som saknar hvarje infattning, stundom rödaktiga; fransarna hvitgula. Bakvingarne hvita, med gulaktigt skimmer och en svag dragning i grått längs ådrorna; fransarna af samma färg som vingarne. Undertill äro framvingarne gulfärgade längs kanterna, innanför fransarna är den gula randen bredast; vid framkanten företer den gula färgen en dragning i rödt. Bakvingarne jämte fransarna hvita, med gult skimmer.

Utbredning utom Finland: mellersta Europa; södra och nordöstra Ryssland; Liffland [2]).

Inom Finland: Wiksberg i Pemar socken nära Åbo. Förut ej anmärkt för Finland.

Icterana Froel. No. 154; Staint. Man. II. p. 198; *Flavana* Hb. f. 258; Hw. N:o 5; H. S. IV. p. 172, VI. p. 156; Tngstr. Bidr. p. 168, Anm. p. 160, Cat. N:o 700.

Enligt Herrich-Schäffer's och Heinemann's beskrifningar utmärkes denna form genom följande kännetecken. Palperna, bröstet och de båda främre benparen mera mörkfjälliga än hos föregående form. Hufvudet och thorax icke lifligare färgade än framvingarne. Analtofsen hos hannen tämligen grå, Framvingarne smutsigt citrongula; hos utflugna hannar nästan öfvergående i gulgrönt, hos honan mera ockragula, men lifligare och mörkare färgade än hos *Paleana;* fransarna något kortare och

---

[1]) ej 98, såsom i de flesta arbeten citeras.

[2]) Ett honexemplar funnet i Liffland enl. fru *Friderike Lienig*, Lepidopterologische Fauna von Lievland und Curland. Isis, 1846. s. 222.

vid roten tydligare skiljande sig från vingens grundfärg, med tämligen tydlig delningslinje. Bakvingarne brungrå; fransarna gulhvita, med skarp och fin brun delningslinje. Undertill äro framvingarne brungrå, mindre bredt gulkantade än hos föregående form; bakvingarne hvitaktiga, mot spetsen och utkanten gula.

Utbredning utom Finland: mellersta Europa; England; Norge: Kongsvold på Dovre, Evenaesdalen och Junkersdalsuren i Saltdalen [1]); Liffland.

Inom Finland: Åbo (Caloander); Salmis (J. Sahlberg, K. Ehnberg); Walamo (Tengström).

Intermediana H. S. VI. p. 157. f. 420—21.

Denna form, af hvilken jag ej sett något exemplar, står enligt Heinemann midt emellan *Paleana* och *Icterana*. Hufvudet och thorax äro lifligare färgade än framvingarne, analtofsen mer brunaktig. Framvingarne äro mera trekantiga, till färgen ljust, men icke så blekt ockragula; fransarna mot spetsen gråare. Bakvingarne hvitaktiga, mot spetsen mer gulfärgade; mindre tätt, i cellerna 5 och 6 alls icke, gråpudrade. Fransarna sakna delningslinje. Vingarnes undersida som hos *Icterana*.

Utbredning utom Finland: Kärnthens alptrakter.

Inom Finland: enligt Staudingers katalog skall denna form förekomma äfven i Finland, men mig veterligen har den icke blifvit funnen härstädes [2]).

---

[1]) Enligt *J. Sparre Schneider*, Enumeratio insectorum norvegicorum fasciculum III, catalogum lepidopterorum contin. Christiania 1876, p. 132 och *W. M. Schøyen*, Bidrag til Gudbrandsdalens og Dovrefjelds Insektfauna. Nyt Magaz. f. Naturv. B. XXIV. H. Q. 1877. (Sep. Aftr. p. 22) kunde man frestas tro, att det är hufvudformen *Paleana* Hb. (*Palleana* Tr.), som blifvit funnen vid Kongsvold (i ett enda honexemplar af dr Wocke), men i Schøyens senare utgifna arbete: Nye Bidrag til Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterfauna, II. Saltdalens Lepidopterfauna. Tromsø Museums Aarshefter 1882. (Sep. Aftr. p. 46) framgår otvetydigt, att såväl det vid Kongsvold som de i Saltdalen funna exemplaren tillhöra formen *Icterana* Froel.

[2]) Som svar på en till d:r O. Staudinger ställd förfrågan angående den i förenämda katalog omnämda uppgiften om förekomsten af formen *Intermediana* i Finland har jag numera af honom erhållit följande meddelande: „In meiner Sammlung steckte eine vor 30—36 Jahren in Finnland von Kretschmar gefangene *Tortrix Paleana* ab. *Intermediana,* deshalb hat sie Wocke

Af de utkläkta fjärilarna öfverensstämma de båda hannarne nästan fullkomligt med Treitschkes beskrifning af hufvudformen och likna i hög grad såväl till storlek som färg Hübners fig. 157, icke 258, hvadan det är satt utom alt tvifvel att vi här hafva att göra med den värkliga *Paleana* Hb. Färgen å de ganska starkt sidenglänsande framvingarne är hos mina exemplar ännu blekare än å Hübners figur, i det att den nästan öfvergår i halmgult. Bakvingarne hos de båda hannarne äro till hela sin utsträckning fullt ut lika bleka som å nämda figur, snarare ljusare än mörkare; äfven äro fransarne i båda vingparen hos mina exemplar ljusare. Det tredje exemplaret, en hona, skiljer sig från de båda förstnämda hufvudsakligen därigenom, att bakvingarne ofvantill äro betydligt mörkare, brungrå, men dock icke så mörka som hos formen *Icterana* och Hübners fig. 258.

De i universitetets finska fjärilsamling (två från Salmis) och i den Tengströmska samlingen (ett från Walamo) befintliga exemplaren tillhöra alla formen *Icterana* Froel. — ehuru de visserligen icke äro utprägladt typiska — hvilket jag varit i tillfälle att konstatera genom anstäld jämförelse med ett sistnämda samling tillhörigt exemplar af sagda form, härstammande från Sachsen och erhållet genom D:r Staudinger [1]). Då äfven det från Åbo kända fyndet synes tillhöra denna form, hvilket framgår vid jämförelse af Tengströms uppgifter om denna art, [2]) och andra fyndorter inom Finland än de redan nämda veterligen icke äro kända, är formen *Paleana* att betraktas såsom ny för vår fauna.

Af de tre formerna är *Icterana* den mest utbredda och går mot norr upp ända till Dovre och Saltdalen i Norge. *Paleana* är enligt Heinemann en jämförelsevis sydlig form, och dess nordligaste hittils kända fyndort är i Lifland, hvarest den tyckes vara

---

oder ich wohl als in Finnland vorkommend bezeichnet. Das Stück gehört aber besser zur Stammform *Paleana*. Die var. (oder ab.) *Intermediana* H. S. scheint mir übrigens so wenig von *Paleana* verschieden, dass sie besser ohne Namen geblieben wäre; jedenfalls kommen Uebergänge vor, von denen es zweifelhaft ist, woher sie zu rechnen sind." — — —

[1]) På tal om *Icterana* vill jag i förbigående omnämna, att alla de af mig sedda exemplaren hafva hufvudet och thorax lifligare färgade än framvingarne, ehuru motsatsen uppgifves af Heinemann.

[2]) Jfr *Tengström*, Bidrag till Finlands fjäril-fauna, p. 158 och hans Anmärkningar och Tillägg till Finlands småfjäril-fauna, p. 160.

mycket sällsynt. Så mycket märkligare är därför detta massuppträdande af densamma hos oss. *Intermediana* är den sällsyntaste af dem alla. I Staudingers katalog uppgifvas, såsom redan nämts, endast Kärnthens alptrakter och Finland såsom dess hemvist. Enligt noten å nästföregående sida bör dock denna uppgift, hvad Finland beträffar, rätteligen hänföras till stamformen *Paleana* Hb. Då därjämte icke någon annan uppgift förefinnes om att *Intermediana* skulle förekomma i vårt land, bör denna form utmönstras ur finska faunan.

I Sverige saknas märkeligt nog alla tre formerna.

Såsom tidigare omnämts uppgifver Heinemann ek och blåbärsris såsom larvens näringsväxter. De mig tillsända larverna lefde däremot hufvudsakligast af gräs och uppträdde till och med i hög grad härjande på särskilda ängsmarker och hafrefält. Af denna olikhet i afseende å foderväxten föranleddes jag att från olika källor söka inhämta möjligast noggranna och fullständiga upplysningar om dess hittils kända näringsplantor.

Jag har här nedan sammanstält de uppgifter jag lyckats komma öfver. I alla de fall, då af notisen framgår huruvida någon särskild fjärilform afsetts, finnes dennas namn utsatt inom parentes, i öfriga fall måste den omnämda växten anses gälla för arten kollektivt, hvilket utmärkes genom (k). — De citerade författarne anföras i kronologisk ordning.

Quercus och *Vaccinium myrtillus:* Lienig [1]) *(Icterana),* Herrich-Schäffer [2]) *(Icterana),* Heinemann [3]) (k), Kaltenbach [4]) (k), Sorhagen [5]) *(Icterana),* Wallengren [6]) (k) anför ek och åtskilliga andra träd och buskar.

---

[1]) *Friderike Lienig,* Lepidopterologische Fauna von Lievland und Curland. Isis 1846, p. 222.

[2]) *Herrich-Schäffer,* Systematische Bearbeitung der Schmetterlinge von Europa, IV. p. 173.

[3]) *Heinemann,* Die Schmetterlinge Deutschlands und der Schweiz, II. 1. Braunschweig 1863. p. 45.

[4]) *J. H. Kaltenbach,* Die Pflanzenfeinde aus der Klasse der Insekten. Stuttgart 1874. p. 658.

[5]) *L. Sorhagen,* Die Kleinschmetterlinge der Mark Brandenburg. Berlin 1886. p. 77.

[6]) *H. D. J. Wallengren,* Skandinaviens vecklarefjärilar. Entomologisk Tidskrift. IX. 1888. p. 181.

Petasites albus och *niveus* (på blad och i blommor), *Inula dysenterica:* Kaltenbach [1]) (k), Sorhagen [2]) *(Paleana).*

Scabiosa, Rhinanthus, Caltha, Conyza squarrosa, Cirsium, Luzula albida: Sorhagen [3]) *(Paleana).*

Lonicera Caprifolium: Sauber [4]) *(Paleana).*

Anemone nemorosa eller *Aegopodium podagraria*: Nolcken [5]) *(Icterana* ett ex.).

Graminéer: Nolcken [5]) *(Icterana).*

Härtill komma, enligt skriftligt meddelande af herr possessionaten K. von Wendt och mina egna rön vid larvernas uppfödande:

Trifolium, Phleum, Alopecurus, Avena och antagligen flere andra grässlag (dock icke tåtel [*Aira*]), *(Paleana).*

Sammanställas åter de växter, hvilka med säkerhet konstaterats utgöra näringsväxter för den ena eller andra af ofvannämda tvänne fjärilformer, särskildt, så gestaltar sig förteckningen på följande sätt:

Paleana Hb.: *Petasites albus* och *niveus, Inula dysenterica, Scabiosa, Rhinanthus, Caltha, Conyza squarrosa, Cirsium, Luzula albida, Lonicera caprifolium, Trifolium, Phleum, Alopecurus, Avena.*

Icterana Froel.*: Quercus, Vaccinium myrtillus, Anemone nemorosa* eller *Aegopodium podagraria, Graminéer.*

Då flere af ofvanstående uppgifter hänföra sig till arten kollektivt, är det omöjligt att alltid afgöra huruvida de i de båda senaste sammanställningarna upptagna växterna värkligen uteslutande utgöra den ena eller andra formens näringsplantor men för dem båda tyckes dock samlingen vara ganska brokig. Endast så mycket kan med visshet konstateras, att såväl *Paleana* som *Icterana* lefva af särskilda grässlag, och detta faktum intresserar oss nu närmast. Därjämte synes att denna art, i likhet

---

[1]) l. c. p. 324 o. 333.

[2]) l. c.

[3]) l. c.

[4]) enl. *Sorhagen* l. c.

[5]) *J. H. W. Nolcken,* Lepidopterologische Fauna von Estland, Livland und Kurland. II. 1. Riga 1870. p. 369.

med andra närstående, såsom *Tortrix Podana* Sc., och *Viburnana* Schiff., är i hög grad polyphag.

För fullständighetens skull vill jag ytterligare bifoga några uppgifter om en del fyndorters växttopografiska beskaffenhet, ehuru i desamma larvens värkliga näringsplanta icke är konstaterad. Men de erbjuda likväl sitt intresse, emedan i flere af dem antydes att gräsväxten i ifrågavarande arts lefnadshistoria spelar en viss roll, om ock icke den förmodan, att själfva gräset utgör larvens föda, alltid direkt är uttalad.

Sålunda säger Treitschke, att han fångat fjärilen *(Paleana)* i närheten af Wien [1]) „zwischen den Hecken und auf den *Rainen* [2]) der Weinberge". Herrich-Schäffer har anträffat *Icterana* „bei Seefeldern im Schlesien, wo keine Eichen wachsen" [3]). Zeller skrifver om *Icterana:* „da ich sie an sehr verschiedenen Stellen und alle im *Grase* [2]) fing so kann ihre Nahrung nicht wohl in Baumblättern, am allerwenigsten in Eichenlaub bestehen, da es weder hier, noch in der ganzen Umgegend giebt" [4]). Tengström har tagit samma form „på Walamo i en *gräsrik* [2]) skogstrakt" [5]). Nolkken säger om densamma: „Ihr Aufenthalt sind die Buschheuschläge, wo man sie oft auch aus den *Grase* [2]) aufscheucht" [6]). Kaltenbach har samlat *Icterana* „in Vielzahl an solchen Orten wo beide letztere Pflanzen (Eichen und Heidelbeeren) dominirten Petasites aber gar nicht vertreten war" [7]). Och Schøyen säger att den „fløi blandt de tætte og frodige Bestand af *Aconitum* og *Struthiopteris*" [8]).

Med afseende å det ofvanstående ligger det ganska nära till hands att antaga det larven tämligen allmänt lefver af gräs, ehuru

---

[1]) *Ochsenheimer & Treitschke,* Die Schmetterlinge von Europa. VIII. Leipzig 1830, p. 100.

[2]) Kursiveradt af mig.

[3]) l. c.

[4]) *Zeller,* Nachricht über die Seefeldern bei Reinerz in entomologischer Beziehung. Stett. ent. Zeit. 1841. s. 176.

[5]) *Tengström,* Anmärkningar och Tillägg till Finlands småfjäril-fauna. Helsingfors 1859. p. 160.

[6]) l. c.

[7]) l. c. p. 324.

[8]) *W. M. Schøyen,* Nye Bidrag til Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterfauna. II. Saltdalens Lepidopterfauna. Tromsø 1882. p. 46.

tils dato mig veterligen endast ett uttryckligt omnämnande härat (af Nolcken) i literaturen förefinnes. Det kan sålunda icke mera förvåna oss att larven vid detta sitt märkliga uppträdande i vårt land valde ängsmarkerna till sitt lefnadsområde. Men i alla fall är det i högsta grad anmärkningsvärdt, att den anstält så betydande härjningar å desamma att en sammanlagd areal äng och åker af icke mindre än 10 $^1/_2$ hektar blifvit mer eller mindre totalt härjad, hvilken areal säkert hade blifvit ännu större, om icke ett starkt och ymnigt slagregn inträffat, hvilket enligt herr von Wendts åsikt satte en betydande hämsko på larvens vidare framfart å hafrefälten. Denna härjning äger sitt intresse äfven därför att djuren tyktes med stor begärlighet kasta sig öfver tvänne växtarter *(Avena, Trifolium)* hvilka förut alls icke voro kända såsom näringsplantor för densamma. Vidare är den så mycket mera märkelig som ifrågavarande fjärilart veterligen förut icke någonstädes uppträdt som skadeinsekt, hvarken på gräs eller andra växtslag. Åtminstone saknas hvarje uppgift derom i den literatur jag haft tillgång till. På vissa orter i mellersta Europa uppgifves fjärilen vara tämligen allmän, men ett massuppträdande af densamma har aldrig blifvit omnämdt. Det är vårt land den mindre fördelaktiga äran tillkommer att första gången i denna insekts historia ertappa densamma såsom en fiende till landtmannen. Skulle äfven framdeles dylika härjningar inträffa, då skulle den af herr von Wendt gjorda iakttagelsen att tåteln lämnades fullkomligt orörd, möjligen innebära ett gif akt för jordbrukaren. I så fall vore det likväl af nöden att sagda observation ytterligare bekräftades, innan några åtgöranden i saken vidtogos. Och då funnes äfven tillfälle för en fackman att på ort och ställe för härjningen anställa noggranna studier angående artens naturalhistoria, hvilka möjligen kunde leda till ett ändamålsenligt bekämpande af skadedjurets vidare framfart. Önskvärdast vore dock naturligtvis att, såsom herr von Wendt afslutar sitt bref, „framtiden ej skall lämna tillfälle till flere observationer“.

I sammanhang härmed må påpekas, att larven till denna vecklarefjäril och ängsmasken, hvilka hvardera uppträdt härjande på ängsmarker, synas förhålla sig olika gentemot särskilda växtslag. Sålunda tyckes, för så vidt man af detta enda fall är berättigad att draga några slutsatser, den förra med förkärlek

angripa timotej och klöfver, men förakta tåteln, medan däremot rakt tvärtom den senare skadeinsekten i regeln tyckes hufvudsakligast hålla sig just till tåtel och först i andra och tredje rummet, samt ofta i brist på annan föda, angripa timotej och klöfver [1]). Hafverfälten hafva utsatts för härjningar af hvardera, men hvad beträffar ängsmasken synes detta höra mera till undantagen [2]). Skulle i framtiden uppgift om vecklarelarvens förhållande till ofvannämda växtslag bekräftas, och såväl denna som ängsmasken samtidigt uppträda härjande på samma ort vore fara för handen att snart sagdt all slags gröda förstördes för landtmannen. Enligt uppgifter af olika författare tyckes *Tortrix Paleana* Froel. snarare förekomma å hårdvallsängar än å sidländta marker.

Huruvida sistnämda fjäril redan en lång tid varit hemmastadd å den för härjningen utsatta orten, eller dess ägg möjligen importerats med från utlandet hämtadt gräsfrö — enligt herr von Wendts utsago var det utsådda fröet „utländskt, blandadt med eget“ — förblifver en öppen fråga. I samband härmed må dock ånyo påpekas — utan att jag häraf vill draga några slutsatser — att formen *Paleana,* hvilken nu uppträdde härjande, är en jämförelsevis sydlig form, hvars hittils nordligaste kända fyndort är Liffland, där den dock synes vara en sällsynthet.

„Dylika larver hafva förr ej förekommit“ uppgifver innehafvaren af de härjade fälten, och härmed åsyftas uppenbarligen att den icke förr gjort sig märkbar som skadeinsekt. Det är likväl en allmänt känd sak att ett stort antal skadeinsekter, hvilka skenbart helt plötsligt uppträda å en ort, utan att spår af dem under föregående år varit synliga, nästan alla år förekomma å respektiva orter, ehuru i så ringa mängd att de undgått uppmärksamheten, så mycket mer som många af dem i regeln uppehålla sig å undanskymda platser. Men inträffar ett eller par för insektens utveckling särdeles gynsamma år, kan en eljes föga beaktad art uppträda i oräkneliga skaror och inom kort anställa betydande härjningar. Antagligen var det eller de två närmast föregående åren synnerligen gynsamma för ifrågavarande fjärilarts utveckling. En omständighet, som också i väsentlig mån

---

[1]) *O. M. Reuter,* Ängsmasken, dess härjningar i Finland och medlen till deras bekämpande. Åbo 1892, p. 42 m. fl.

[2]) Ofvanstående citat, p. 44, 45.

bidrager till att denna fjärillarv, oaktadt sin jämförelsevis ringa storlek, förmår åstadkomma så betydande förödelser är den, att dess härjningsperiod är ganska långvarig. Sålunda observerades larven redan de första dagarna af juni samt upphörde först i augusti. Enligt uppgifter af en del utländske lepidopterologer skall äfven fjärilen förekomma hela sommaren igenom. Sålunda har Nolcken [1]) anträffat den (formen *Icterana)* i Liffland från medlet af maj till ända inpå augusti. På en del orter förekommer den möjligen i två generationer om året.

Det eger ett icke ringa intresse att två af de med *Tortrix Paleana* Hb. närmast besläktade arterna, *T. Viridana* L. och *T. Viburnana* Schiff., äfvenledes äro kända för att hafva anstält omfattande härjningar. Den förre, *T. Viridana,* lefver på ek och jag har själf varit vittne till att ekarna på flere ställen i Åbo omnäjd vissa år totalt aflöfvats af larven till nämda art, under det att näst föregående och efterföljande år, oaktadt anstälda efterforskningar, endast ett jämförelsevis ringa antal sådana anträffades. Den senare arten, *T. Viburnana,* har enligt Schøyen två år, 1876 och 1877, anstält ganska betydande förödelser å en af 20,000 stycken plantor at *Abies excelsa, Pinus sylvestris* och *P. montana* bestående skogsanläggning på Kjørrefjord, Lister, i Norge, dessbättre dock utan synnerligen stort men för planteringen [2]). Likasom förhållandet nu är med *T. Paleana,* var den af Schøyen omnämda härjningen de första för ifrågavarande art kända. Af det ofvananförda ser det nästan ut som om härjningslusten så att säga „låge i släkten".

Tortrix Paleana Hb. är sålunda numera att inregistreras bland fienderna till våra ängar och åkrar.

---

[1]) l. c.

[2]) *W. M. Schøyen.* Mærkelig Optræden af Tortrix viburnana W. V. Sep. Aftr. af Nyt Magazin for Naturvidenskaberne. Bd. XXIV. H. 2.

Mötet den 4 mars 1893.

Fröken Helmi Tennander, hvilken senaste sommar såsom sällskapets stipendiat berest mellersta Österbotten, hade öfver färden afgifvit en redogörelse, som upplästes.

— Herr rektor M. Brenner yttrade att han, med anledning af den på februarimötet uttalade åsikten att några af honom i Helsingfors insamlade och till universitetets samlingar inlämnade exemplar af *Epilobium palustre* L. vore en bastard emellan denna och *E. montanum* L., med ledning af professor C. Haussknechts Monografi underkastat dessa exemplar en ytterligare granskning och därvid kommit till samma resultat som då han i färskt tillstånd bestämt dem eller att de tillhöre en af fyndorten, en bergskrefva vid foten af Ulrikasborgsberget med från uppe på berget befintlig afstjälpningsplats nedrinnande orent vatten, framkallad form af *E. palustre*, utan inblandning af *E. montanum* eller någon annan främmande art, och stående närmast den af Haussknecht från likartade lokaler i mellersta Europas bergstrakter beskrifna var. *fontanum*. De egendomligheter, som förläna de ifrågavarande exemplaren deras säregna utseende, nämligen de breda bladen och de stora blommorna, utmärka äfven den nämda varieteten samt förefinnas dessutom antingen allena eller jämte antydningar till bladskaft eller bladtänder i lika hög eller ännu högre grad hos exemplar från ända till 16 olika trakter af vårt and, inlämnade till universitetets samlingar, hvaribland flere med afseende å såväl lokal som habitus otvifvelaktiga *E. palustre* L. Deremot saknas här de kännetecken som enligt Haussknecht karaktärisera hybriderna emellan *E. palustre* och *E. montanum*, äfven de mest *palustre*-artade, hvarjämte bristen på *E. montanum* i den närmaste omgifningen ytterligare talar för osannolikheten af den uttalade förmodan.

Herr doktor Kihlman ansåg, att en variation af *Epilobium palustre* och en mot *E. palustre* recederande hybrid mellan *E. palustre* och *E. montanum* mycket väl kunde till det yttre starkt närma sig hvarandra, ehuru de naturligtvis till sin natur vore väsentligen olika; riktigheten af den ena eller andra åsikten om ifrågavarande form grundade sig för den skull på jämförelsevis små skiljaktigheter. En säker uppfattning af densamma hade icke af det föreliggande materialet kunnat vinnas; frömjölet i en undersökt blomma var till större delen normalt, men innehöll ett ej ringa antal odugliga korn; märkets form afvek äfven från det hos *E. palustre* typiska. Det är äfven kändt, att otvifvelaktiga hybrider icke sällan uppträda långt aflägset från den ena eller till och med båda stamarterna.

Härtill ville herr Brenner invända att den ifrågavarande divergensen angående uppfattningen af denna form vore af grundväsentlig art, i det frågan gälde huruvida här förelåge ett för arten främmande inflytande genom hybridisering med en annan art eller en hos arten själf, oberoende af främmande invärkan, förefintlig förmåga att lämpa sig efter för handen varande omständigheter, och måste man, då, utom hos arten förut kända och på andra lokaler observerade modifikationer, ingenting förelåge, som talade för hybridisering, enligt hans uppfattning här helt och hållet lämna en sådan ur räkningen, utan att för den skull bestrida att ej en dylik hybridisering i andra fall i likhet med hvad fallet är emellan *E. palustre* och *alsinæfolium,* vore möjlig och äfven sannolik.

— Herr magister A. Arrhenius gjorde följande meddelande:

Vaccinium Myrtillus var. leucocarpum Dumort. och dess förekomst i Finland.

I ett julinummer af Åbo Tidning 1892 ingick en notis om att »hvita blåbär», plockade på Pakinais egendom i Rimito, torgförts i Åbo. På grund häraf uppmanade jag i bref innehafvaren af nämda possession, boställsinspektören, herr Gregori Aminoff, att godhetsfullt tillsända mig såväl lefvande ris, som äfven friska bär af antydt slag samt därjämte lämna mig upplysningar om växtens ståndort, förekomstsätt, ymnighetsgrad,

möjliga föränderlighet och öfver hufvud om sådant, som kunde belysa dess naturhistoria. Denna begäran villfors till alla delar med synnerlig beredvillighet. De rikliga, omsorgsfullt uppgräfda bestånden utplanterades[1]) på särskilda ställen i Botaniska trädgården. Likaså utsåddes därstädes en del af de erhållna bären, de öfriga omhändertogos af professor Fr. Elfving för att uppbevaras i konserverande vätskor.

Formen med hvita frukter förekommer enligt herr Aminoffs skriftliga utsago »blott på ett enda ställe vid Pakinais och i ganska begränsadt antal, omgifven af hufvudarten med vanliga blå bär». Den synes vara fullkomligt konstant — åtminstone försäkrar min sagesman att »växten årligen alstrar dessa hvita bär, den enda karaktär, som skiljer denna från det typiska blåbärsriset. Med hänsyn till ståndort, växtsätt m. m. öfverensstämma de bägge formerna fullkomligt med hvarandra». Att detta hvad habitus beträffar äger sin riktighet framgår äfven till fullo af de till botaniska museet inlämnade, af mig prässade exemplaren.

De insända bären äro synnerligen välutvecklade — stora, runda, saftigare och sötare än de vanliga blå. Samtliga äro ljusfärgade i olika nyanser samt nästan alltid, åtminstone på ena sidan, försedda med små, stundom nästan försvinnande, röda fläckar, »solfläckar». Beträffande färgtonen hos de 27 uppbevarade bären har herr professor Elfving gjort följande anteckning:

»13 grönaktiga, snarast påminnande om omogna drufvor, alla med ett mindre antal eller nästan inga purpurbruna prickar;

14 vaxgult genomskinliga, ställvis med skiftning i purpur eller med små purpurbruna prickar; ett af dessa utan prickar och utan skiftning, 3 vackert purpurkindade på en sida.»

Det är icke minsta tvifvel om, att icke här föreliggande form är den äkta *Vaccinium Myrtillus* L. var. *leucocarpum*, som 1827 för första gången beskrifves af Dumortier i hans »Florula Belgica», som senare, dels under detta namn, dels under andra,

---

[1]) *Anm.* Af de i slutet af augusti 1892 utplanterade bestånden visade blott ett enda i början af juni 1893 tynande lifstecken — endast några grenar hade utvecklat blad och blommor, alla fullkomligt liknande dem hos hufvudformen. De öfriga bestånden hade dött ut under vinterns och vårens förlopp.
Föredr.

flerfaldiga gånger blifvit omnämd af olika författare, såsom F. v. Hausmann 1851 och Döll 1859, och som nyligen varit föremål för tvänne uttömmande uppsatser af P. Ascherson och P. Magnus: »Die weisse Heidelbeere (Vaccinium Myrtillus L. var. leucocarpum Hausm.) nicht identisch mit der durch Sclerotinia baccarum (Schroet.) Rehm verursachten Sclerotienkrankheit» (Berichte d. deutsch. botan. Gesellsch. VII. 1889 p. 387 ff) och »Die Verbreitung der hellfrüchtigen Spielarten der europäischen Vaccinien» (Verhandl. d. K. K. zoolog.-botan. Gesellsch. in Wien, 1891 III. p. 677 ff). Enligt denna utredning föreligger här ett fall af konstant, ärftlig albinism, framkallad af bristen på pigmentkroppar i fruktköttets celler. De växlande färgnyanserna åter förklara de nämda författarena antagligen vara beroende, icke af mogenhetsgraden, utan af olika belysningsintensitet: i djup skugga blifva bären grönhvita, växande i skogskanten åter porslinshvita. Huruvida detta sistnämda är förhållandet äfven med Pakinais-bären, därom kan naturligtvis full visshet erhållas först efter på stället företagna grundliga, upprepade undersökningar.

V. Myrtillus var. *leucocarpum* Dumort. synes äga rätt stor utbredning i Europa. Enligt Ascherson och Magnus är den känd från en mängd lokaler i olika delar af Tyskland och den Österrikisk-Ungerska monarkin, vidare är den funnen på ett fåtal orter i Schweiz, Italien, Sverige och Norge, och slutligen föreligga äfven uppgifter om dess förekomst i Östersjöprovinserna och Sibirien.

Också i Finland har denna form redan tidigare blifvit anträffad. Så omnämner professor S. O. Lindberg till Sällskapets protokoll den 18 oktober 1879 »en egendomlig form af blåbär *(Myrtillus nigra)*, utmärkt genom blek färg och hvita frukter samt på grund däraf benämd var. *pallida* Lindb.» Växten, funnen vid Irjala i Wichtis socken och därstädes först upptäckt af fru Colliander, uppträdde »tämligen ymnigt tillsammans med hufvudformen, men visade icke några öfvergångsformer till denna» (Meddelanden af Soc. pro Fauna et Flora fenn. VI. 1881 p. 231). Under detta sistnämda namn är vidare, år 1882, en *Myrtillus*-form, »utmärkt genom hvita bär» anmäld af friherre Edv. Hisinger; fyndorten är belägen vid Heinäsuo nära Brödtorp (Med-

delanden IX. 1883 p. 156). Några exemplar från dessa platser torde tyvärr icke finnas i universitetsmuseets samling af finska växter.

Däremot påträffade jag i Museets kollektion af typisk *Myrtillus* en vid Parinpeldo i Hollola funnen och af Gust. Björkstén inlämnad kvist, hvilken genom det kvarsittande ljusa báret otvifvelaktigt visar sig tillhöra var. *leucocarpum* Dumort. Också anteckningen å etiketten »fructus dicuntur albi fuisse» bekräftar detta. Möjligen är nämda exemplar — intet årtal finnes utsatt — det äldsta från Finland kända af denna form.

Sannolikt förekommer *V. Myrtillus* L. var. *leucocarpum* Dumort. äfven på andra orter i Finland, och det vore därföre skäl att landets botanister egnade denna form, liksom äfven analoga former af våra *Myrtillus*- och *Vaccinium*-arter, någon uppmärksamhet. I detta sammanhang torde emellertid till förhindrande af möjliga felbestämningar ännu en omständighet böra påpekas. Icke alla ljusfärgade blåbär äro att hänföras till *var. leucocarpum* Dumort.! Förutom de ofvan skildrade gul- eller grönaktiga, söta frukterna af blåbärsriset förekomma nämligen andra af i det närmaste normal storlek och form, utmärkta genom sin *kalkhvita färg* och sin *hårda konsistens.* Sådana bär äro fullständigt desorganiserade. Hos dem är fruktköttet förvandladt till en onjutbar sclerotialmassa genom angrepp af den äfven i Finland förekommande *Sclerotinia baccarum* (Schroet.) Rehm, en svamp, hvilken ännu så sent som 1888 och af en så framstående forskare som Woronin med säkerhet ansågs vara den enda och alltid förefintliga orsaken till uppkomsten af de ljusfärgade blåbären. Först genom Aschersons och Magnus' ofvan citerade uppsatser har förhållandet stälts i sin rätta belysning. Och denna efter dessa gjorda korta erinran skall säkert vara till fylles för att hålla möjliga framtida iakttagelser angående de ljusfärgade blåbären på rätt spår.

— I sammanhang med ofvanstående meddelande påminte herr rektor Brenner om ett af honom förut omnämdt fynd af hvita hallon på Busholmen vid Helsingfors, hvarest därjämte förutom både svarta och röda vinbärsbuskar, äfven en buske med små hvita, välsmakande vinbär förekommit nära hafsstranden litet ofvanom den stranden kantande gördeln af klibbal.

— Herr professor O. M. Reuter inlämnade till publikation i Acta en afhandling med titel: »*Corrodentia Fennica. I. Psocidae.* Förteckning och beskrifning öfver Finlands Psocider». Af denna förteckning framgick att hittils i Finland blifvit funna 41 arter af nämda familj, ett antal, som måste anses ganska stort, då till exempel från Westphalen, som torde vara det med hänsyn till sin psocidfauna bäst undersökta område, icke äro kända mer än 46 arter. Af de 41 arterna tillhöra 36 underfamiljen *Psocina* (Spångberg anför i sitt arbete öfver Skandinaviens och Finlands Psociner blott 14 finska arter), 3 *Clothillina* och 2 *Troctina*. Från Sverige äro ännu icke anförda 13 af de upptagna Psocinerna, och 15 arter äro icke upptagna från Östersjöprovinserna. Såsom nya beskrifvas *Psocus hirticornis, Ps. contrarius, Teratopsocus* (n. g.) *maculipennis, Elipsocus brevistylus* och *Leptella* (n. g.) *fusciceps.* En plansch åtföljer afhandlingen.

— Herr professor J. Sahlberg inlämnade till tryckning: *Catalogus Trichopterorum Fenniæ præcursorius,* samt gaf muntligen följande öfversigt öfver Finlands Trichoptera, till antalet jämförda med Skandinaviska halföns:

	Skandinaviska halfön:	Finland:
Phryganeidae	13 (+ 2 variet.)	14
Limnophilidae	71	75
Sericostomidae	9	9
Leptoceridae	31	29
Hydropsychidae	25	25
Rhyacophilidae	8	8
Hydroptilidae	6	10
Summa	164	170

Icke inom Skandinavien funna arter: *Agrypnetes crassicornis* Mc Lachl. (N), *Grammotaulius sibiricus* Mc Lachl. (Ka-Lr), *Limnophilus germanus* Hag. (N), *L. diphyes* Mc Lachl. (K, T, Oa, Lr), *L. dispar* Mc Lachl. (O, L, Lr), *Anabolia sororcula* Mc Lachl. (N-L) *Stenophylax impar* Mc Lachl. (L, Lr), *Stenophylax crudus* Mc Lachl. (O, Lr), *St. rotundipennis* Brauer (T), *Micropterna nycteribia* Mc Lachl. (Ka, K), *Chaetopteryx Sahlbergi* Mc Lachl. (T, K, O, L, Lr), *Ch. fusca* Brauer (K), *Ch. obscurata* Mc Lachl. (Lr), *Apatania Palméni* J. Sahlb. (Lr), *A. muliebris* Mc Lachl. (A, N),

A. arctica Bohem. (O, Lr), *Brachycentrus albescens* Kol. (Ka), *Molanna submarginalis* Mc Lachl. (A, S, Oa), *Triænodes unanimis* Mc Lachl. (T, O), *Rhyacophila obliterata* Mc Lachl. (Lr), *Glossosoma vernale* Pict. (Kr), *Gl. Nylanderi* Mc Lachl. (O), *Agraylea cognatella* Mc Lachl. (T, S, Ka, O, L) samt 3 arter små *Hydroptilidae.*

— Herr student A. Thesleff förevisade exemplar af den första i Finland funna tryffelarten, *Hydnotria carnea* Corda, förut funnen endast i Böhmen och Schlesien, nu tagen vid Liimatta nära Wiborg; vidare den för Finland nya gasteromyceten *Polysaccum crassipes* Fr. växande i tallmosand å Liimatta, hvilken art förekommer i södra och mellersta Europa. Dessa begge arter hade blifvit bestämda af professor Fries i Upsala. *Entoloma plebeja* Kalchbr., förut funnen endast i Ungern, nu å Liimatta, bestämd af herr Britzelmayer i Augsburg. *Geaster fimbriatus* Fr., från Pähkinänmäki i Valkjärvi socken, ny för landet. *Geaster calyculatus* Fuck. var. *Kunzei* (Wint.) och *Geaster fornicatus* (Huds.) Fr., tagna i trakten kring Wiborg. Dessutom tvänne för Finland nya agaricineer: *Amanita phalloides* Fr. från S:t Johannis socken under ekar och *Stropharia squamosa* Fr. från Lavola vid Wiborg.

— Gjordes följande meddelanden om

Det zoologiska sommarlaboratoriet på Esbo-Löfö.

— Herr professor J. A. Palmén framhöll i korthet den betydelse de stora i utlandet organiserade zoologiska och öfver hufvud biologiska stationerna haft för forskningen rörande den marina faunan och floran, medan i vårt land naturförhållandena icke inbjödo till ens närmelsevis liknande företag. På ett par ställen i utlandet hade likväl också för sötvatten-undersökningar inrättats stationer tilltagna i anspråkslösare skala, och äfven de bevisat sig medföra vetenskapligt vigtiga resultat. I en del fall hade stationerna uteslutande vetenskapliga syftemål, men i andra spelade ekonomiskt vigtiga undersökningar rörande fiskerifrågor en betydande rol såsom betingande anslag af allmänna medel. I vårt land tyckes naturen rikligare än annorstädes inbjuda till under-

sökning af vattenorganismerna och vilkoren för deras trefnad; men ämnet har föga blifvit uppmärksammadt annat än i vissa riktningar och med hänsyn till få systematiska grupper. Orsaken härtill ligger hufvudsakligen i bristen på metodiskt utbildade samlare och undersökare. Denna brist åter synes kunna lättast afhjälpas om hälst någon enda punkt under en följd af år blefve med småningom stegrad insigt undersökt, och den vunna praktiska erfarenheten på platsen småningom öfverfördes till flere. En station vore behöflig för detta ändamål.

Visserligen har på senare år genom nuvarande fiskeriinspektören doktor Nordqvists försorg af styrelsen utverkats anslag för vissa försöksstationer, särskildt i Evois. Syftemålet med dylika nrättningar af praktisk art kommer emellertid oundvikligen att förorsaka en anordning af forskningarna, hvilken icke med nödvändighet sammanfaller med rent vetenskapliga syften; och platserna utesluta dessutom studiet af våra i bräckt vatten lefvande organismer.

Tanken på en jämförelsevis stabil, men dock i minsta möjliga skala tilltagen zoologisk sommarkoloni, som efterhand kunde utveckla sig till något mera, hade föranledt föredragaren att för några år tillbaka för sommaren upphyra ett fiskläge på Esbo-Löfö, 12 km från Helsingfors i dess vestra skärgård. Sommaren 1889 hade därstädes vistats magistrarne Levander och Wikström, den förre sysselsatt med mikrofaunistiska studier, närmast med hafsfaunan; år 1890 hade de samma och magister J. Roos fortsatt arbetena. Härunder framstod behofvet af att någon skulle i utlandet göra sig förtrogen med såväl vetenskapligt studium af lägre vattendjur som ock med anordningarna härför vid olika anstalter. Sommaren 1891 vistades derför magister Levander i utlandet. Förledna sommar 1892 vistades magister Levander åter på Esbo-Löfö äfvensom magistrarne Westerlund och Stenroos, och numera kunde större planmässighet genomföras, särskildt vid undersökningen af smärre sötvattensorganismer.

Sin framställning af Löfökolonins uppkomst ville föredragaren lemna ej blott såsom en inledning till de meddelanden som de senast nämda deltagarene i arbetena komma att göra vid sammanträdet, utan ock för att anmäla att äfven sommaren 1893 magister Levander, och någon tid äfven de två deltagarene från

1892, komma att vistas på stället, samt att tillfälle erbjöds äfven andra intresserade till delaktighet i arbetena och studierna. Platsen erbjuder flere förmåner, bland hvilka må nämnas daglig ångbåtsförbindelse med Helsingfors, och med innersta delen af Esbo viken, där vattnet är nästan saltlöst, liksom ock därifrån vidare till några olikartade träsk i närheten. Med segelbåt uppnås lätt de yttersta klipporna, utanför hvilka hafsdjupet är ända till 30 —50 meter, äfvensom den inre skärgårdens grundaste vikar. De närmaste omgifningarna åter erbjuda ett djup af 10—30 meter äfvensom grunda vegetationsrika vikar, och på själfva holmarne finnes ett stort antal vattenputtar af olika natur. Samlingskärl, nödig befunna redskap, mikroskop och litteratur medföres efter behof, och utrymme finnes för några arbetande deltagare.

Föredragaren hyste den bestämda förhoppning, som hittills vunnen erfarenhet redan delvis besannat, att våra yngre naturforskare, särskildt de som egna sig åt zoologiska studier, genom delaktighet i en sådan enkel sommarkolonis arbeten äfven under kortare tid kunde vinna insigter och sådan praktisk vana, att de kunde i sin hemtrakt komma allena till rätta. Att de undersökningar, som sålunda kunde utföras, skulle betydligt öka vår kännedom om Finlands vattenfauna behöfver knappt påpekas Tillika antyddes såsom önskvärdt att någon i algologi förfaren person skulle intressera sig för den på platsen förefintliga algfloran, hvarigenom vunnes ett nytt bidrag till fastställandet af vilkoren för smådjurens existens i dessa vatten.

— I anslutning till ordförandens andragande refererade herr magister Levander i korthet gången af sina studier och arbeten å Esbo-Löfö. Första sommaren 1889 vistades föredragaren på Löfö tillsammans med magister D. A. Wikström. Föredragarens arbeten gingo ut på dels att efter aflagd filosofie kandidatexamen vidare komplettera de bokliga examens-studierna, dels att orientera sig i saltsjöns och de små sötvattensamlingarnas evertebratfauna. Ehuru utrustningen i afseende å instrumenter och litteratur under den första sommaren ej var synnerligen fullständig — särdeles gjorde sig då bristen på en del faunistiska arbeten och monografier gällande — ansåg föredragaren likväl vistelsen på Löfö för högst lärorik. Af det studiematerial nybörjaren är i tillfälle att med lätthet förskaffa sig ville föredragaren påpeka

den mängd små copepoder, cladocerer, rotatorier och infusorier, som från hafsytan städse i tillräcklig mängd erhållas med fin sidenhåf och hvilka pelagiska små-organismer för sin glasaktiga genomskinlighet förträffligt egna sig för anatomiska och histologiska studier. Så får nybörjaren stifta bekantskap med *Nauplius*-larver af olika slags entomostracéer i skilda utvecklingsstadier, larver af hafsmusslor (»*Veliger*»-stadiet) och *Cyphonautes*-larven af vår allmänna hafsbryozo, *Membranipora membranacea*. Äfven vid Löfö förekommande större kräftdjur såsom de bägge *Idothea*-arterna, gammarider, *Corophium longicorne*, *Mysis*-arterna och andra böra för honom ega intresse. Från stranden af holmen och från de talrika sötvattenputtarna, som finnas i skärgården, erhålles i ymnighet exemplar af rhizopoder, heliozoër, infusorier, hvilka på stället i lugn och ro kunna af honom studeras. Rom af spigg, som i stort antal leker i grunda vikar på ön, kan bringas i urglas till utveckling, hvarvid man är i godt tillfälle att följa med en del af utvecklingshistorien. Med anförda exempel, som äfven visa riktningen af föredragarens sysselsättning under första vistelsen å den zoologiska sommarkolonin ville föredragaren framhålla, huru därstädes i zoologiskt afseende finnes tillfälle till studier af mångfaldig art. — Sommaren 1889 konserverades åtskilliga prof af evertebratfaunan i Esbo skärgård.

Följande sommar bestod Löfökolonin af magistrarne D. A. Wikström och J. Roos samt föredragaren, hvars studier gingo i tämligen samma riktning såsom förut i det att han sökte förkofra sig i specieskännedom. Tvänne exkursioner till Hvitträsk och Lohijärvi insjöar i Kyrkslätt socken företogos under sommaren och medfördes därifrån lefvande pelagiska prof till Löfö, hvari befann sig bland annat den stora 1 cm långa glasklara cladoceren *Leptodora hyalina*, som förekommer i bägge nämda träsken.

Bägge somrarna 1889 och 1890 var magister Wikström sysselsatt med vertebrat-anatomiska undersökningar, och ville föredragaren i anledning häraf fästa uppmärksamheten på, att man i skärgården är i tillfälle att erhålla embryoner af sjöfåglar liksom äfven yngel af särskilda fiskar.

Magister Roos sökte liksom föredragaren att göra sig bekant med i vatten lefvande mikroskopiska djurformer.

Smärre notiser angående evertebratfaunan i Esbo skärgård publicerades af föredragaren i 17:de häftet af sällskapets Meddelanden 1891 i en uppsats under titeln »Mikrofaunistiska anteckningar», i hvilket förstlingsarbete dock tyvärr några misstag ingått, hvilka i en följande publikation skulle korrigeras.

Sommaren 1891 ernade föredragaren vistas vid sötvattensstationen i Plön (Holstein), men då denna ej hann blifva färdig till utsatt tid, besöktes först Zoologiska institutet i Kiel bland annat i och för att taga kännedom om konserveringsmetoder och fångstredskaper, som komma till användning vid insamlande och undersökning af lägre vattendjur, och sedermera Zoologiska institutet i Rostock och i Heidelberg, hvarest han erhöll undervisning af professor Blochmann i studium af infusorier och rotatorier; och då sålunda större erfarenhet än förut vunnits sökte föredragaren sistlidna sommar (1892) mer ändamålsenligt än förut organisera ett zoologiskt sommarlaboratorium på Esbo-Löfö.

Från Zoologiska museum transporterades till Löfö sådana instrument och redskap, som ansågs behöfliga, d. v. s. mikroskop, glaskärl för kultur af undersökningsmaterial, preparer-redskap, alkohol och andra konserveringsvätskor, reagentier, glasrör, museiburkar, fångstredskap o. s. v. Äfven ett tillfyllestgörande handbibliotek innehållande uppslagsböcker, vattenfaunistiska undersökningar och nödiga specialafhandlingar var hopbragt.

Ifrågavarande sommar bestod Löfökolonin af fil. kandidat A. Westerlund och föredragaren samt under en del af sommaren äfven af fil. kandidat E. Stenroos. Mer planmässigt än förut skett gick nu sträfvan ut på att samla material för möjligast allsidigt utredande af skärgårdens vattenevertebratfauna. Med pelagisk håf togs åtminstone en gång i veckan prof af ytfaunan och konserverades; det sålunda hopbragta materialet torde, sedan det blifvit bearbetadt, gifva en ganska fullständig bild af ytfaunans sammansättning i Esbo skärgård och dess växlingar under de skilda månaderna. Med slädhåf och triangelskrapa ha också talrika prof tagits såväl från yttre som inre skärgården. Då vattnets salthalt, temperatur och beskaffenhet, bottnens egenskap, vegetation o. s. v. vexla efter de lokala förhållandena, och de olika lifsvilkoren äfven gifva sig tillkänna i den respektive faunans sam-

mansättning, torde man kunna vänta sig resultat af intresse efter bearbetningen af det material, som blifvit hopsamladt. Grundprof från de viktigaste fyndorterna ha också tagits eller antecknats. Prof af litoral-faunan innehållande crustacéer, rotatorier och skalbärande rhizopoder finnas äfven i icke obetydlig mängd.

Hvad den rena sötvattensfaunan angick, egnades särskild uppmärksamhet åt de talrika små vattensamlingar eller puttar, som i skärgården i talrik mängd bildat sig i urhålkningar och skrefvor på strandklipporna. För att kunna hålla reda på hvarje putt, som togs till undersökning, och för att med visshet kunna veta, hvarifrån hvarje prof härstammade, inslogs följande förfaringssätt. Putten numrerades med oljefärg och motsvarande nummer infördes i en särskild journal, hvari puttens ungefärliga belägenhet i anseende till hafvet, afstånd från strandlinien och höjd öfver hafsytan, dess omfång, vegetation, bottenslammets beskaffenhet etc. antecknades. Om vattensamlingen i större mängd innehöll alger (diatomacéer och demidiacéer), togs ett särskildt algprof i kaliumacetat. Till konservering af djuriska organismeranvändes vanligen alkohol. Vid andra besök vid samma putt antecknades i fall förändringar i dess utseende eller beskaffenhet inträffat, och blefvo då stundom nya prof af dess djurlif tagna. Sålunda blefvo 50 puttar undersökta, men därjämte af onumrerade åtminstone ett lika stort antal.

Hvad nu undersökningen af det samlade alkoholmaterialet beträffade, som enligt nummerjournalen bestod af 236 prof från Esbo skärgård, ha hittils endast gruppen *Cladocera* blifvit nästan fullständigt genomgranskad. Detta arbete har utförts af herr Stenroos, som har för afsikt att snart utgifva en förteckning öfver alla hittils inom Finlands naturalhistoriska område funna till denna grupp hörande arter (se nedan). Till sitt specialstudium på Löfö valde herr Westerlund den svårt utredbara copepodfamiljen *Harpacticida* (se nedan). Beträffande grupperna *Rhizopoda, Mastigophora, Infusoria* och *Rotatoria,* med hvilkas faunistiska utredning föredragaren arbetat, hoppades han till nästa höst hinna genomgå det insamlade materialet samt under instundande sommar vid studium af lefvande material vidare öka det kända art-antalet. Från senaste sommars resultat hade två smärre meddelanden blifvit publicerade i Zoologischer Anzeiger.

Inalles hade föredragaren funnit i Esbo skärgård och i trakten af Helsingfors i sött och saltvatten:[1])

Rhizopoda	30	arter.	
Foraminifera	2	»	(i saltsjön).
Heliozoa	8	»	
Mastigophora	44	»	däraf 2 förut obeskrifna.
Infusoria	101	»	» 8 » »
Spongillidae	1	»	(i saltsjön).
Coelenterata	4	»	»
Rotatoria	96	»	däraf 14 förut obeskrifna.
Cladocera	45	»	» 1 ny.
Calanidae	6	»	(i saltsjön).
Malacostraca	17	»	
Mollusca	14—15	»	(i saltsjön).
Bryozoa	1	»	»

Härefter förevisade herr Levander å Esbo-Löfö använda håfvar och apparater.

— Herr filosofie kandidat K. E. Stenroos meddelade, att han sistlidna sommar å Esbo-Löfö begynte bestämma finska cladocerer. På grund af det material som blifvit samladt i Esbo skärgård och Helsingforstrakten samt i Nurmijärvi socken af föredragaren samt i Savolaks af herr Westerlund, på Kola-halfön af doktor Kihlman och i några andra orter inom Finland af andra personer, och enligt hvad som förut är bekant om cladocerers förekommande inom landet, utgör antalet kända finska *Cladocera* 83 arter hörande till 8 familjer och 33 släkten. De rikligast representerade släkten äro *Bosmina* (15 arter), *Daphnia* (10 arter), *Alona* (10 arter) och *Pleuroxus* (8 arter). Uteslutande saltvattensformer äro följande sex pelagiska arter: *Podon minutus, P. intermedius, P. polyphemoides, P. Leuckartii, Evadne Nordmanni* och *Bosmina maritima*. Af dessa anträffas *Podon minutus, Evadne* och *Bosmina maritima* allmänt i saltsjön, hvaremot de andra synas vara sällsynta. Alla öfriga cladocerer äro sötvattensformer af hvilka dock en mindre del såsom *Chydorus sphæricus, Alona affinis, Eyrycercus lamellatus, Sida crystallina* och andra äfven kunna föredraga vattnet i saltsjön. — Af dessa 83 cladocerarter äro 52

[1]) *Obs.!* Siffrorna insatta vid tryckningen hösten 1893.

förut kända från Finland i det att Cajander i sin förteckning öfver sydvestra Finlands cladocerer upptog 32 arter; doktor Nordqvist har ökat antalet med 18 arter och Levander med 2 arter.

Bland de intressantaste af sina fynd anförde föredragaren *Ophryoxys gracilis* Sars och *Pleuroxus striatus* Schoedler, af hvilka den förra formen först observerades i Nurmijärvi träsk, men sedermera äfven funnits i det af herr Westerlund samlade materialet från Rantasalmi och Saimen. Veterligen är denna art hittills iakttagen endast i Norge af G. O. Sars. Den senare arten, tagen vid Nyslott af A. Westerlund, är anträffad i Tyskland och vid Moskva, men torde icke ännu blifvit angifven för Skandinavien.

Såsom en för vetenskapen ny art hade föredragaren ansett en liten 0,23 mm lång *Pleuroxus*-form, för hvilken han föreslog namnet *Pleuroxus minutus*. Till sin yttre form liknar den mest *Pl. exiguus*, men är mycket mindre samt saknar helt och hållet de för den sistnämda karakteristiska tänderna på nedra bakre hörnet af skalet.

Af de ytterst svårt bestämbara formerna inom släktet *Bosmina* hade föredragaren anträffat, hufvudsakligast i de af doktor Kihlman från Kola-halföns sjöar tagna profven, flera tvifvelaktiga former, hvilka icke kunnat identifieras med förut beskrifna arter. En anmärkningsvärd *Bosmina*-form, sannolikt en ny art, förekommer i stort individantal i flera små sötvattenputtar, ofta högt ofvan hafsytan, på klipporna å en del holmar i Helsingfors vestra skärgård. Till sin habitus erinrar denna *Bosmina* dels om *B. brevirostris* P. E. Müller, dels om *B. obtusirostris* G. O. Sars, men saknar en egentlig tagg vid nedra bakre skalhörnet eller är en sådan endast föga utsträckt, oftast knapt antydd. Huruvida *B. brevispina* Sars vore identisk med ifrågavarande form, är svårt att afgöra af den korta diagnos Sars lemnat. — Vidare förevisade herr Stenroos talrika af honom förfärdigade teckningar af en mängd finska cladocerer.

— Herra A. Westerlund kertoi aloitelleensa viime kesän lopulla v. 1892 Espoon Löföllä tutkia vesistöissämme vapaasti eläviä *Copepoda*-äyriäisiä. Koska meillä ei vielä ollenkaan tunneta *Harpacticidae*-heimoon kuuluvia pikku äyriäisiä, oli hän aluksi ryhtynyt niihin. — Sanoi etupäässä kirjallisuuden puutteen sekä muiden käytännöllisten vaikeuksien vuoksi kuitenkin aivan vähän ehtineensä. Keräilemistavassa oli hän havainnut parhaaksi

seuraavia keinoja. Kun merestä pohjahaavilla oli vetämällä otettu päällimmäistä mutaa, kaadettiin sitä hieman kirkkaan veden mukaan mataloihin lasiastioihin, joista sitte hienolla lasi-kapillääriputkella yksitellen kerättiin veden pinnalla uivia eläimiä. Osaksi saatiin n. k. kelkkahaavilla suoranaisemmin muiden pohjaeläinten mukana näitäkin. Rannoilla ja lätäköissä keräiltiin harpacticiideja puristelemalla algijoukkoja pieneen tiheään silkkivaate (»Müller-Gaze») haaviin, joka sitte tyhjennettiin vesiastiaan.

Koska tutkimukset olivat vasta alustavia, kertoi puh. ehtineensä ainoastaan muutamia tunnettuja lajeja selville saada sekä sitä paitse muutamia, joita ei ainakaan käytettävänä olevassa kirjallisuudessa ollut selitettynä havainnut. Merivedessä litoraalilisesti tavatut lajit kuuluivat sukuihin: *Nitokra, Canthocamptus* (sensu Giesbrecht), *Tachidius, Echinosoma* esim. *Nitokra oligochaeta* Giesbr., var. nova, *Tachidius discipes* Giesbr., *T. litoralis* Poppe, sitäpaitse kolme tuntematonta *Canthocamptus* lajia y. m. — Makean veden lätäköissä esiintyi pää-asiallisesti *Canthocamptus*-lajeja.

Till de botaniska samlingarna hade sedan den 4 februari inlämnats: 252 fanerogamer och ormbunkar samt 79 mossor från mellersta Österbotten (Kalajoki, Nivala, Haapajärvi etc.) af fröken H. Tennander; 3 svampar från Pargas af magister E. Reuter; 2 stamsektioner från Ryska Lappmarken af doktor Kihlman.

Till de zoologiska samlingarna hade inlämnats före mötet: af fröken E. Elmgren 30 arter trichoptera, hufvudsakligen från Esbo, däribland den sällsynta *Agrypnetes crassicornis* Mc Lachl., hvaraf förut ett enda exemplar var kändt; af professor O. M. Reuter 70 arter trichoptera i talrika exemplar hufvudsakligast från Åland och Åbo skärgård, bland dem tre för finska samlingen nya arter; af magister E. Reuter 30 arter af samma insektgrupp från samma trakter, däraf en för samlingen ny, och af professor J. Sahlberg omkring 130 arter, däraf 14 för samlingen nya från skilda delar af området. Vid mötet inlämnades genom magister E. Reuter fjärilar, insamlade af följande personer: af herr E. Reuter 44 arter och varieteter i 46 exemplar, hvaraf 32 nya för finska faunan, två nya för samlingen; af professor O. M. Reuter två arter i

tre exemplar, af hvilka en art ny för faunan, en för samlingen; af student J. E. Montell 4 arter i 8 exemplar, hvaraf en art ny för faunan, en för samlingen; af student J. Aminoff: en art i ett exemplar, ny för faunan; af herr R. Lundh en art i ett exemplar.

Herr K. M. Levander refererade innehållet i en af honom författad uppsats med titel: »Einige biologische Beobachtungen über Sminthurus apicalis».

Mötet den 8 april 1893.

Ansökningar om reseunderstöd för naturhistoriska forskningar under instundande sommar hade till Sällskapet inlemnats af herr student P. Hj. Olsson, som i och för undersökning af växtförhållandena på Kimito ö, specielt de höga växternas förekomst, anhållit om 175 mk, samt af herr student J. Montell, hvilken för entomologiska exkursioner i Ladoga-Karelen begärt 200 mk. På tillstyrkan af tryckningskomitén beviljades hvardera ansökan.

Herr rektor M. Brenner framlade ett af honom och skattmästaren enligt Sällskapets uppdrag uppgjordt »Förslag till formulär för Societas pro fauna et flora fennica årsräkning», hvilket godkändes.

Då genom Sällskapets nyligen fattade beslut räkenskapsåret kommer att sammanfalla med det borgerliga året och sålunda räkenskaperna för tiden från senaste årsmöte till utgången af år 1892 böra bli föremål för särskild revision, uppdrogs åt herrar professor Sælan och rektor Brenner att verkställa denna.

— På förslag af herr doktor Kihlman anmodade Sällskapet revisorerna att till årsmötet inkomma med förslag om huru stor andel af årskassan må anslås till stående fondens förstärkning.

— I enlighet med förslag af herr professor Reuter beslöts att hos The Maryland Academy of Science i Baltimore göra anhållan om skriftbyte.

Till biblioteket hade som bytesskrift anländt fyra nummer af »The Zoologist» London.

— Till publikation anmäldes af herr rektor M. Brenner: »Spridda bidrag till kännedom af Finlands Hieracium former II, Nordösterbottniska Hieracia.»

— Herr professor O. M. Reuter anmälte till intagning i Acta en afhandling: „*Neuroptera fennica*. Förteckning och beskrifning öfver Finlands neuropterer». Antalet i Finland funna arter stiger enligt denna till 35 (mot 48 i Sverige). Af de finska arterna äro ännu icke funna i Sverige *Chrysopa dasyptera* Mc Lachl. (= *minima* Kilj.), *Hemerobius inconspicuus* Mc Lachl., *Coniopteryx aleurodiformis* Wesm. och *C. fuscipennis* n. sp. Den första, som blifvit funnen blott i landets sydostligaste del, är en rent ostlig art, hvilken, förutom i Finland, hittills icke blifvit tagen annorstädes än i södra Ryssland och vid Samarkand. Af de i Sverige ända upp i Södermanland anmärkta arterna voro sex ännu icke iakttagna i Finland. Förutom den nya *Coniopteryx fuscipennis* förevisade hr Reuter äfven en utmärkt varietet af *Hemerobius concinnus* Steph., som han kallat *quadrifasciatus*, samt den äkta *Sialis fuliginosa* Piet. från Kola halfön, därvid anmärkande att det exemplar från Enontekis, som af lektor Kiljander i hans »Bidrag till kännedomen om Finlands Neuroptera planipennia» upptagits under detta namn, vid närmare undersökning visat sig tillhöra den vanliga *S. flavilatera* L. (*lutaria* auct.).

— Herr magister A. Arrhenius inlemnade till publikation »Tvenne floristiska smånotiser».

— Herr magister E. Reuter anmälde till tryckning: »Om de finska arterna af bombycidslägtet Nola Leach.» samt »Tillägg till Finlands macrolepidopterfauna. Förteckning öfver macrolepidoptera funna i Finland efter år 1869».

I sammanhang med anmälandet af sistnämda afhandling, hvilken afsåg att komplettera Tengströms år 1869 utgifna *Catalogus Lepidopterorum Faunæ fennicæ præcursorius*, meddelade herr magister E. Reuter att han underkastat universitetets finska fjärilsamling en ingående granskning samt därvid påträffat ett

antal för faunan förut okända arter, som i samlingen varit förväxlade med andra och af hvilka följande förevisades:

Hadena unanimis Tr., tagen i Nyslott af Inberg. Sedermera har den äfven blifvit funnen i S:t Michel af kand. K. J. Ehnberg i enstaka exemplar åren 1886 och 1891. Arten är utbredd öfver hela mellersta Europa och förekommer äfven i Ural och vid Petersburg. I Sverige har den blifvit funnen vid Stockholm och Upsala samt på Vermdön i Upland; i Norge vid Kristiania; i Danmark är den anträffad på spridda ställen.

Tæniocampa populi Ström (*populeti* Tr.), ett exemplar från Helsingfors, hvilket förut tillhört Nylanders samling och hittills varit förväxladt med *T. opima* Hb. Utbredning: mellersta Europa, Liffland och Ural; i Sverige: Skåne och Vestermanland; i Norge: Romsdalens stift, samt i Danmark: Fyen och nordliga delen af Sjaelland.

Bapta bimaculata F., af hvilken i universitetets samling förefans ett exemplar från Ladoga-Karelen; närmare lokaluppgift äfvensom observatorn okänd. Utbredd öfver mellersta och delvis äfven södra Europa; förekommer vidare i Bithynien, i Mindre Asien äfvensom i Altai-gebitet. Nordligast är den funnen i Liffland, i Danmark samt i Skåne.

Lobophora appensata Ev., af hvilken i universitetets samling fans ett exemplar, taget af d:r A. Poppius i Mariehamn och instäldt bland exemplar af *L. halterata* Hufn. Från denna skiljer den sig dock mycket lätt genom betydligt längre, rakt framåtsträckta palper, mera jämngrå och finvågigt tecknade framvingar, mörkare bakvingar med betydligt mindre flik och annan ställning hos ribban 5 samt genom att baktibierna äro försedda med endast ett par sporrar. — Artens utbredning är synnerligen märkvärdig, i det att den är känd endast från Bayern, Ural och östra Sibirien. Dess förekomst hos oss var därför högst öfverraskande. Poppius har förbisett densamma i sitt nyligen utkomna arbete »Finlands Phytometridæ».

Vidare förevisade hr Reuter exemplar af en förut obeskrifven mätarefjäril af släktet *Cidaria*, hvilken af honom benämdes *C. fennica*. Den nya arten står närmast till *C. affinitata* Stph. och *alchemillata* L. Hittills har densamma anträffats endast i

tvänne exx., nämligen en hane i Nyslott af Carlenius samt en hona på Lilltervo i Pargas den 30 juni 1889 af föredragaren.

— Herr professor J. Sahlberg förevisade en nykomling för vår fjärilfauna, *Agrotis punicea* Hübner, tagen 1884 af föredragaren i Parikkala socken. Den var förut funnen i mellersta Europas bergstrakter, i Ryssland och Sibirien.

— Herr magister H. Stjernvall hade inlemnat ett antal pressade växter samt ett häfte med anteckningar öfver vissa fanerogamers utbredning i Kuolajärvi socken, hvilken trakt ännu är föga känd i botaniskt afseende. Anteckningarna lemnades till arkivet.

— Herr professor F. Elfving meddelade några uppgifter om *Picea excelsa* f. *variegata* Hort (= *versicolor* Wittr.) såsom tillägg till Hjelts Conspectus, där den med en viss tvekan anföres från Ylöjärvi i Satakunta. Denna i biologiskt hänseende egendomliga form utmärker sig genom att årsskottens barr till en början äro nästan alldeles hvita men småningom mot hösten bli gula eller grönaktiga för att först följande år få sin normala färg. Några grenar häraf hade af herrr H. A. Printz å Kyröfors tillsändts föredragaren. Dessa härstammade från ett omkring 2 meter högt exemplar, som växer frodigt, tätt omgifvet af vanliga granar å bar mark på solsidan af en sluttning å Kalkumäki bys och Suutarla hemmans mark i Tavastkyrö. Enligt uppgift af en byinnevånare skall i närheten finnas en annan betydligt mindre gran med samma egendomlighet hos barren. — Vidare hade denna form anträffats å Furuholm vid Bodö i Helsingfors vestra skärgård, växande i två exemplar å en sandvall vid hafsstrand. Det större, vid pass en meter höga trädet hade genom professor J. A. Palméns försorg senaste höst öfverflyttats till Botaniska trädgården.

I Sverige hade denna form anträffats i Vermland och i Småland.

Enligt meddelande af herr Printz hade han i Tavastkyrö äfven funnit 5—6 exemplar af *P. excelsa* f. *viminalis*.

— Herr student H. Lindberg förevisade följande tre för landets flora nya växtformer från Eckerö på Åland: *Salix caprea* × *repens*, *Sparganium ramosum* f. *microcarpa* Neum. och *Viola*

Riviniana γ villosa Murb. samt dessutom *Potamogeton vaginatus* och *P. Zizii,* likaledes från Eckerö, nya för provinsen.

Herr magister A. Arrhenius föreslog att då ännu omkring 300 exemplar af *Herbarium musei fennici* återstodo i boklagret, det måtte öfverlåtas åt bibliotekarien att efter samråd med prefekten och intendenten lämna ett antal exemplar däraf åt herrar lärare, som därom anhålla, för att skänkas åt förtjänte skolelever. Förslaget bifölls.

Till de botaniska samlingarna hade sedan senaste möte inlämnats följande gåfvor: 9 fröväxter från Kristinestad af provisor M. Sundman; 181 kärlväxter i rikliga och väl konserverade exemplar från Åland (Eckerö); däribland för samlingen nya: *Sagina maritima, Salix cinerea* × *repens, Botrychium simplex, Carex fulva* × *flava, Monotropa Hypopitys* var. *glabra, Veronica agrestis* var. *carnosula* samt flere för provinsen nya arter af student H. Lindberg; 3 fröväxter från Sulkava, däribland *Jasione montana,* ny för södra Savolaks, af herr C. P. Lindfors; *Lycopodium complanatum* var. *chamæcyparissus* från Lojo af magister Ch. E. Boldt; *Myrtillus nigra* var. *leucocarpa* från Rimito och *Epilobium hypericifolium* från Helsingfors af magister A. Arrhenius, nya för samlingen; *Juncus alpinus* × *lampocarpus*, ny för floran, från Vihti af magister J. A. Flinck; 21 kärlväxter från Salla Lappmark af magister H. Stjernvall.

Till medlem af sällskapet föreslog herr professor Elfving herr student G. Tegengren.

Tvänne floristiska smånotiser.

Af

Axel Arrhenius.

(*Föredraget den 8 april 1893.*)

I.

Epilobium hypericifolium Tausch funnen i Finland.

Denna i många afseenden märkliga växt anträffade jag i augusti 1892 på två särskilda ställen i den jämförelsevis afsides belägna, föga kultiverade norra delen af Botaniska trädgården i Helsingfors.

På den ena lokalen, under en hasselbuske, växte några tiotal, 10—35 centimeter höga, rikligt blommande och fruktificerande individ utan inblandning af andra växter. På den andra åter, en starkt beskuggad, nästan lundartad plats med lös myllrik jord, frodades kraftiga, 70—90 centimeter höga exemplar af såväl *E. hypericifolium*, som *montanum L.*, bägge ymnigt fruktificerande och, såvidt jag kunde finna, utan några öfvergångsformer.

Epilobium hypericifolium erinrar habituelt i hög grad om *E. montanum*, men afviker från densamma genom fullkomligt helbräddade, mer långspetsade blad, genom de upptill något smalare fröna och de i början alltid rent hvita, slutligen blekt röda kronbladen — detta sistnämda kännetecken lika karakteristiskt, som i ögonen fallande.

E. hypericifolium är en stor sällsynthet och företer därtill en egendomligt, att icke säga bizarrt, sporadisk utbredning. Den är funnen på några orter i Böhmen samt en gång vid Gårdshult i Småland (E. Fries, 1832), hvarest den dock sedan dess icke blifvit åter anträffad. Dessutom uppträder arten i flere botaniska trädgårdar. Sålunda förekommer densamma, enligt meddelande af docenten Sv. Murbeck, sedan många år tillbaka i Lunds bota-

niska trädgard och, som redan sagdt, i likartade vetenskapliga anläggning invid Helsingfors. Dess historia här är inhöljd i så godt som fullständigt dunkel. Med visshet torde dock kunna antagas att *E. hypericifolium* redan flere år innehaft sina nuvarande växtplatser, fastän den där af lättförklarliga orsaker, såsom dessa växtplatsers afsides belägenhet och feriernas infallande under blomningstiden, ända hittills undgått uppmärksamheten. Säkert torde äfven vara att arten hvarken nu eller tillförene odlats i trädgården. Den gör genom ståndort och förekomstsätt intryck af att här vara spontan, i likhet med *E. montanum,* som med säkerhet är det, men i själfva värket bevisar ju detta föga. Som en möjlighet föreligger väl alltid, att *E. hypericifolium* inkommit med någon frö- eller rotstocksändning från utlandet, men äfven denna möjlighet torde i detta fall vara tämligen ringa. Det är sålunda föga tacknämmeligt att söka utforska formens förhistoria i Helsingfors botaniska trädgård.

Att en växt med så säregna utbredningsförhållanden — och kanske i någon mån just i följd af dessa — äfven i andra afseenden tillvunnit sig botaniska forskares intresse och bland dem varit föremål för stridiga tolkningar, kan icke förefalla oväntadt. Det är hufvudsakligen spörjsmål af systematisk art, till hvilka dessa anknyta sig. *E. hypericifolium* visar, som redan tidigare nämdes, en stor yttre likhet med *E. montanum,* och att denna likhet i detta fall är ett uttryck för en intim frändskap mellan ifrågavarande arter, härom torde endast en mening råda. Däremot äro åsikterna icke så litet delade, ej blott angående graden af denna frändskap, utan äfven i fråga om den förstnämda artens formvärde. Så tolkar Elias Fries oförklarligt nog *E. hypericifolium* som en hybridär form af *E. montanum* och *E. palustre.* Čelakovsky åter ser i denna växt en ras af *montanum,* under det Haussknecht i sin bekanta »Monographie der Gattung Epilobium» på grund af talrika, årslånga kulturer förklarar densamma vara en god, konstant art. Gentemot denna uppfattning står emellertid resultatet af de odlingsförsök med *E. hypericifolium,* som E. Fries omnämner i Botaniska Notiser 1858. Enligt nämde illustre författare förblifva ur frö uppdragna och som 1-åriga hållna exemplar konstanta, medan de perennerande öfvergå i *montanum.* Stödjande sig på sina egna kulturer betecknar emellertid Hauss-

knecht detta resultat som felaktigt och framkalladt antingen genom en sammanblandning af former eller en inblandning af korsningsprodukter i kulturerna[1]. Detta inkast af en så framstående auktoritet, liksom hans standpunkt till frågan öfver hufvud, är naturligtvis vägande, men kan näppeligen anses fullkomligt afgörande. I själfva värket har jag mig ocksa bekant ett ännu icke publiceradt fall, där utslaget af gjorda odlingsförsök synes tendera att gå i en riktning, icke öfverensstämmande med den af Haussknecht företrädda. Spörjsmalet om *E. hypericifolium*, dess formvärde och förhållande till *montanum*, måste väl sålunda ännu anses öppet, intill dess omsorgsfulla, upprepade, hälst af olika forskare och på olika orter anstälda kulturförsök gifva samstämmande resultat. I syfte att möjligen i någon ringa mån kunna bidraga till frågans lösning har jag denna vår inledt ett sådant försök i Helsingfors botaniska trädgård.

II.

Några ord om Juncus alpinus Vill. × lampocarpus Ehrh. och dess förekomst i Finland.

Juncus alpinus Vill. × lampocarpus Ehrh., hvars förekomst i Sverige för kort tid sedan blifvit konstaterad, har, som ju med säkerhet var att förvänta, numera visat sig tillhöra äfven det finska florområdet. Under ett besök i Korpo sommaren 1892 anträffade jag nämligen denna hybrid, växande tillsammans med sina ymnigt uppträdande stamarter på en af källådror bevattnad och af diken afgränsad ängsbacke invid Markom by. Några individer af samma form, inmängda bland talrika sådane af *alpinus* och *lampocarpus* och jämte dessa insamlade den 15 september 1892 i ett dike vid Suontaka by i Vihti socken, öfverkom jag vidare vid granskningen af en värdefull samling växter, hopbrakt af magister J. A. Flinck. Äfven ett par i universitetets finska herbarium under något af nämda namn uppbevarade exemplar erinra habituelt mycket starkt om ifrågavarande hybrid och

[1] I detta sammanhang torde kunna nämnas, att jag i det som rent betecknade beståndet värkligen anträffade en enda individ, afvikande från den typiska *hypericifolium* genom svagt sågade blad. Möjligen förelåg här en hybrid. Då jag tyvärr icke var i tillfälle att närmare undersöka exemplaret, vågar jag ej med bestämdhet yttra mig härom.

skola måhända vid närmare undersökning värkligen visa sig identiska med densamma. Öfver hufvud torde man godt kunna våga påstaendet, att *J. alpinus* × *lampocarpus* icke är någon sällsynthet i Finland. D:r Murbeck i Lund förmenar till och med med stöd af hybridens förekomst på de svenska fyndorterna »att den med visshet kan antagas uppträda i alla de trakter, där *J. alpinus* och *J. lampocarpus* träffas samman». Och detta uttalande gäller väl med lika rätt hybridens spridning i vårt land.

Den ofvannämde skarpsynte svenske floristen har i Botaniska Notiser 1892, h. 5, egnat *J. alpinus* × *lampocarpus* en uttömmande utredning. Då hans beskrifning i alt väsentligt träffar in på de af Flinck samlade herbariiexemplaren — några sådana från Korpo finnas tyvärr icke — hänvisar jag till densamma och meddelar här endast de viktigaste för hybriden kännetecknande egendomligheterna. — Med hänsyn till karaktärer äro de finska exemplaren strängt intermediära, om äfven deras habitus kanske bära en något lifligare prägel af *alpinus*. Från den rätt kraftiga rotstocken utgå 27—42 cm. höga, tämligen spensliga luftstammar, upprätta som hos *alpinus*, men genom den vanligen svagt bågböjda basaldelen på samma gång något erinrande om *lampocarpus*. Bladen med tydligare ledknutar än hos *alpinus*. *Inflorescensgrenarne upprätta*, visserligen mindre styft än hos *alpinus*, men på långt när ej så starkt utspärrade som hos *lampocarpus*. De yttre *perigonbladen* som hos stamarterna; de *inre elliptiska* eller *äggrundt lansettlika*, tydligt hinnkantade, proportionsvis något bredare och *mindre spetsiga* än hos *lampocarpus*, men märkbart smalare och *mindre trubbiga* samt med skarpare afsatt hinnkant än hos *alpinus*. Pollen? *Kapslarne* trubbigare än hos *lampocarpus*, men spetsigare än hos *alpinus*, jämförelsevis små, *nående endast obetydligt utom perigonbladens spets* samt innehållande endast de gula, hopskrumpnade, hinnaktiga ovala. *Icke ett enda frö* kunde på det visserligen sparsamma materialet uppletas, medan ymniga, välutbildade massor af samma organ förefunnos hos stamarterna. Det är denna biologiska egendomlighet i förening med inflorescensens bildning och perigonbladens form, som i främsta rummet röja och bevisa växtens hybridära natur.

—×—

Om de finska arterna af bombycidsläktet Nola Leach.

Af

Enzio Reuter.

(Anmäldt den 8 april 1893.)

Finland äger endast tre *Nola*-arter, af hvilka en, *N. confusalis* H. S., först senaste sommar (1892) anträffades hos oss. Af de tvänne öfriga, *N. centonalis* Hb. och *N. arctica* Schöyen (= *albula* Schiff. var. *Karelica* Tengstr.), är den senare en stor raritet, i det att den hittills anträffats endast i några få exemplar i Finland och Norge. Då den emellertid icke så litet påminner om storväxta, bleka och nyskläckta individer af *N. centonalis* ligger en möjlighet till förväxling af de båda arterna nära till hands och jag har därför ansett det vara skäl att fästa uppmärksamheten härpå. Detta så mycket hällre, som jag varit i tillfälle att granska icke färre än fyra exemplar af den ytterst sällsynta *N arctica* jämte en förut obeskrifven varietet af densamma.

Samtliga finska *Nola*-arter hafva nyligen blifvit beskrifna och afbildade [1]) i Aurivillius' förtjänstfulla arbete „*Nordens fjärilar*", hvarför jag afstår från en utförlig beskrifning af dem samt

[1]) De vid texten intryckta figurerna hafva icke utfallit alldeles lyckligt; sålunda har den afbildade framvingen af *N. karelica* (= *arctica*) alldeles för mörk grundton, specielt å vingbasen äfvensom å inre hälften af midtfältet och delvis äfven yttre mellanfältet, hvarjämte den inre tvärlinjen är skarpare markerad än hos något af våra finska exemplar (2 ♂, 2 ♀).

hänvisar till nämda arbete och i afseende å *N. arctica* därjämte till Schöyens uttömmande skildring om denna art [1]). Likväl bifogas här nedan en kort öfversikt öfver de finska arterna för att tjäna till ledning vid en bestämning af desamma. Till de af Aurivillius anförda skiljemärkena tilläggas några utmärkande kännetecken, hvilka bidraga till ett säkert särskiljande af arterna

1. Halskragen till större delen, äfvensom mellanryggen framtill brunaktiga. Framvingarnes yttre tvärlinje bildar mellan ribborna 3 och 7 en mycket starkt utåt böjd båge och böjer sig sedan småningom inåt mot framkanten. Yttre mellanfältet grå- eller brunaktigt. Palper icke öfverskjutande hufvudets längd, mörkgrå. Ögon stora, utstående, lika breda som pannan, kaffebruna. — *N. confusalis.*
2. Halskragen och mellanryggen enfärgadt hvita, på sin höjd med en ljusgul anstrykning. Framvingarnes yttre tvärlinje är mellan ribborna 3 och 7 endast obetydligt bågböjd. Yttre mellanfältet vanligen hvitt. Palper betydligt öfverskjutande hufvudets längd, hvita eller ljust brungrå. Ögon icke anmärkningsvärdt stora eller utstående, ej så breda som pannan, svartaktiga.
   a) Yttre tvärlinjen knapt tandad, vid ribban 7 böjd i skarp vinkel mot framkanten. Bakvingar undertill med smal, på tvären gående, streckformig diskfläck. Bakkroppen undertill mörkare än på öfre sidan, mörkt brungrå.
   N. centonalis.
   b) Yttre tvärlinjen skarpt tandad eller svart punkterad, böjd i en båge mellan ribban 7 och framkanten. Bakvingarne undertill med stor, rundad eller trekantigt oval, tydligt framträdande diskfläck. Bakkroppen undertill knapt mörkare än på öfre sidan, ljust hvitgrå.
   N. arctica.

Alla våra finska arter öfverensstämma däri att de sakna ribban 4 å bakvingarne.

---

[1]) *W. M. Schöyen,* Oversigt over de i Norges arktiske Region hidtil fundne Lepidoptera. Arch. f. Math. o. Naturv. 1880, p. 172; Nye Bidrag till Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterfauna, Tromsö Mus. Aarsh. IV, 1882, p. 83.

1. *N. confusalis* H. S. II, p. 164; Auriv. Nord. Fj. p. 82. (*cristulalis* Dup. VIII, 227, 6—7). — Denna art har först senaste sommar upptäkts i vårt land i ett enda honexemplar, taget i medlet af juni i Karislojo af den tyske lepidopterologen August Hoffmann, som välvilligt förärat detsamma till universitetets finska museum. Exemplaret skiljer sig icke från utländska sådana af samma art.
2. *N. centonalis* Hb. Pyr. 15; Dup. IX, 228, 5; H. S. 141—2; Auriv. Nord. Fj. p. 82. — Är den mest utbredda i landet och förekommer ställvis årligen i stor myckenhet. Med säkerhet är den känd från Åland, Åbo-trakten, Nyland, Tavastland, Savolaks, Ladoga-Karelen och ryska Karelen. Egendomligt nog förekommer den på fullkomligt olikartade lokaler. Sålunda har jag anträffat den såväl på ängsmark med yppig vegetation som vid randen af en skogsmosse, hvardera gången i stor ymnighet. Till färgteckningen varierar den i hög grad. Exemplar med rent hvit grundfärg och tämligen ljust bruna teckningar förekomma i talrika öfvergångar jämsides med individer, hos hvilka den ljusa grundfärgen nästan helt och hållet är öfverdragen med ända till ganska mörkt bruna skuggningar.
3. *N. arctica* Schöyen Oversigt l. c. (*albula* Schiff. var. *Karelica* Tengstr. Cat. p. 8; *karelica* Schöyen, Nye Bidrag etc. l. c.; Lampa, Fört. Skand. o. Finl. macrol. p. 32; Auriv. Nord. Fj., p. 82). — Är en af de sällsyntaste *Nola*-arterna. Enligt vid exemplaren fästade etiketter och noten till N:o 120 i Tengströms katalog (p. 8) har han funnit en hanne i Tiudie i Onega Karelen den 8 juli och en hona vid Kexholm den 20 juli; årtalet är icke angifvet. I en den 20 december 1855 daterad förteckning öfver determinanda, hvilken åtföljt en sändning fjärilar från Tengström till prof. Zeller, finnes dess utom följande skriftliga anteckning, som hänför sig till förevarande art: »Kexh. in sphagnosis aug. 53. 3 exx.». Egendomligt nog nämner dock Tengström i sin katalog ej ett ord om detta fynd, ehuru det blifvit gjordt flere år före densammas utgifvande. I Tengströms numera med universitetets museum införlifvade samling funnos emellertid, utom de två förstnämnda exemplaren, ännu ett tredje utan uppgift om

tid eller ort för fyndet. Den 17 juni 1889 återfans arten af mig i ett synnerligen rent och vackert honexemplar på en hjortronmosse, Junnin-suo, i Sammatti i Nylands län, och fyra dagar senare fann jag på en liknande lokal dessutom en hanne af nedanstående, förut okända varietet. Utom Finland har arten blifvit funnen endast i tvänne individer i Syd-Varanger i norska Finmarken, nämligen en hanne af Schöyen på en hjortronmosse vid Elvenæs den 17 juli 1878 samt en hona af pastor Sandberg likaledes på hjortronblad på toppen af fjällen vid Kirkenæs den 16 juli 1879.

Mitt exemplar skiljer sig från de Tengströmska därutinnan, att såväl halskrage, vinglock och thorax som framvingarnes grundfärg är rent snöhvit, medan de sistnämda exemplaren hafva en svag skiftning i brungult.

var. *obsoleta* n. var. Alis anticis fere unicoloribus niveis, ♂. Framvingarne nästan rent snöhvita; af de gulbruna teckningarne återstå på sina ställen högst svaga, nästan omärkliga antydningar; den vid diskfältets ända belägna, största puckeln mycket ljust gulfärgad utan mörk skuggning på inre sidan.

Af denna egendomliga albinosform har jag anträffat ett väl bibehållet hanexemplar den 21 juni 1889 på en kärrmosse, Härkän-suo, i Sammatti i Nylands län, tillsammans med den synnerligen talrikt förekommande *N. centonalis.*

I sammanhang härmed må det tillåtas mig att afgifva en kort historik öfver *N. arctica*, hvilken icke torde sakna sitt intresse, grundad som den är på den brefväxling Tengström i afseende å denna art i tiden fört med de kända lepidopterologerne, den numera aflidne professor Zeller i Glogau och statsentomologen, konservator W. M. Schöyen i Kristiania.

Såsom af ett i universitetsmuseets ägo numera befintligt koncept till ett den 20 december 1885 dateradt bref från Tengström till Zeller framgår, hade han till den senare i och för bestämning afsändt en samling lepidoptera och till brefvet bifogat en förteckning öfver dessa determinanda. Den såsom N:o 1 i förteckningen upptagna arten förmodades af Tengström tillhöra släktet *Erastria* och möjligen vara *E. paludicola.* Zeller har såsom svar härå afsändt ett den 15 oktober 1856 från Glo-

gau skrifvet bref med atföljande lista öfver de omsider bestämda arterna, hvilken lista noggrant motsvarar Tengströms förteckning. Om N:o 1 har Zeller yttrat sig: »*Nola* spec., verschieden von *centonalis*, auch nicht *albulalis*, vielleicht neue Art, worüber Herrich-Schäffers Tafeln der Bombyces nachzusehen sind, die ich nicht habe.» Med kännedom härom förefaller det egendomligt hvad Tengström i sin katalog i afseende å Zellers utlåtande anför: »*Zeller* hanc formam a *N. albula* separare noluit» (noten till N:o 120. *N. albula* S. V. var. *Karelica*, p. 8).

År 1880 beskref och afbildade W. M. Schöyen i sin »Oversigt over de i Norges arktiske Region hidtil fundne Lepidoptera» (Arch. f. Math. o. Naturw. Bd. V, p. 172.) en *Nola*-art under namn af *N. arctica*, hvilken han misstänker vara identisk med Tengströms *N. albula* var. *Karelica*. Har skrifver härom i ett brefkort, dateradt Kristiania den 4 oktober 1880: — — »turde jeg herved bede mig velvilligen underrettet om, hvorvidt den i min Oversigt over Norges arktiske Lepidoptera (p. 172) beskrevne *Nola Arctica* kan ansees for identisk med Deres var. *Karelica* af *N. Albula* eller ikke. Det vilde interessere mig særdeles ot faa Klarhed herover». Tengström har omedelbart afgifvit följande svar, hvilket finnes intaget i Schöyens år 1882 utgifna uppsats »Nye Bidrag til Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterfauna» (Tromsö Mus. Aarsh. IV, 1882, p. 83), men som dock, på det historiken må blifva fullständig, äfven här må införas: »Sedan många år tillbaka har jag ansett min *Nola albula var. karelica* såsom en egen, god art, som ingalunda kan sammanföras med *albula*. Det var derföre högst interessant för mig att vid emottagandet och genomögnandet af Eder »Oversigt etc.» se denna form äfven af Eder anförd såsom skild art. Såväl beskrifningen som ock figurerna öfverensstämma i allo med mina exemplar från Karelen, — dock torde bakvingarnes färg å figg. vara nästan för mörk; äfven äro fransarne på mina Karelare något ljusare än bilden utvisar och tydligt skäckiga, hvilket ej heller å figg. bestämdt framlyser. Denna fransarnes teckning finner jag ej heller i beskrifningen anmärkt, och detta är tillika det enda, som jag ville tillägga till den annars noggranna descriptionen. Om jag skulle beskrifva dem, ville jag uttrycka mig således: *ciliæ fuscocinereæ albido lineariter vel tenue transversim interruptæ.*]

händelse detta kännetecken skulle förorsaka något tvifvelsmål, vill jag tillsända Eder till påseende ett exemplar af de två, som f. d. n. stå i min samling». Härtill genmäler Schöyen i ett bref af den 20 oktober 1880: »— — skal jag herved först og fremst angaaende *Nola*-Spörgsmaalet bemærke, at hvad De anförer om Bagvingernes Farve, samt Fryndsernes Udseende hos Deres Exemplarer saa langt fra att gjöre Identiteten med min *N. Arctica* tvivlsom, tvertimod fjerner den sidste Rest af Tvivl hos mig i denne Sag. Tingen er nemlig den, at Planchen, der ledsager mit Arbeide, först blev fuldendt af Lithografen og faerdigtrykt, efterat jeg allerede havde begivet mig ud paa min Sommerreise ivaar, saaledes at jeg ingen Anledning fik til at kontrollere Arbeidet i sidste Instans. Derfor er der ogsaa adskillige Ting, der lader endel tilbage at önske, bl. a. netop i de to heromhandlede Henseender: Bagvingernes (samt Undersiden af Forvingernes) Farve er paa de allerfleste Aftryk faldt altfor mörk ud, og Fryndsernes flekkede Udseende er gaaet omtrent aldeles tabt, i det de ogsaa ere blevne helt igjennem for mörke paa de fleste Aftryk af Planchen. Paa mine Exemplarer af Dyret er vistnok Fryndserne i en temmelig daarlig Forfatning, hvorfor jeg i Beskrivelsen ikke vilde inlade mig videre paa at omtale dem, — men jeg havde dog i mine Afbildninger antydet deres lysere flekkede Udseende, hvilket dog som sagt ikke er kommet tilsyne paa Planchen. Da jeg imidlertid i aar har erholdt endel nye Bidrag fra Östfinmarken, hvormed jeg agter senere at supplere min »Oversigt», skal jeg ved denne Leilighed ogsaa tillade mig at supplere Beskrivelsen med de efter denne vor Konference indvundne Tillaeg ang. Udseendet og den utvivlsomme Identitet med var. *Karelica.* Prof. Zeller indrömmer den nu ogsaa Berettigelse som god Art.» [1])

Såsom synes har identiteten af Tengströms *N. albula* var. *Karelica* och Schöyens *N. arctica* blifvit till fullo konstaterad, hvarjämte framgår att ifrågavarande form värkligen bör uppfattas såsom en skild art. Då frågan om densammas berättigande såsom egen art emellertid till först blifvit klargjord af Schöyen och da den första gången såsom själfständig sådan under namn af *arctica*

---

[1]) Jfr. äfven *Schöyen*, Nye Bidrag etc. Tromsö Mus. Aarsh. IV. 1882. p. 83—84.

af honom beskrifvits och afbildats, fordrar sedvanlig praxis att den bär detta af honom gifna namn. Att Tengström efter det Schöyens beskrifning publicerats, som svar på en förfrågan af denne, skriftligen meddelat honom att han »sedan många år tillbaka har ansett *Nola albula var. Karelica* som en egen god art», synes mig icke innebära fullgiltigt skäl till att, såsom Schöyen förmodligen af artig hänsyn till Tengström gjort, upphöja den senares varietetnamn till artnamn, i det han uppkallar arten *N. karelica* Tgstr. (Nye Bidrag etc. l. c.), såväl Lampa [1]) som Aurivillius [2]) hafva emellertid antagit detta namn. Mer än personlig hänsyn, hvars innebörd likväl till fullo senteras, torde dock häfdvunnet bruk böra gälla i ett fall som detta. Det är med hänsyn härtill som jag ville förfäkta den åsikt, att ifrågavarande *Nola*-form för framtiden bör bära det namn, *N. arctica*. Schöyen gifvit densamma, och samtidigt innebär denna åtgärd endast ett rättvist återgäldande till de skandinaviske entomologerne å de finska lepidopterologernas sida.

---

[1]) *Lampa,* Förteckning öfver Skandinaviens och Finlands macrolepidoptera, Stockholm 1885, p. 32.

[2]) *Aurivillius,* Nordens Fjärilar. Stockholm 1888—92, p. 82.

Årsmötet den 13 maj 1893.

Ordföranden, professor J. A. Palmén, afgaf följande årsberättelse:

På Floras dag sammanträffar vårt sällskap nu för 71:sta gången för att taga en öfverblick af sin värksamhet under nästvikna år. Att under en så lång tidsperiod, som den hvarunder Societas pro Fauna et Flora fennica, det äldsta vetenskapliga samfundet i Finland, existerat, äfven förhandlingarna under årsmötena varit ganska olikartade, ligger i själfva sakens natur. Våra fäder höllo uti botaniska trädgårdens då för tiden nya växthus sina årssamkväm, allmänt bekanta och gerna besökta för den därunder rådande angenäma stämningen; man gladde sig åt de nyanlagda finska växt- och insektsamlingarnas förkofran, men ingalunda mindre åt de anslående tal, som vid dessa tillfällen höllos af stiftaren-ordföranden, och årstiden lemnade ett gärna begagnadt tillfälle att i den fria naturen göra iakttagelser och små utfärder, ty långväga expeditioner blefvo då ganska sällan utsända. Nuförtiden åter samlas vi i universitetet för att samfäldt göra ett öfverslag af sällskapets under året publicerade skrifter, samt för att få en bild af hvad nästföljande år kan utdelas tryckt, men tillsvidare blott inlemnats till publikation, både smärre meddelanden och digra afhandlingar; vi kasta en blick på våra stipendiaters utförda eller stundande forskningsresor, och egna vår hågkomst åt minnet af dem som för alltid lemnat vår krets; vi inhemta redogörelsen för de numera rätt omfattande inhemska naturhistoriska samlingarnas tillstånd och förökning samt för vårt rätt betydande bibliotek och skriftvexlingar, och slutligen också för våra icke obetydliga, men hittills dock aldrig altför stora tillgång på tidens *nervus rerum.*

Huru olika dock förhållandena te sig fordom och nu, finnes likvisst en tydlig alldeles bestående likhet. Trots sällskapets ålder tillhör nemligen flertalet af dess verksamma ledamöter ung-

domen, och denna är, såsom skalden sjungit, »i dag den samma som i går». Det är på ungdomligt intresse för vår sak och på lust att med städse ökad kunskap värka för densamma, det är därpå som vårt samfund ursprungligen blifvit grundadt; och ännu i dag hemtar det sin styrka just därutaf, men på samma gång äfven däraf, att själfva forskningsområdet är vårt fosterland. Så länge dessa båda drifkrafter värka skall sällskapet gå en lugn framtid till möte: och vi hoppas att vår krets med sitt bestämda mål för ögonen, skall på sig få tillämpa äfven fortsättningen af skaldens nyss citerade ord, lefnadskraftigt förblifvande »densamma efter tusen år» samt ännu då få samlas till årsmöten med allt rikare resultat af årens verksamhet.

Vår krets är stor nog för att under hvarje år lida förluster; vi skola därför främst egna de under nästvikna år bortgångna ledamöterna vår hågkomst.

Främst till åren och vetenskaplig ryktbarhet står Alphonse Louis Pierre Pyrame De Candolle, som varit hedersledamot af vårt sällskap sedan den 5 oktober 1872. Son till den världsbekante botanikern Augustin Pyrame De Candolle, föddes han den 28 oktober 1806 i Paris, och han afled i Genève den 4 april 1893, således i sitt 87:de år, äfven han en af den botaniska vetenskapens allra främste stormän. I yngre år en framstående rättslärd egnade han sig dock efterhand alt mera åt fadrens fack och fick vid dennes år 1841 timade död öfvertaga hans professors ställning i Genève. Få äro de botaniska forskare som haft en så mångfaldig verksamhetskrets som den nu aflidne och utvecklat sådan energi, insikt och kritisk skärpa. Själf utarbetade han särskilda monografier öfver olika fanerogamgrupper, bl. a. öfver ekarna, men därjämte sammanförde och utgaf han äfven andras liknande arbeten. Uti ett antal specialafhandlingar har han vidare nedlagt sin erfarenhet angående de biologiska lifsvilkoren för växtligheten ute i naturen, såsom temperatur, fuktighet, ljus och markens beskaffenhet samt de för olika vegetation betingade kombinationer af lokala vilkor. På denna sin insigt stödde han sitt betydelsefulla värk »Géographie botanique raisonnée», som utkom år 1855 i tvenne band och förvärfvat honom den största ryktbarhet på växtgeografins område. Han tillgodogjorde sig här sin insigt om de klimatologiska vilkoren så-

som betingande växternas regionala utbredningsförhållanden både i horizontal och vertikal riktning. År 1867 utgaf han ett värk om lagarna för botaniska nomenklaturen, hvilket varit af grundläggande betydelse, utöfvat ett mycket stort inflytande på samtidens uppfattning och i hufvuddrag är allmänt erkändt; till samma ämne har han också senare återkommit. Slutligen bör nämnas De Candolles år 1883 utkomna arbete *Origine des plantes cultivées,* ett allmänt bekant verk, hvari han på grund af mycket omfattande egna undersökningar rörande kulturväxternas utbredning, äfvensom med ledning af linguistiska och historiska data, sluter till deras ursprung och hemland. Förutom alla dessa botaniska arbeten må vi ännu anföra den aflidnes *Histoire des sciences et des savants depuis deux siècles,* som utgafs i Genève 1873. — Denna lysande serie af arbeten utaf första rang antyder hvad den bortgångne varit för sin vetenskap; att han varit också i vårt samfund hedersledamot skola vi städse räkna som en utmärkelse för detsamma.

Med döden har afgått jämväl en af de förnämsta af vårt sällskaps ledamöter i Skandinavien, professorn i botanik vid universitetet i Christiania Fredrik Christian Schübeler, som afled den 20 juni 1892. Han var född den 25 september 1815 och utbildade sig först till praktisk läkare; men sedan han i åtta år egnat sig åt detta kall, medförde det äfven af honom med stora sympatier hyllade brytningsåret 1848 en förändring också i hans bana; han slog om och upptog till odling den botaniske praktikerns försummade fält. Åren 1848—51 tillbrakte han på en lång resa i Europas olika kulturländer för att studera trädgårdsodling och kulturväxter. Återkommen blef han docent, och år 1866 professor samt själfva drifkraften för en serie forskningar, som gjort såväl honom som Norge mycken heder. Det är väsentligen Schübeler som genom mångåriga och väl ordnade försök praktiskt ådagalagt att sydliga växter, då de acklimatiseras i nordligare trakter, förändra sig inom vissa gränser med hänsyn till sin vegetationstid, som förkortas, vidare i anseende till blommornas tilltagande storlek, färg och arom, medan deras sockerhalt aftager; att fröet blir större och kraftigare i norden, och att utsädet, äfven om det återföres till södern, åtminstone för någon tid ger kraftigare plantor. Hans praktiska sinne dref honom att uppsöka

forskningsfält på biologins område, den geografiska rasbildningen, hvilken fråga till fosterlandets ekonomiska förmån borde undersökas; och att han lyckades däri, visar det stora uppsving, som i Norge trädgårdsskötsel, fröodling och jordbruk togo. Af hans talrika och värdefulla inlägg i dylika frågor kunna här antecknas blott de vigtigaste. »Die Culturpflanzen Norwegens» utkom 1862, Växtgeografiska kartor med polargränser för flere tusen arter utgaf han åren 1873, 1875 och 1878. Norges växtvärld skildrade Schübeler 1873—1875 och dess växtlif, särskildt ur växtgeografisk synpunkt, år 1879. Sitt hufvudverk *Viridarium norvegicum* utgaf han i tre band 1886—89 såsom ett »bidrag till Nord-Europas Natur- och Culturhistorie»; detta utgör en formlig kodex för botanikern på praktiskt område, likasom för enhvar som studerar vår nordiska natur och betingelserna för växtligheten därstädes. Vårt samfund tillhörde den aflidne sedan den 10 april 1878.

D:r Carl Fredrik Nyman, född i Stockholm 1820 och ledamot af vårt samfund sedan den 9 december 1865, afled den 26 april 1893. Äfven han studerade först medicin, men lämnade 1840 denna bana, då han i floristiskt syfte företog en resa till Tyskland och Italien. Han har gjort sig känd dels genom flere utgifna läroböcker dels, och framför alt, genom särskilda med stor artkännedom utarbetade öfversigter af Europas flora. Åren 1855—56 utgaf han *Sylloge Floræ Europææ* och 1878—82 *Conspectus Floræ Europææ*, hvilka begge tilldrogo sig berättigad uppmärksamhet såsom för samtiden särdeles nyttiga och omsorgsfullt utarbetade uppslagsvärk. Därjämte har han särskildt vinlagt sig om sitt fosterlands flora genom det åren 1867—68 utkomna värket »Utkast till svenska växternas naturhistoria», hvilket innehåller beskrifningar och redogörelser särdeles ur praktiska synpunkter. För oss har doktor Nyman ett särskildt intresse äfven af en annan anledning; då professor Lindberg hitkom år 1865 föranstaltade han att doktor Nyman hitkallades för att granska och ordna universitetets utländska fanerogamsamling, och blefvo då af honom den Stevenska och andra museets samlingar sammanslagna till en gemensam kollektion.

Äfven ur kretsen af våra inhemska ledamöter hafva åtskilliga bortgått. I enlighet med bruket i forna tider inträdde de

blifvande läkarena såsom unga cives academici i vårt samfund' men då de snart fingo andra maktpåliggande uppgifter hafva de flesta endast såsom yngre eller alls icke varit verksamma ledamöter pa naturalhistoriens område. Med den vördnad vi äro skyldige ålderdomen må vi här nämna medicine doktor Volmar Styrbjörn Schildt, som inträdde i sällskapet redan 1829, och f. d. chefen för medicinalverket friherre Knut Felix von Willebrand, som inträdde 1833, af hvilka den förre afled den 8 maj 1893 vid 83 års ålder, den senare den 18 januari 1893 i en ålder af 78 år. Yngre voro medicine doktor A. E. Åkesson, doktor O. K. Nassokin och doktor R. Salingre, som alla under året aflidit. Medicine doktor Leopold August Krohn, som dog den 17 maj 1892, 54 år gammal, hade däremot tagit någon värksam del i zoologiska studier, i det han en kort tid varit tjänstgörande vid universitetets zoologiska museum såsom amanuens och på egen bekostnad deltog i en forskningsfärd till Hvita hafvet. Likaledes deltog medicine doktor Constantin Leopold, som afled den 24 oktober 1892, vid endast 38 års ålder, sedan år 1873 med intresse i sällskapets sträfvanden; han hjälpte en kortare tid vid arbeten uti botaniska museum, lemnade spridda bidrag äfven till våra zoologiska samlingar, hvaribland sällsynta insekter och enstaka mollusker; uti femte häftet af sällskapets meddelanden har han år 1880 offentliggjort »Anteckningar öfver vegetationen i Sahalahti, Kuhmalahti och Luopiois kapeller af södra Tavastland». Men under senare tider isolerade ett sorgligt helsotillstånd honom från alla naturhistoriska sträfvanden.

Den tillökning sällskapets krets erhållit har under året icke varit omfattande. Till hedersledamöter hafva kallats senatorn baron Edmond de Sélys-Longchamp i Liège samt doktor K. Gustav Limpricht i Breslau, äfvensom till inhemska medlemmar studenterne Emil Theodor Nyholm, Hjalmar Olsson och Ernst Gustaf Tegengren.

Sällskapet har under året sammanträdt sju gånger till sedvanliga månadsmöten, som varit besökta lika talrikt som under de nästföregående åren. Tvenne publikationer hafva blifvit färdiga och utdelats nämligen 8:de tomen af Acta och 18:de häftet Meddelanden. I det förra ingå fem afhandlingar af herrar C. Sanio, P. T. Cleve, A. Poppius och E. A. Vainio, i de

senare åter åtta af herrar Th. Sælan, A. O. Kihlman, P. A. Karsten och M. Brenner, äfvensom sällskapets förhandlingar med register, och bibliotekets tillväxt. Utaf lektor Hj. Hjelts *Conspectus Floræ Fennicæ*, som ingår i 5:te bandet af Acta, har intet nytt häfte utkommit, men arbetet har dock skridit framåt därhän, att i januari 1893 endast 7 à 8 arter af Monocotyledonerna återstodo att slutredigera; en del af slägtet *Carex* är tryckt, men tryckningen har senast fått afstanna på grund af att en undersökning ännu icke är afslutad.

Till publikation i sällskapets skrifter hafva däremot under året inlemnats följande afhandlingar; J. Lindén, *Bidrag till kännedom af vegetationen och floran i Enontekis lappmarks björk- och fjällregion;* Karsten, *Symbolæ ad mycologiam fennicam, pars XXXII;* Westerlund, *Hymenopteroloogisia havainnoita Laatokan Pohjois-rannikolta;* Stenroos, *Om mörtbraxnen, Abramis Leuckartii* Heck.; Brenner, *Om några i Finland förekommande former af Viola tricolor;* E. Reuter, *Tortrix paleana* Hb, *en ny fiende till våra ängar och åkrar;* O. M. Reuter, *Corrodentia fennica. I. Psocidæ;* Sahlberg, *Catalogus Trichopterorum Fenniæ præcursorius;* Levander, *Einige biologische Beobachtungen über Sminthurus apicalis;* M. Reuter, *Neuroptera fennica, förteckning och beskrifning af Finlands Neuroptera;* Brenner, *Spridda bidrag till kännedom om Finlands Hieracium-former; II Nordösterbottniska Hieracia;* E. Reuter, *Tillägg till Finlands macrolepidopterfauna. Förteckning öfver macrolepidotera funna i Finland efter år 1869,* samt *Om de finska arterna af bomdycidsläktet Nola Leach.*

Är denna mängd af inlemnade afhandlingar redan ett uttryck af lifaktighet rådande inom sällskapet, framstår densamma än tydligare därigenom, att ett ganska stort antal meddelanden dessutom blifvit gjorda muntligen under mötena samt anknutits till förevisade naturalier. Sådana andraganden hafva gjorts af herrar Sahlberg, E. Reuter, O. Reuter, Levander, Brenner, Lindberg, Thesleff, Arrhenius, Elfving, Flinck, Kihlman, Lindén, Montell, Renvall, Sælan, Spoof, Stenroos, Westerlund och undertecknad. Meddelandenas ringa omfång ersättes ofta af deras vigt, och samfälda gifva de våra protokoll ett icke obetydligt vetenskapligt intresse.

Redogörelser för verkstälda resor hafva under året meddelats af några utaf sällskapets tidigare stipendiater, nämligen af fröken H. Tennander samt herrar Westerlund och Lindberg. Stipendier åter hafva i år tilldelats herrar Hj. Olsson och J. Montell, den förre 175 mark för undersökning af växtförhållandena på Kimito ö, den senare 200 mark för entomologiska exkursioner i Ladoga-Karelen.

Detta år, såsom alltid förr, hafva vi hvad beträffar sällskapets ekonomiska tillgångar att hålla oss till anspråkslösa dimensioner; vi kunna dock vara belåtna med att någon värklig nöd ej står för dörren, samt att tillika den period åter nalkas då större utgifter antagligen skola kunna betäckas med medel, som vi hoppas landets ständer åter skola lemna vårt samfund. I sammanhang härmed bör antecknas den ändring, som under året vidtagits, att bokföringen afslutas med borgerligt år och att en förenkling i formuläret föreslagits och antagits.

För det städse tilltagande skriftbytet kommer sällskapets bibliotekarie i dag att redogöra. Såsom en yttring af sällskapets lifsverksamhet under året må här dock anföras, att på förslag af herr E. Reuter förnyad åtgärd vidtagits att inleda ömsesidigt utbyte med nya samfund, till ett antal af omkring 80; det är självklart att frukten af detta upprop kan mogna och inhöstas endast småningom, men tillika må nämnas att inflytande af förslaget i icke obetydlig grad röjt sig redan under detta år. Att biblioteket sålunda alt säkrare går till möte en period af ytterlig trånghet, och snart måste genomgå en metamorfos, är en lika oundviklig som för sällskapets funktionärer störande omständighet.

Under året har slutligen väckts ett förslag, som går ut på en mera än alldaglig fråga. Sällskapet firade år 1871 sitt 50-års jubileum och kan efter några år kasta blicken tillbaka på sitt tredje kvartsekel; i anledning häraf har doktor R. Boldt väckt förslag att bevara minnet af denna tid genom en historisk skildring af det förgångna. Frågan har blifvit diskuterad uti sällskapets tryckningskomité hvars mening rörande ärendet i dag kommer att meddelas.

Ehvad nu denna historik snart kan bringas till utförande eller om vi på annat sätt måste söka gifva framtiden en bild af hvad under nuvarande kvartsekel blifvit uträttadt, så

hindrar detta ingalunda utan tvärtom bör sporra oss till att fortsätta våra arbeten för sällskapets mål, utforskandet af vårt lands natur. Att mycket återstår att göra är själlklart; men att själfva planen för arbetet ännu lämnar åtskilligt öfrigt att önska är icke lika tydligt. Redan vid tidpunkten då sällskapet firade sin 50-åriga tillvaro framhölls några behjärtansvärda grundtankar beträffande de botaniska forskningarna; hvad åter vidkommer grundideerna för landets planmässiga utforskning i zoologiskt hänseende, så må jag för min del bekänna att vida mera återstår. Måtte sällskapet i dessa dess innersta lifsuppgift berörande frågor få någon större klarhet redan under detta kvartsekel eller inom detta sekels slut. I sådant fall vore enligt min tanke det värdigaste minne däraf beredt af denna tidsperiod och stadig grund lagd för det kommande tidskiftets sträfvanden.

Intendenten för de zoologiska samlingarne herr magister K. M. Levander lemnade följande redogörelse för dessas tillväxt:

Sedan sista årsmötet ha de inhemska vertebratsamlingarna förökats med ett däggdjur, sex fågelarter, hvaribland en albinos af strandsvalan, *Hirundo riparia*, samt två fiskar, bland dem en sällsynt hybrid, *Abramis Leuckartii*. Af de inlämnade gåfvorna ha på föregående månadsmöten icke ännu anmälts: *Foetorius furo*, från Högholmen, inlemnad genom trädgårdsmästaren Cedergren; *Carpodacus erythrinus*, funnen död på Högholmen den 15 maj 1891 och skänkt af trädgårdsm. Cedergren; *Larus canus*, skjuten den 2 februari detta år i Degerby kapell i Ingo socken af herr Ivar Hindersson. För de tidigare anmälda gåfvorna har sällskapet att tacka herrar trädgårdsmästare Cedergren, baron F. Linder, baron C. Munck, magister K. E. Stenroos och student A. Thesleff.

Af insektsamlingarna hafva under året de af *Trichoptera* och *Lepidoptera* vunnit den största tillväxt. Den förstnämnda ordningen har blifvit af prof. Sahlberg ånyo uppstäld och geografiskt ordnad, hvarjämte musei alla förråder af hithörande insekter blifvit bestämda och därmed förenade samt ett betydligt antal tillkommit genom gåfvor. Den sålunda uppstälda samlingen *Trichoptera* innehåller numera 168 species och 22 benämnda varieteter, representerade af omkring 2,350 exemplar, hvartill kom-

mer en särskild dublettsamling af för den egentliga samlingen obehöfliga exemplar. Till denna samling har under året inlemnats af professor J. Sahlberg 126 arter från skilda delar af området, däraf 18 för samlingen nya; af professor O. M. Reuter 69 arter, mest från Åland, Åbo skärgård och Nyland, däribland 3 för samlingen nya arter; af magister Enzio Reuter omkring 30 arter från Åland och Pargas, däraf 1 för samlingen ny art; af student Montell 4 arter från Åland; af fröken E. Elmgren 30 arter, hufvudsakligast från Esbo. Tillika har med samlingen införlifvats de rika förråder Trichoptera, som medförts af expeditionerna till Kola halfön 1880–87, utgörande 71 species däraf 5 för samlingen nya.

Den finska samlingen af *Lepidoptera* har vunnit en högst betydlig och synnerligen värdefull tillökning genom inköp af aflidne doktor J. M. J. af Tengströms lepidopterologiska samlingar. Från dessa samlingar hafva uttagits för finska samlingarna alla för de sistnämndas komplettering nödiga exemplar. Hittills har dock detta skett endast med *Geometridae*, *Pyralidae* och en del af *Tortricidae* (t. o. m. slägtet *Penthina*), hvarvid 180 arter, hufvudsakligast från Kexholm och ryska Karelen, införlifvats med den finska samlingen, hvilken därigenom förökats med icke mindre än 41 däri förut saknade arter af de anförda grupperna. På samlingens granskning har professor Sahlberg och, särskildt beträffande Macrolepidoptera, magister E. Reuter och student J. E. Montell nedlagt mycken möda. Fjärilsamlingen har dessutom förökats med enskilda arter genom gåfvor af magister E. Reuter (44 arter och aberrationer i 46 exemplar, af hvilka 32 nya för finska faunan, 2 nya för samlingen); professor O. M. Reuter (2 arter i 3 exemplar, af hvilka 1 ny för faunan, 1 ny för samlingen); kandidat K. J. Ehnberg 6 arter, däribland 1 för faunan och 1 för samlingen ny; student J. E. Montell (4 arter i 8 exemplar, hvaraf 1 ny för faunan, 1 ny för samlingen); student J. Aminoff en för faunan ny art i ett exemplar), herr R. Lundh (1 art i 1 exemplar); student Ringbom, professor Sahlberg och eleven Ernst Hägrén.

Samlingarna af finska *Psocidae* hafva blifvit ånyo granskade af professor O. M. Reuter, som utarbetat och till publikation inlemnat en öfversikt af Finlands hitbörande former. Samlingen

har dessutom betydligt förökats genom gåfvor af professor Reuter, professor J. Sahlberg, kandidat K. M. Levander, och har dessutom senare äfven tillkommit en art, som förut saknats.

Äfven samlingen af *Hymenoptera raptatoria* har under året varit föremål för omfattande studier af kandidat A. Vesterlund. Likaledes hafva *Neuroptera* granskats af professor O. M. Reuter. Till förökningen af samlingen hafva bidragit professor J. Sahlberg, professor O. M. Reuter och fröken E. Elmgren.

Samlingen af *Coleoptera* har äfven detta år vunnit någon tillväxt genom föräringar af docenten Kihlman från Kola halfön och kusten af Hvita hafvet, bestående af 40 arter, och professor J. Sahlberg, som med Coleoptersamlingen införlifvat 80 arter från Karis-Lojo, Sammatti och Helsingfors, däraf en för finska samlingen ny art.

Slutligen bör nämnas, att äfven en kollektion af i sprit förvarade insektlarver blifvit sammanställd och innehåller densamma af Coleoptera omkring 80 arter, till största delen förärade af professor J. Sahlberg.

Af andra djurgrupper har till finska samlingarna inlemnats af magister Levander exemplar af en förut okänd art af det märkvärdiga Rotatorieslägtet *Pedalion*, *Pedalion fennicum*.

För de botaniska samlingarnas tillväxt lemnade intendenten herr doktor A. O. Kihlman följande redogörelse:

Arbetet med de botaniska samlingarnas ordnande och förtecknande har under året fortgått i hufvudsak efter samma plan som förut. En väsentlig tillökning i arbetskraft har dock erhållits därigenom att extra ordinarie amanuensen, magister A. Arrhenius, benäget åtagit sig att regelmässigt deltaga i de löpande göromålen. Härigenom har det äfven blifvit möjligt att hålla museet öppet för besökande på bestämda tider, fyra dagar i veckan.

Samlingarna af sibiriska och nordryska fanerogamer hafva blifvit ordnade och uppstälda. Herbariets förråd af *Gentianæ*, tribus *Endotricha* har genomsetts af docenten Sv. Murbeck och användts vid hans mönstergilla bearbetning af denna lilla växtgrupp, på samma gång museum därigenom erhållit förmånen att få sina samtliga exemplar af hithörande arter säkert bestämda.

Med tacksamhet bör här äfven framhållas det arbete, som af doktor V. F. Brotherus och possessionaten J. O. Bomansson nedlagts på bestämmandet och förtecknandet af finska mossamlingen, ett arbete som numera fortskridit så långt, att andra delen af »Herbarium Musei fennici» med någorlunda säkerhet kan emotses under loppet af nästa läseår.

Samlingarna hafva förökats med 1,761 fanerogamer och ormbunkar, 156 mossor, 74 lafvar, 34 svampar, 164 alger och 124 numror för karpologiska samlingen. Bland fanreogamerna nämnas här enligt gammal sed de för floran nya arterna: *Sagina maritima* och *Botrychium simplex* (Åland, H. Lindberg), *Salix arbuscula* (Imandra Lappmark, A. O. Kihlman), *Epilobium hypericifolium* (Helsingfors, A. Arrhenius), *Gentiana uliginosa* (Åland, Sv. Murbeck); dessutom hafva tillkommit 12 förut okända hybrider och 6 anmärkningsvärdare varieteter.

De viktigaste bidragen hafva lemnats af: kandidat I. O. Bergroth (kärlväxter från Åland och Åbo skärgård), student H. Lindberg (kärlväxter från Åland), doktor V. Laurén (kärlväxter från södra Österbotten), magister J. A. Flinck (kärlväxter från vestra Nyland), professor J. A. Palmén, doktorerne V. F. Brotherus och A. O. Kihlman (kärlväxter, alkoholpreparat och algprofver från ryska Lappmarken), student K. E. Hirn (mikroskopiska algpreparat).

För öfriga, delvis ganska värdefulla bidrag står museum i förbindelse till fru M. Juselius, fröken H. Tennander, doktor Hj. Hjelt, rektor M. Brenner, häradshöfding S. Holsti, magistrarne A. Arrhenius, E. Keto, E. Reuter och H. Stjernvall, kollegan H. Zidbäck, possessionaterna J. O. Bomansson och C. Ph. Lindfors, provisor M. Sundman och student P. Hj. Olsson.

Bibliotekarien, herr magister A. Arrhenius, afgaf följande årsberättelse:

Sällskapets bibliotek har sedan den 13 maj 1892 förökats med 705 volymer. Grupperade efter innehållet fördela sig dessa på följande sätt:

Naturvetenskap i allmänhet	477
Zoologi	115
Botanik	49

Geologi, geodesi, paleontologi	20
Geografi	7
Meteorologi	4
Anteopologi	2
Diverse	31

Antalet af de in- och utländska institutioner, sällskap och tidskriftsredaktioner, med hvilka sällskapet under detta värksamhetsår inledt skriftbyte, uppgår till icke mindre än 26. Dessa äro:

Internationeller entomologischer Verein	i Guben.
Naturwissenschaftlicher Verein	Greifswald.
Société du Musée de Transsylvanie	Kolozsvàrt.
Oesterreichische botanische Zeitschrift	Prag.
Société royale Linnéenne	Bruxelles.
Entomologisk Forening	Kjöbenhavn.
Société Linnéenne de Normandie	Caen.
Musée d'histoire naturelle	Marseille.
Société des sciences naturelles de l' Ouest de la France	Nantes.
Société académique de Nantes	Nantes.
Société d'etude des sciences naturelles	Reims.
»The Zoologist»	London.
Marine biological Association	Plymouth.
»Malpighia»	Genova.
Genootschap ter Bevordering voor Natuur-, Genees- en Heelkunde	Amsterdam.
Société des Naturalistes à l'Université	Kharkow.
Le Société de Naturalistes	S:t Pétersbourg.
Bergianska Stiftelsen	Stockholm.
Bridgeport Scientific Society	Bridgeport, Conn.
Museo Nacionse	Buenos Aires.
Illinois State Laboratory of Natural History	Champaign, Ill.
Natural science Association of Staten Island	New Brighton.
Société scientifique du Chili	Santiago.
The Institute of Jamaica	Kingston.
Science College, Imperial University	Tōkyō.
The Australian Museum	Sydney.

Hela antalet lärda samfund och inrättningar, hvilka intill

denna dag underhålla eller ärna underhålla regelbundet utbyte af publikationer med sällskapet belöper sig altså till 228.

Förutom de genom byte erhållna publikationerna, hvilka representera den ojämförligt största delen af årets bokkontingent, har till Sällskapets bibliotek välvilligt insändts gåfvor af: Universitetsbiblioteket i Helsingfors genom doktor V. Vasenius och kejserliga finska Hushållningssällskapet i Åbo, af Sir John Lubbock, docenten Sv. Murbeck, professorerne Palmén och Reuter, doktor Stizenberger, statsrådet Stenstrup och professor Eug. Warming.

Skattmästaren herr bankodirektör L. von Pfaler hade lemnat följande

Årsräkning från den 13 maj till den 31 december 1892.

Debet.

Behållning den 13 maj 1892:

Stående fonden.

Hypoteksföreningens $4^1/_2$ proc. obligationer Fmk 10,000	10,141: 20	
Finska statens $4^1/_2$ proc. donationsobl. Fmk 600	587: 50	
Helsingfors stads $4^1/_2$ proc. obl. af 1882 Fmk 5,500	5,455 —	
Å depositionsräkning i Vasa Aktie Bank	8,750 —	
Å deposition i Nordiska Aktiebanken	2,880: —	27,813: 70

Sanmarkska fonden.

Utlånadt till herr John Sahlberg emot skuldsedel af den 1 mars 1892 och proprieborgen af J. A. Palmén och J. P. Norrlin, till 5 proc.	2,000: —	
D:o till d:o mot skuldsedel af samma dag och proprieborgen af Ernst Fr. Andersin och Toni Sahlberg, till 5 proc.	2,000: —	4,000 —
	Fmk	31,813: 70

Transport Fmk		31.813: 70	
Årskassan.			
Till denna dag upplupen, ännu icke förfallen ränta å:			
Hypoteksföreningens 4 1/2 procents obligationer Fmk 10,000 (fr. 1/3 1892)	90: —		
Finska statens 4 1/2 proc. don. obl. Fmk 600 (fr. 1/5 1892) . . .	—: 90		
Helsingfors stads 4 1/2 proc. obl. af 1882 Fmk 5,500 (fr. 1/5 1892)	8: 2		
Herr John Sahlbergs skuldsedlar Fmk 4,000 à 5 proc. (fr. 1/3 1892)	40: —		
I Vasa Aktie Bank deponerade Fmk 8,750 à 4 3/4 proc. (fr. 1/1 1892)	152: 40		
I Nordiska Aktiebanken deponerade Fmk 4,000 à 4 3/4 proc. (fr. 1/1 1892)	69: 66		
	360: 98		
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken à 4 3/4 proc. och 5 proc.	1,120: —		
Å löpande räkning i d:o d:o . .	2,689: —	4,169: 98	35,983: 68
Inkomster under året.			
Statsanslaget, 2:dra och 3:dje kvartalet à Fmk 750		1,500: —	
Influtna räntor:			
Å Hypoteksföreningens 4 1/2 proc. obl. Fmk 10,000 pr 1/9 '92	225: —		
„ Finska statens 4 1/2 proc. obl. Fmk 600 pr 1/11 '92	13: 50		
„ Helsingfors stads 4 1/2 proc. obl. af 1882 Fmk 5,500 pr 1/11 '92	123: 75		
Fmk	362: 25	1,500: —	35,983: 68

Transport Fmk	362: 25	1,500: —	35,983: 68
À Helsingfors stads $4^{1}/_{2}$ proc. obl. af 1892 Fmk 3,000 pr. $^{1}/_{11}$ '92	67: 50		
À bankdepositioner:			
Fmk 8,750 à $4^{3}/_{4}$ proc. fr. $^{1}/_{1}$—$^{1}/_{7}$ '92	207: 82		
„ 8,750 à $4^{3}/_{4}$ proc. fr. $^{1}/_{7}$—$^{30}/_{9}$ '92	102: 75		
„ 8,000 à 5 proc. fr. $^{30}/_{9}$—$^{31}/_{12}$ '92	100: —		
„ 750 à 5 proc. fr. $^{30}/_{9}$—$^{31}/_{12}$ '92	8: 75		
„ 2,000 à $4^{3}/_{4}$ proc. fr. $^{1}/_{1}$—$^{1}/_{7}$ '92	47: 50		
„ 2,000 à $4^{3}/_{4}$ proc. fr. $^{1}/_{7}$—$^{4}/_{10}$ '92	23: 48		
„ 2,000 à 5 proc. fr. $^{9}/_{4}$—$^{1}/_{7}$,92	22: 50		
„ 2,000 à 5 proc. fr. $^{1}/_{7}$—$^{31}/_{12}$ '92	50: —	992: 55	
Agio å utlottade donationsobligationer af 1873 års emission		7: —	
För sålda exemplar af sällskapets handlingar		21: —	2,520: 55

Påföring.

Förfallna obligationer af statens donationslån af år 1873		500: —	500: —
Summa Fmk			39,004: 23

Kredit.

Utgifter under året.

Arvode åt bibliotekarien	300: —
D:o „ vaktmästaren	100: —
Reseunderstöd åt H. Tennander	100: —
D:o „ L. Ringbom	100: —
D:o „ Harald Lindberg	225: —
Fmk	825: —

Transport *Fmk*		825: —	
Reseunderstöd åt Justus Montell		100:	
Tryckningsbidrag åt Hjalmar Hjelt		500: —	
Till Simelii arfvingars tryckeri, för tryckning		1,222: —	
Till J. L. Goffart Succ. för d:o		281: 96	
Annonser		19: 20	
Porto och fraktkostnader m. m.		113: 52	3,061: 68
Afföring.			
Uti ingående balansen upptagen ränta		360: 98	
Förfallna obligationer af statens donationslån af 1873 års emission		500: —	860: 98
Behållning till följande år:			
Stående fonden.			
Hypoteksföreningens 4$^1/_2$ proc. obligationer *Fmk* 10,000	10,141: 20		
Finska statens 4$^1/_2$ proc. donationsobligationer af år 1875 *Fmk* 100	94: 50		
Helsingfors stads 4$^1/_2$ proc. obl. af 1882 *Fmk* 5,500	5,455: —		
Helsingfors stads 4$^1/_2$ proc. obl. af 1892 *Fmk* 3,000	2,880: —		
Å depositionsräkning:			
i Nordiska Aktiebanken . .	8,750: —		
i d:o d:o af dep.bevis å 2,000 *Fmk*	500: —	27,820: 70	
Sanmarkska fonden.			
Utlånadt till herr Johan Sahlberg mot revers af den 1 mars 1892 à 5 procent	2,000: —		
D:o d:o à 5 proc.	2,000: —	4,000: —	
Årskassan.			
Å depositionsräkning i Nordiska Aktiebanken (af dep.bevis å 2,000 *Fmk*)	1,500: —		
Å löpande räkning i d:o	1,760: 87	3,260: 87	35,081: 57
Summa *Fmk*			39,004: 23.

På förslag af revisorerna herrar professor Sælan och rektor Brenner beviljades skattmästaren full decharge.

I samband med frågan om stående fondens storlek yttrade herr doktor Kihlman såsom sin tanke att för skyddande af Sällskapets besparingar det vore nödigt att förändra § 44 i Sällskapets stadgar, hvari stående fondens storlek bestämmes till 3,000 rubel, och föreslog att stadgarne i sin helhet skulle revideras och, i händelse förslaget vann understöd, en komité skulle tillsättas, som till nästa årsmöte borde inkomma med förslag i detta syfte. Detta förslag antogs i sin helhet.

Vid härå förrättadt val af funktionärer återvaldes till ordförande friherre professor J. A. Palmén, till vice ordförande herr professor F. Elfving och till skattmästare herr bankdirektör L. von Pfaler hvarjämte till sekreterare i stället för herr magister J. Lindén, som undanbedt sig återval, utsågs herr doktor R. Boldt.

Till ledamöter i tryckningskomitén, där herrar Palmén, Levander och Kihlman äro självskrifne, invaldes herrar professorerne Sahlberg, Sælan och Norrlin och till suppleanter herrar professor Reuter, professor Elfving och rektor Brenner.

Till revisorer utsågos herrar professor Sælan och rektor Brenner.

Revisionen af Sällskapets stadgar uppdrogs åt en komité bestående af Sällskapets funktionärer samt herr professor Sælan

Till publikation anmäldes af herr magister Ch. E. Boldt: *Vegetationen kring Lojo sjö.*

För verkställandet af de förberedande arbetena för författandet af Sällskapets 75-åriga historia utsågos efter därom gjordt meddelande från tryckningskomiténs sida herrar professorer Sahlberg och Reuter att utarbeta det zoologiska och herrar professor Elfving samt magister A. Arrhenius och doktor R. Boldt det botaniska registret till sällskapets protokoll och publikationer, hvarjämte herrar professor Palmén och magister Levander utsågos att uppgöra den zoologiska, herrar professor Sælan och doktor Kihlman den botaniska litteraturförteckningen.

I anledning af ett bref från Finska Forstföreningen åtföljdt af ett särtryck af stationsinspektor G. Niklanders referat om acclimatiseringsförsök med vissa trädslag och buskar utsågos herrar professorer Norrlin, Elfving, Sælan och doktor Kihlman att såsom komité taga frågan i öfvervägande för att sedan till Sällskapet inkomma med möjliga förslag i anledning af densamma.

— Herr doktor Kihlman redogjorde i korthet för resultatet af en af docent S. Murbeck företagen revision af de finska formerna af slägtet *Gentiana* Sect. *Endotricha* och förevisade exemplar af den förut från vårt område icke kända *G. uliginosa* W. och den hittills obeskrifna *G. amarella* × *campestris*, båda från Åland. Det finska materialet är tillgodogjordt i Murbecks afhandling intagen i *Acta Horti Bergiani.*

Herr magister Axel Arrhenius omnämde i anslutning till herr Kihlmans anförande att hans far, rektor C. J. Arrhenius i Åbo, förliden sommar vid Pargas-Malm funnit en dvärglik *Gentiana*-form, som vid närmare granskning visade sig tillhöra *G. uliginosa* Willd. Föredragarens bestämning var godkänd af doktor Sv. Murbeck. Exemplar af den ifrågavarande formen förevisades och öfverlämnades till samlingarne.

— Därefter lämnade herr A. Arrhenius ett kort meddelande om

Sparganium speirocephalum Neum. och dess förekomst i Finland.

Sp. speirocephalum, som första gången beskrifves af *Neuman* i Hartman-Krok's Handbok i Skandinaviens flora I. p. 109 står nära *Sp. natans* (L) E. Fr., men afviker från densamma hufvudsakligen genom fruktens bildning. Hos *Sp. speirocephalum* är frukten »mörkt brungrön, bredt elliptisk, *vid midten insnörd*, tvärt sammandragen till det *n. lika långa, föga krökta eller raka sprötet*», medan densamma hos *Sp. natans* åter är »rödbrun, äggformig, *utan insnörning* mellan öfver- och underdel, med svartgrönt, *klolikt böjdt* spröt». Anmärkningsvärdt i biologiskt afseende är, att hos den nybeskrifne arten endast ett mindre antal frukter i hvarje hufvud utvecklas.

Sp. speirocephalum synes ha en vidsträckt utbredning i den skandinaviska norden; dess hittils kända område sträcker sig från Småland, Bohuslän och Kristiansand ända upp till Svenska Lapp-

marken och Salten. Äfven från Finland föreligga af ett ? ledsagade uppgifter om artens förekomst i: »n. Kar., s. Öb., s. Sav. och s. Tav.» — det till buds stående museimaterialets otillfredsställande beskaffenhet och den fullkomliga afsaknaden af säkra typexemplar hade nödgat föredragaren, som till floran lämnat dessa sistnämde uppgifter, att gifva desamma denna vilkorliga form. Sedan emellertid ett par autentiska individ af *Sp. speirocephalum* numera införlifvats med museets samlingar, tror sig föredragaren efter förnyad granskning af herbariimaterialet med säkerhet kunna påstå att ett exemplar från södra Österbotten, med etikett anteckning: Spargan. natans L., Perho, Jängenjärvi $^{27}/_{7}$ (?), F. H(ellströ)m är identiskt med förstnämda art. Beträffande exemplaren från de öfriga lokalerna anser sig föredragaren ännu icke kunna uttala någon bestämd åsigt.

— Herr filosofie kandidat K. M. Levander anmälde till publikation en med figurer försedd afhandling under titel »Über eine neue kettenbildende Peridinée» samt antydde i korthet innehållet. I maj månad 1892 hade förf. erhållit med ythåf från saltsjön utanför Helsingfors i stor mängd en förut obeskrifven dinoflagellat, tillhörande, enligt hvad skalets sammansättning af plåtar gaf förhanden, gruppen *Peridinium*. Största delen af de talrika individerna voro förenade till kedjor bestående af 2 till 16 individer och hade arten därför blifvit benämd *Peridinium catenatum*. Såsom en anmärkningsvärd egenskap hos denna dinoflagellat anfördes vidare de långa fina trådar, hvilka vid tillsats af utspädd jod-jodkaliumlösning utskjötos genom fina porer i skalmembranen. Efter utgången af maj månad kunde inga exemplar af ifrågavarande pelagiska dinoflagellat mer anträffas, ehuru uppmärksamheten under sommarens förlopp nog riktades på densamma.

— Herr magister E. Reuter inlämnade till samlingen en egendomlig formation, bestående af icke färre än 57 tätt intill hvarandra hopgyttrade tallkottar, hvilken sammangyttring bildats strax nedanom toppen af en ung tall, växande å Hirvensalo i närheten af Åbo och anträffad af några lyceister.

Vidare förevisade herr Reuter den för faunan nya nattfjärilen *Orthosia iris* Zett. jämte dess förut endast i Kuusamo och Uleåborg af Schilde funna varietet *crasis* H. Sch., båda senaste sommar anträffade i S:t Michel af kandidat K. J. Ehnberg. Den

sistnämde formen har dessutom äfvenledes sommaren 1892 tagits, troligen i Uleåborg, af student K. O. Elfving. I Sverige förekommer hufvudformen i Helsingland och Lappmarken, varieteten endast i Lappmarken.

— Herr magister Levander förevisade en till zoologiska museum förärad *Fringilla erythrina*, tagen död å Högholmen.

Sedan aprilmötet hade de botaniska samlingarne fått emottaga följande gåfvor:

En tallgren med hypertrofisk kottebildning från Saarijärvi af häradshöfding S. Holsti, 134 kärlväxter i 158 välpreparerade exemplar från Vihti af magister J. A. Flinck, 722 kärlväxter (mest *Salices)*, deraf 441 dubletter, från Ryska Lappmarken af herrar J. A. Palmén, V. F. Brotherus och A. Osw. Kihlman; 107 alkoholpreparat af kärlväxter från Ryska Lappmarken, samt 11 d:o från norra Ryssland, Onega Karelen och Nyland af doktor A. Osw. Kihlman; 4 fröväxter från Åland, deraf en för floran ny *Salix*-hybrid och två för provinsen nya, af student H. Lindberg: 72 algpreparat, innehållande 22 arter zygnemacéer och 43 arter oedogoniacéer, af student Karl E. Hirn.

Bulletin Bibliographique

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1892 au 13 mai 1893.

Tous les livres indiqués sont des in 8:o, sauf indiquation contraire.

I. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des sciences physiques naturelles et climatologiques.
Bulletin.

Bone: Académie d'Hippone.
Bulletin: 24. 1888—90; 25. 1891—92.
Comptes rendus: 1891; 1892, Mars, Juillet, Novembre.

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein.
Bericht:

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.
Sitzungsberichte: 1892 1—55.

— Gesellschaft naturforschender Freunde.
Sitzungsberichte:

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.
Verhandlungen: XXXIII. 1891; XXXIV. 1892.

Bonn: Naturhistorischer Verein der preussischen Rheinlande und Westfalens.
Verhandlungen: XLIX. 1892.

Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.
Jahresbericht:

Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhardlungen: XII, 2—3. 1891—93.

Breslau: Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 69. 1891.
Ergänzungschrift z. 69. Jahr. ber. 1891.
Partsch, Litteratur d. Landes u. Volkskunde d. Provinz Schlesien. I. 1892.
— Verein für schlesische Insektenkunde.
Zeitschrift für Entomologie, Neue Folge: XVII. 1892.

Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:

Colmar: Société d'histoire naturelle.
Bulletin (Mittheilungen) Nouv. Sér.: I. 1889—90.

Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge: VIII. 1892.
Festschrift z. Feier d. 150-jähr. Bestehens.

Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft „Isis".
Sitzungsberichte: 1891, 2.

Erlangen: Physikalisch-medicinische Societät.
Sitzungsberichte: 24. 1892.

Frankfurt a. M.: Senckenbergische naturforschende Gesellschaft
Bericht: 1891, 1892.
Boettger, Katalog d. Batrachier-Sammlung. 1892.

Frankfurt a. d. O.: Naturwissenschaftlicher Verein.
Helios: IX, 4—12. 1891—92; X, 1—4, 9. 1892.
Ernst Huth.
Societatum Litterae: V, 5—12 (1891); VI, 1—8, 11—12. 1892.

Freiburg i B.: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht: VI, 1—4. 1891—92.

Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht: 28. 1892.

Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen:

Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg Augusts Universität.
Nachrichten: 1891, 1—4.

Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht:
— Naturwissenschaftlicher Verein.

Guben: Internationeller entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung: VI, 1—18. 1892; VII, 1. 1893. 4:o.

Halle a. S.: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta: LV. 1891; LVI. 1891. 4:o.
Katalog d. Bibliothek: III. 1891.

Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XII, 1. 1892. 4:o.

— Die Hamburgischen wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch: VIII. 1890; IX, 1—2. 1891.

— Verein für naturwissenschaftlicher Unterhaltung.
Verhandlungen:

Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die gesammte Naturkunde.
Bericht.

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.
Verhandlungen:

Kassel: Verein für Naturkunde.
Bericht: XXXVIII. 1891—92.

Kiel: Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.
Schriften:

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.
Schriften: XXXII. 1891. 4:o.
Jantzsch, Führer durch d. geologischen Sammlungen d. Provinzialmuseums. 1892.

Landshut: Botanischer Verein.
Bericht: XII. 1890—91.

Magdeburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht: 1891.

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der gesammten Naturwissenschaften.
Sitzungsberichte: 1891, 1—2.

Metz: Société d'histoire naturelle.
Bulletin:

München: K. B. Akademie der Wissenschaften (Mathematisch-physikalische Classe).
Abhandlungen: XVII, 3. 1892. 4:o.
Sitzungsberichte: 1891, 1—3; 1892, 1—2.
Inhaltsverzeichniss:
Almanach:
Seeliger, Ueber allgemeine Probleme der Mechanik des Himmels. 1892. 4:o.

— Bayerische Botanische Gesellschaft.
Berichte:

Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht:

Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen: IX. 1892.
Jahresbericht: 1891. Jubiläumschrift.

Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht: IX. 1891—92.

Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht:

Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Berichte: III. 1890—91.

Sondershausen: Botanischer Verein „Irmischia".
Irmischia:

Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:

Strassburg in E.: K. Universitäts- und Landes-Bibliothek.

Stuttgart: Verein für vaterländische Naturkunde in Würtemberg.
Jahreshefte: 47. 1891; 48. 1892.

Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht: 1891.

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals: II, 1892.
Annual Report: 1892.

Melbourne: National Gallery of Victoria.
Mc Coy, Prodromus of the Zoology of Victoria:

Sydney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, New Ser.: VI, 2—4. 1891.

— The Australian Museum.
Records: II, 1—4. 1892—93.

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.
Jahresbericht:

Brünn: Naturforschender Verein.
Verhandlungen: XIX. 1890.
Bericht der Meteorolog. Commission: IX.

BudaPest: Magyar Tudomànyos Akadémia (Ungarische Academie der Wissenschaften).
Közlemények: XXIV, 8—10. 1891.
Értekezések a természettudom. köreböl: XXI, 3—4. 1891; XXII, 1—3. 1891.
Értekezések a mathemat.tudoman. köreböl: XIV, 5. 1891; XV, 1. 1892.

Mathemat. és természettudom. Ertesitö: X, 1—7. 1891—92.
Mathem. u. naturwiss. Berichte aus Ungarn: IX. 1892.
Almanach:
Rapport: 1891.

BudaPest: Magyar Nemzeti Muzéum.
Természetrajzi Füzetek: XV, 1—4. 1892.

Cracovie: Académie des Sciences.
Bulletin international: 1892, X 10; 1893, 1—3.
Akademija Umiejetnossci.
Sprowozdania komisyi fizujograficznej: XXV. 1890; XVI. 1891: XVII. 1892.

Graz: Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark.
Mittheilungen: XXVIII. 1891.

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.
Verhandlungen:

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein. (Magyarországi Kárpátegyesület).
Jahrbuch: XIX. 1892.

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-medicinischer Verein.
Berichte: XX. 1891—92.

Kolozsvàrt (Klausenburg): Rédaction de „Magyar Növenytani Lapok".
Evlolyam:

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften (Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe).
Abhandlungen, VII Folge:
Sitzungsberichte:
Jahresbericht:
Verzeichniss d. Mitglieder:

— Naturhistorischer Verein „Lotos".
Lotos, Neue Folge: XIII. 1893.

— Société du Musée de Transsylvanie. Section des Sciences naturelles-médicales.
Értesitö: XII. 1887; XIII. 1888; XIV. 1889; XV. 1890; XVI. 1891; XVII, 1—3. 1892.

— D:r R. v. Wettstein, Profess.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: XLIII, 1—5. 1893.

Triest: Museo civico di Storia Naturale.
Atti:

Wien: K. Akademie der Wissenschaften (Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe).
Sitzungsberichte, Abth. I: C, 1—10. 1891; CI, 1—5. 1892.
Anzeiger:

Wien: K. k. zoologisch-botanische Gesellschaft.
Verhandlungen: XLII, 1—4. 1892.
— K. k. geographische Gesellschaft.
Mittheilungen: XXXV (N. F. XXV). 1892.
— Verein zur Verbreitung naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften: XXXI, 1890—91. 16:o.
— Ornithologischer Verein.
Mittheilungen:
Section f. Geflügelzucht und Brieftaubenwesen:
— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen: VI, 3—4. 1891; VII, 1—4. 1892.
Zagreb: Societas historico-naturalis croatica.
Glasnik:

Belgique.

Bruxelles: Académie royale des sciences.
Bulletin, 3:me Sér.:
Annuaire:
— Société royale de botanique.
Bulletin:
— Société entomologique de Belgique.
Annales: XXXV. 1891.
Table générale des annales:
— Société royale malacologique de Belgique.
Annales: XX. 1890.
Procés-Verbal: 1890; 1891, 1—6.
— Société royale Linnéenne.

Brésil.

Rio di Janeiro: Museum national.
Archivos:

Canada.

Halifax: N. Sc.: Nova Scotian Institute of Natural Science.
Proceedings and Transactions, Sér. 2: I, 1. 1891.

Chili.

Santiago: Société scientifique du Chili.
Actes: II, 1—2. 1893.

Costa Rica.

San José: Museo national. Republica de Costa Rica.
Anales:

Danemark.

Kiöbenhavn: K. Danske Videnskabernes Selskab.
Skrifter (Mémoirs), 6:te Række, naturvidenskab. og mathem. Afdeln.:
Oversigt: 1891, 2—3; 1892, 1.
Fortegnelse over udgivne videnskabelige Arbejder 1742—1891. (1892).
— Naturhistorisk Forening.
Videnskabelige Meddelelser: 1892.
— Botanisk Forening.
Botanisk Tidskrift:
Meddelelser:
— Entomologisk Forening.

Espagne.

Madrid: R. Academia de ciencias.
Memorias:
Revista:
Un proyecto de ley presentado al congreso nacional de Costa Rica. 1892.

États Unis.

Boston: American Academy of Arts and Sciences.
Proceed ngs, New Ser.: XVIII (Wh. Ser. XVVI) 1891.
Pickering, Ch., Chronological History of Plants. 1879. 4:o.
— Society of Natural History.
Memoirs:
Proceedings:
Bridgeport, Conn.: Bridgeport Scientific Society.
List of Brids: 1892.
Cambridge, U. S. A.: Museum of Comparative Zoölogy.
Memoirs: XIV, 2. 1892; XVII, 2. 1892. 4:o.
Bulletin: XVI, 11. 1892; XXIII, 2—6. 1892—93; XXIV, 1—2. 1893.
Annual Report. 1891—92.
Champaign, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: II. 1884—88; III. 1892.

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.
Journal: VIII, 2. 1891; IX, 1. 1892.

Davenport: Academy of natural sciences.
Proceedings:

Meriden, Conn.: Scientific Association.
Proceedings:

New-Brighton: Natural Science Association of Staten Island.
Proceedings: Sept. 1892 — Mars 1893.

New-Haven: Connecticut Academy of arts and sciences.
Transactions: VIII, 2. 1893; IX, 1. 1892.

New-York: New-York Academy of sciences.
Annals: VI, 1—6. 1891—92.
Transactions: X, 7—8. 1890—91; XI, 1—5. 1891—92.
Index:

Normal, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: I. 1876—83.

Philadelphia: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: 1892, I.

— American Philosophical Society.
Proceedings: XXX, 137—38. 1892.
Report:
Subject Register:
Supplement Register:

— Wagner free institut of science.
Transactions:

Rochester, N. Y.: Academy of Science.
Proceedings:

San Francisco: California Academy of Sciences.
Memoirs:
Proceedings:

S:t Louis: Academy of Science.
Transactions: V, 2—4. 1888—91: VI, 1. 1892.

Trenton, N. J.: The Trenton Natural History Society.
Journal:

Washington: Departement of interior (U. S. Geological Survey).
Bulletin:
Monographs:
Annual Report:
Mineral resources: 1889—90.

— Departement of Agriculture.
Report:

— Division of Ornithology and Mammalogy.
North American Fauna:

Washington: Division of Economic Ornithology and Mammalogy.
Bulletin:
— Smithsonian Institution.
Annual Report: 1890.
U. S. National Museum:
— Anthropological Society.
The American Anthropologist: V, 2—4. 1892.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).
Acta:
Bidrag: 51. 1892.
Öfversigt: XXIV. 1891—92.
Observations météorologiques: X, 1. 1891. 4:o.
— Geografiska Föreningen.
Tidskrift: IV, 1892. 4—6.
— Sällskapet för Finlands geografi (Société de Géographie de Finlande).
Fennia: V—VII. 1892.
— Universitets-Biblioteket (par Mr le Dr *V. Vasenius*).
Théses: *Andersson, G.*, Studier öfver örtartade, slingrande stammars jämförande anatomi. I. Humulus. Ak. afh Lund 1892. 4:o.
Erikson, Joh., Bidrag till kännedomen om Lycopodinébladens anatomi. Lund 1892. 4:o.
Hedlund, J. T., Kritische Bemerkungen über einige Arten der Flechtengattungen Lecanora (Ach.), Lecidea (Ach.) und Micarea (Fr.) Inaug. Diss. Upsala 1892.
Hennig, And. H., Studier öfver Bryozoerna i Sveriges Kritsystem. I. Cheilostoma. Ak. afh. Lund 1892. 4:o.
Malme, G. O. A:n, Studier über das Gehirn der Knochenfische. Inaug. Diss. Upsala 1892.
Munthe, H., Studier öfver Baltiska hafvets kvartära historia. I. Akad. afh. Upsala 1892.
Skärman, Joh., Om Salixvegetationen i Klarelfvens floddal. Ak. afh. Upsala 1892.

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.
Mémoires: VIII. 1889—91.
Bulletin: T. X, 223—234 (20 Ann.) 1891.

Angers: Société d'études scientifiques.
Bulletin, Nouv. Sér.: XX. 1890.
Béziers: Société des sciences naturelles.
Bulletin: XIV. 1890.
Bordeaux: Société Linnéenne.
Actes: XLIV (5:e Sér. IV) 1890.
Caen: Société Linnéenne de Normandie.
Cherbourg: Société nationale des sciences naturelles et mathématiques.
Mémoires: XXVIII. 1892.
La Rochelle: Académie (Section des sciences naturelles).
Annales:
Lille: La Rédaction de „Revue Biologique" du Nord de la France.
Revue Biologique: IV, 8—12. 1892; V, 1—7. 1892—93.
Lyon: Société Linnéenne.
Annales: XXXIII. 1891.
Bulletin: VIII, 1—4. 1890; X, 1—4. 1892.
— Museum des sciences naturelles.
Archives:
Rapport:
Marseille: Musée d'histoire naturelle.
Annales, Zoologie: I, 1—2. 1882—83; XII. 1884—85.
Montpellier: Académie des sciences et lettres.
Mémoires de la section de médecine: VI, 3. 1892. 4:o.
Mémoires de la section des sciences: XI, 3. 1892. 4:o.
Nancy: Société des sciences.
Bulletin, 2:e Sér.: XI, 25 (24 Ann.) 1891; XII, 26 (25 Ann.) 1892.
Bulletin des séances: VII, 8—9. 1891; IV, 1—2. 1892.
Nantes: Société des sciences naturelles de l'Ouest de la France.
Bulletin: II, 1—4. 1892.
— Société académique de Nantes.
Annales: III, 1. 1892.
Nimes: Société d'étude des sciences naturelles.
Bulletin: XIX, 4. 1891; XX, 1—4. 1892.
Paris: Société botanique de France.
Bulletin:
— Société entomologique de France.
Annales: XXXV. 1891.
— Société zoologique de France.
Mémoires: V, 1—2. 1892.
Bulletin: XVI, 1—10. 1891; XVII, 1—8. 1892.

Paris: Société de Géographie.
Bulletin, 7:e Sér.: 1891, 4; 1891, 1—3.
Comptes rendus: 1891 9—18; 1893, 1—7.
— Rédaction de „la Feuille des jeunes naturalistes".
Feuille, 3:e Sér.: XXII, 260—264. 1892; XXIII, 165—271. 1892—93.
Catalogue d. l. Bibliothèque: XV, 1892; XVI. 1893.

Reims: Société d'étude des sciences naturelles.
Bulletin: I, 1—2. 1891.
Comptes rendus: 1890—91.
Travaux: II, 1. 1892.
Procès verbaux: II, 1. 1892.

Rouen: Société des amis des sciences naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.: XXVII, 2. 1891.

Toulouse: Société d'histoire naturelle.
Bulletin: XIV, 3—4. 1890; XXV, 1891.
— Société des sciences physiques et naturelles.
Bulletin:
— Société française de Botanique.
Revue de Botanique:

Iles Britanniques.

Edinburgh: Royal Society.
Transactions: XXXVI, 2—3. 1890—91. 4:o.
Proceedings: XVIII. 1890—91.
— Botanical Society.
Transactions:
Proceedings:
Transactions and Proceedings:
Annual Report:
— La Rédaction de „The Annals of Scottish Natural History".
Annals:

Glasgow: Natural History Society.
Proceedings and Transactions N. S: III, 2. 1889—90.

London: Royal Society.
Proceedings: XL, 307. 1892; LI, 308—314. 1892; LII, 315—320. 1892—93.
— Linnean Society.
Journal, Botany: XXVIII, 194—196. 1891; XXIX, 197—201. 1889—92.
Journal, Zoology: XXIII, 148. 1891; XXIV, 149—151. 1889—92.

List of the Society: 1892.
Proceedings: 1890.

London: Kew-Garden.

— Harting, J. E.
The Zoologist: XVII, 193—199. 1893.

Newcastle-upon-Tyne: Natural History Society.
Trasactions:

Plymouth: Marine Biological Association.
Journal, New Ser.: II, 4, 1892.

Italie.

Bologna: Accademia delle scienze.
Memorie, Ser. 5: I, 1—6. 1890. 4:o.
Indici generali:

Catania: Accademia Gioenia di scienze naturali.
Atti, Ser. 4: IV. Anno LXVIII. 1891—92. 4:o.
Bolletino mensile, Nuovo Ser.: 26—28. 1892.

Firenze: Società entomologica italiana.
Bulletino: XXIII, 3—4. 1891; XXIV, 1—4. 1892—93.

Genova: Muceo civico di storia naturale.
Annali, Ser. 2:a: X(XXX) 1890—92; XI(XXXI) 1891—92.

— Direzione del Giornale „Malpighia".
Malpighia:

Milano: Società italiana di scienze naturali.
Atti: XXXIV, 1. 1892.

Modena: R. Accademia delle scienze, lettere el arti.
Memorie, Ser. 2:
Opere inciata alla R. Accad.:

— Società dei Naturalisti.
Atti, Ser. 3:

Napoli: Accademia delle scienze, fisiche e mathematiche.
Atti, Ser 2:a: IV. 1891. 4:o.
Rendiconto, Ser. 2: VI, 1—12. 1892; VII. 2—3. 1893. 4:o.

Padova: Società veneto-trentina di scienze naturali.
Atti, Ser. 2:a: I, 1. 1893.
Bolletino: V, 2. 1892.

— Redattore della „La Nuova Notarisia".
L. N. Notarisia:

Palermo: Redazione del „Naturalista Siciliano".
Il Nat. Sic.: XI, 2—12. 1892; XII, 1—6. 1892—93.

Pisa: Società toscana di scienze naturali.
Memorie:
Processi verbali: VIII. 1892.

Roma: R. Instituto botanico.
Annuario:
— Biblioteca nazionale centrale Vittorio-Emanuele.
Bolletino: VII, 20—24. 1892.
— Società Romana per gli studi zoologici.
Bolletino: I, 3—6. 1892.

Varese: Società Crittogamologica Italiana.
Memorie:
Atti:

Venezia: Redazione della „Notarisia“.
Notarisia: VII, 32. 1892.

Japon.

Tōkyō: Science College, Imperial University.
Journal: V, 1—3. 1892—93.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal: I. 1—5. 1891—93.

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal, P. I: LX, 2—3. 1891; LXI, 1—3. 1892.
Journal, P. II: LX, 3—4. 1891; LXI, 1—2. 1892.
Proceedings: 1891, 7—10; 1892, 1—9.

Luxembourg.

Luxembourg: Société botanique.
Receuil des mémoires et des travaux:
— „Fauna“, Verein Luxemburger Naturfreunde (Société des Naturalistes Luxembourgeois).
Mittheilungen (Comptes Rendus): 1892, 3—5.

Norwège.

Bergen: Bergens Museum.
Aarsberetning:

Christiania: Universitetet.
— Videnskabs Selskabet.
Forhandlinger: 1893, 5.
Nyt Magazin f. Nat. Vidensk.: XXXII, 3—4. 1891—92.

Stavanger: Stavanger Museum.
Aarsberetning: 1891.

Throndhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.
Skrifter:

Tromsö: Museum.
Aarshefter: 15. 1893.
Aarsberetning: 1890; 1891.

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.
Verhandelingen, Afd. Natuurk.: XXIX. 1892. 4:o.
Verslagen and Mededeelingen, Afd. Natuurk. 4:de Reeks
Jaarbock: 1891.
— Genootschap ter Bevordering voor Natuur-, Genees- en Heelkunde. Sectie voor Natuurwetenschappen.
Maandblad: XVII. 1891—92; XVIII, 1—3. 1893.

Groningen: Naturkundig Genootschap.
Verslag: 1891.

Harlem: La Société hollandaise des sciences.
Archives néerlandaises: XXV, 1—5. 1892; XXVI, 1—5. 1893.

Leiden: Nederlandsche dierkundige Vereeniging.
Tijdschrift, 2:de Sér.: III, 1—4. 1892.
Catalogus d. Bibliotheek: 1884—91.

Nijmegen: Nederlandsche botanische Vereeniging.
N. Kruidkund. Archief, 2:de Sér.: VI, 1. 1892.

s'Gravenhage: Nederlandsche entomologische Vereeniging.
Tijdschrift. XXXIV, 3—4. 1890—91; XXXV, 1—2. 1891—92.

Utrecht: Société provincial des arts et sciences.
Verslag:
Aanteekeningen:

Portugal.

Lisboa: Academia real das sciencias (Classe de scienc., mathem., physic. e. natur.).
Memorias, Nova Ser.:
Jornal:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad cientifica Argentina.
Anales: XXVI (1888); XXXIII, 4—6. 1892; XXXIV, 1—6. 1892.
— La Rédaction de „Revista Argentina de Historia Natural".
Revista:
Museo de Productos Argentinos.
Boletin:
— Museo Nacional de Buenos Aires.

Cordoba: Academia national de ciéncias.
Actas:
Boletin: X, 4. 1890; XI, 4. 1889.

La Plata: Museo de la Plata.
Revista: II, 2. 1891.

Russie.

Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.
Schriften: VI. 1891. 4:o.
Archiv:
Sitzungsberichte: IX, 3. 1890.

Kharkow: Société de naturalistes à l'Université Imp. de Kharkow.
Travaux (Trudi): II—VII. 1870—73; VIII—IX. 1874—73; XII—XXV. 1878—91.

Kiew: Société des Naturalistes de Kiew.
Mémoires: XII, 1—2. 1892.
Протоколъ:
Указателъ русской литературы.

Minusinsk: Museum.

Moscou: Société Impériale des naturalistes.
Nouvaux mémoires:
Bulletin: 1891, 4; 1892, 1—4.
Meteorologische Beobachtungen:

Odessa: Société des naturalistes de la Nouvelle Russie.
Mémoires: XVII, 1—3. 1892—93.

Riga: Naturforschender Verein.
Correspondenzblatt: XXXV. 1892.
Arbeiten. Neue Folge:

S:t Pétersbourg: Académie Impériale des sciences.
Mémoires, 7:e Sér.: XXXVIII, 4—5, 7, 10. 1891—92; XXXIX. 1891. 4:o.
Mélanges biologiques:
Bulletin, Nouv. Sér.: III, 1 (XXXV). 1891.

— Hortus botanicus.
Acta: XI, 2. 1892; XII, 1—2. 1892—93.

— Societas Entomologica rossica.
Horæ:

— La Société des Naturalistes de S:t Pétersbourg.
Trudi: III—V. 1871 74; VIII. 1878; XI—XVIII. 1880—87.
Section de Botanique.
Travaux: XIX. 1888; XXI. 1890. XXII. 1892.
Section de Zoologie et de Physiologie.
Travaux: XIX. 1888; XX. 1889; XXI. 1890; XXII. 1891 XXIII. 1892.
Section de Géologie et Minéralogie.
Travaux: XIX. 1888; XX. 1889; XXI. 1890; XXII. 1891.

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.
Handlingar:

Lund: Universitetet.
Acta (Årsskrift): XXVII. 1890—91; XXVIII. 1891—92. Afh. II. Fysiograf. Sällsk. Handl. 4:o.

— La Rédaction de „Botaniska Notiser".
Botaniska Notiser: 1892, 3—6; 1893, 1—2.

Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.
Handlingar:
Bihang, Afdeln. 3, 4: XVI. 1891.
Öfversigt:
Lefnadsteckningar:

Stockholm: Entomologiska Föreningen.
Entomologisk Tidskrift: XIII. 1892.
— Bergianska Stiftelsen.
Acta Horti Bergiani: I. 1891.

Upsala: R. Societas scientiarum.
Nova Acta, Ser. 3.:
— Kongl. Universitetet.

Suisse.

Basel: Naturforschende Gesellschaft.
Verhandlungen:
— La Société botanique suisse (Schweizerische botanische Gesellschaft).
Bulletin (Berichte):

Bern: Naturforschende Gesellschaft.
Mittheilungen: 1891, Nr 1265—78.

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
Jahresbericht, Neue Folge: XXXV. 1892.

Lausanne: Société vaudoise des sciences naturelles.
Bulletin, 3:me Sér.: XXVII, Nr 106—107. 1891; XXVIII, 108—109. 1892.

Neuchâtel: Société des sciences naturelles.
Bulletin:

St. Gallen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht: 1890—91.

Schaffhausen: Schweizerische entomologische Gesellschaft (Société entomologique suisse).
Mittheilungen (Bulletin): VIII, 9—10. 1892—93.

Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

2. Publications donnés par des personnes privées.

Lubbock, John, A contribution to our knowledge of seedlings. I—II. London 1892.

Murbeck, Sv., Studien über Gentianen aus der Gruppe Endotricha Froel. — (Acta Horti Bergiani Bd II.) Stockholm 1892.

Palmén, J. A., Wissenschaftliche Ergebnisse der Finnischen Expedition nach der Halbinsel Kola in den Jahren 1887—92. Eine Samlung Separat-Abdrücke.

Reuter, O, M., Monographia generis *Reduvius* Fabr.—Sam. — (Acta Soc. Scient. Fenn. T. XIX. 15.) Helsingfors 1892. 4:o.

— Om Finlands fiskar och fisket i Finland. — Skrifter utgifna af föreningen Svenska Folkskolans Vänner H. 28. Helsingfors 1893.

— Ängsmasken (Niittymato) II. Åbo 1893. Par K. Finska Hushållningssällskapet.

Stizenberger, Die Alectorienarten und ihre geographische Verbreitung. — (Annalen d. K. K. Hofmuseums.) Wien 1892.

— Supplementa ad Lichenæam africanam. I. Denuo addenda et corrigenda. — (Jahr. ber. d. St. Gallisch. Naturwissenschaftl. Gesellsch.) 1891—92.

Steenstrup, Jap., Die Mammuthjäger-Station bei Předmost. — (Mittheil. d. Antropolog. Gesellsch. in Wien. Bd XX.) 1890. 4:o.

Warming, Eug., Lagoa Santa. (Mem. de l'Acad. R. d. Scienc. et d. lettr. T VI. 3). Kjöbenhavn 1892. 4:o.

Helsingfors le 13 mai 1893.

Axel Arrhenius.
Bibliothécaire.

Übersicht der wichtigeren Mittheilungen

1891—92 und 1892—93.

I. Zoologie.

Aves.

Vorgelegt wurden:

Larus minutus, brütet in gewissen Jahren zahlreich auf der Insel Karlö bei Uleåborg n. Lat. 65°, A. Sandman.
„ „ geschossen in Yläne (W Finland).
Sterna nigra, in Nurmijärvi (Nyland) geschossen.
Turdus torquatus, in Munsala (Ostrobotnia) geschossen.

Corvus cornix, mit weissen Krallen und zum Theil mit weissen Federn, Esbo (Nyland).
Hirundo riparia. Albino, Hausjärvi (Nyland).
Parus major, mit ungewöhnlich langem Schnabel, Helsingfors.

— Herr O. B. Bäck (†) in Ingå (Nyland) fand in Staarzwingen Vorräthe von Resten von kleinen Vögeln, welche einige Sperlingseulen, *Surnia passerina*, im Laufe des Winters 1892—93 gesammelt hatten. O. M. Reuter S. 68.

Pisces.

Ein Exemplar der echten Anschove, *Engraulis encrasicholus*, welche an den Küsten Finlands vorher nicht bekannt ist, wurde in den Skären bei Helsingfors im Juli 1891 gefangen. D. A. Wikström.

Abramis Leuckartii, ein Hybrid zwischen *Abramis brama* und *Leuciscus rutilus* wurde in Nurmijärvi (Nyland) im Sommer 1892 gefischt. K. E. Stenroos S. 54.

Mollusca.

Arion rufus L. (non *subfuscus* Drap.), früher bei uns nicht mit Sicherheit gefunden, wurde im Kirchspiel Muurla (bei Åbo) von T. Renvall angetroffen.
Helix arbustorum L. Farbenvarietäten auf Åland: T. Renvall S. 59.
Helix bidentata Gmel. auf Åland „ „
Helix hortensis Müll. „ „ „ „
Valvata cristata Müll. über die Verbreitung in Finland „ „

Hymenoptera.

Neu für das Gebiet.

Ancistrocerus callosus Thoms. Karislojo (Nyland): J. Sahlberg.
A. clavipennis Thoms. Teisko und Yläne (Satakunta): „
A. excisus Thoms. Yläne: C. Sahlberg.
A. oviventris Wesm. Kuusamo (N Finland): J. Sahlberg.
A. parietinus L. Ruovesi (Tavastia): „
A. pictipes Thoms. Yläne: C. Sahlberg.
Hoplomerus reniformis Wesm. Pyhäjärvi (Süd-Karelien): J. Sahlberg.
Linotus dentisquama Thoms. Yläne: C. Sahlberg.
L. picticrus Thoms. Kuusamo: J. Sahlberg.
Megachile argentata Panz. Bei Wiborg, Juli 1892: A. Thesleff.
M. fasciata (= *ericetorum* Lep.) Bei Wiborg, Juli 1892 „
Odynerus fuscipes Thoms. Karislojo (Nyland): J. Sahlberg.
O. suecicus Saussure (= *læviventris* Thoms.) Kuusamo: J. Sahlberg.

— Die Larven einer für unsere Fauna neuen Blattwespe *Nematus* (subg. *Pristophora) abbreviatus* beschädigten in den letzten Sommern Birnbäume in einem Garten in Karislojo. Die hellgrünen Larven fressen in das Blatt des Birnbaums runde Löcher, welche sich allmählich über die ganze Blattspreite vergrössern. Sie verpuppen sich in der Erde, überwintern daselbst und werden im Frühling ausgebrütet, um Eier zu legen und zwar gewöhnlich ein Ei in jedes Blatt. J. Sahlberg S. 56.

Lepidoptera.

Neu für das Gebiet.

Macrolepidoptera.

Agrotis collina Boisd. Kirjavalaks und Jaakimvaara (Ladoga-Karelien): K. J. Ehnberg und J. Sahlberg S. 57.
A. hyperborea Zett. Kuusamo: Aug. Hoffmann,
A. speciosa Hb. var. *arctica* Zett. Kuusamo: Aug. Hoffmann.
„ „ var. *obscura* Staud. „ „
Dasychira abietis Schiff. Geta, Åland: J. E. Montell.
Gortyna ochracea Hb. Raupen und Puppen in den Stengeln der *Lappa tomentosa* bei Helsingfors: J. Sahlberg S. 6 und 51
Hadena sublustris Lop. Geta, Åland: J. E. Montell.
Lethosia lurideola Zinck. „ „ „
Leucania impura Hb. „ „ „
Miselia oxyacantha L. „ „ „
Notodonta Phœbe Sieb. *trithopus* Fabr. Geta, Åland: J. E. Montell.
Ophiusa pastinum Tr. „ „ „
Orthosia iris Zett. S:t Michel: K. J. Ehnberg.
Pararge Dejanira L. Wiborg: A. Thesleff.
Senta maritima Tausel. Geta, Åland: J. E. Montell.
Tapinostola fulva Hb. var. *fluxa* Tr. Geta, Åland: J. E. Montell.
Thalpophila matura Hufn. „ „ „

Microlepidoptera.

Cerostoma lucellum F. Geta, Åland: J. E. Montell.
C. sequellum Cl. „ „ „
Chilo phragmitellus Hb. „ „ „
Cochylis notulana Z. Pargas (Åbo Skären): E. Reuter.
Dicrorhampha simpliciana Hev. „
Grapholitha nisella Cl. var. *Pavonana* Don. „
G. Solandriana L. aberr. *Trapezana* F. „
Penthina bifasciana Hn. „
P. moestana Wk. „
Phthoroblastis Juliana Curt. „
Teras ferrugana Schiff. aberr. *Brachiana* For. „
Tortrix cerasana Hb. Aspö, Korpo: „
T. decretana Tr. Pargas: „

T. diversana Hb. Aspö, Korpo (Åbo Skären): E. Reuter.
T. Forskåhleana L. Geta, Åland: J. E. Montell.

Seltene Arten.

Catocala adultera Menetr. Helsingfors: J. Sahlberg S. 52.
Nonagria Typhæ Thunb. „ „
Xylina lambda F. Sääksmäki (Tavastia): „

Über *Tortrix Paleana* und ihre früher nicht beobachtete Schädlichkeit auf Wiesen und Äckern giebt Herr Magister E. Reuter eine ausführliche Mittheilung. Die Raupen traten in Juni und Juli 1892 in der Gegend von Åbo massenhaft auf den Wiesen *(Phleum, Alopecurus, Trifolium, Avena)* auf, welche sie arg verwüsteten. Über die Merkmale der Raupen und ihre Entwickelung werden genaue Angaben gemacht. Die verwandten Formen *T. icterana* Froel. und *intermediana* H. S., welche nebst der *Paleana* nunmehr ziemlich allgemein als verschiedene Varietäten der *T. flavana* Hb betrachtet werden, werden auch besprochen. Schliesslich eine Zusammenstellung der bekannten Nahrungsgewächse und Angaben über die Schädlichkeit der *T. Viridana* und *T. Viburnana* Schiff. S. 82—94.

Coleoptera.

Neu für das Gebiet.

Haltica Engströmi n. sp. J. Sahlberg; unterscheidet sich von der nahestehenden *H. Ericeti* durch die etwas feinere Punctur der Deckflügel und weniger tiefe Furche auf dem Prothorax, dessen Vorderecken wulstig gedunsen und vorgestreckt sind. Zwei Exemplare von Thusby, gefangen von Herrn Dr O. Engström und mehrere Exemplare unter den von Herrn Dr A. O. Kihlman in der Petschora Gegend (Safonova bei Pjosa) gesammelten Coleopteren.) J. Sahlberg S. 19.
Ocyusa procidua Er., Mejlans bei Helsingfors: J. Sahlberg.
Rhyzophagus grandis Gyll. Kirchspiel Mustasaari (Ostrobotnia): E. Keto.

Seltene Arten.

Dryocœtes alni Georg. Mehrere Exemplare, auch Larven und Puppen bei Helsingfors. J. Sahlberg.

Saperda similis Laich. Karislojo (Nyland): J. Sahlberg S. 53.

Zeugophora Turneri Power. Zahlreich auf jungen Schösslingen der Espe, Karislojo: J. Sahlberg.

Diptera.

Larven von der grössten in Finland angetroffenen, seltenen Tipulid, *Pedicia rivosa* L., wurden in einer soeben ausgeschöpften Quelle und zwar in der sprudelnden, kalten Ader derselben in den Skären von Pargas (SW Finland) d. 3 Juli 1871 von O. M. Reuter gefunden, S. 24

Hemiptera.

Tetraphleps aterrimus J. Sahlb., eine für das Gebiet neue sibirische Anthocorid; drei Exemplare auf *Larix sibirica* in Lovisa: O. M. Reuter.

Anthocoris limbatus Fieb. früher nur in Russisch Karelen gefunden; ein Exemplar auf *Salix* in Ilmola (Ostrobotnia) von O. M. Reuter angetroffen.

— Zahllose Exemplare einer kleinen rothen Schildlaus bedeckten den Stamm und die Äste eines in Ilmola (Ostrobotnia) wachsenden Vogelbeerbaums, so dass dieser roth erschien ($^{27}/_{6}$ 92). Die Cocciden wurden dem Herrn Presidenten J. W. Douglas in London zugesandt, welcher die Art als *Chionaspis sorbi* n. sp. in »The Entomologist Monthly Magazine» beschrieben hat. Unter den Cocciden fanden sich mehrere Exemplare von dem aphidiphagen Käfer *Chilocorus renipustalatus.* O. M. Reuter S. 67

Trichoptera.

Apatania Palmeni n. sp. Ein ♂ von Rippjawr auf der Halbinsel Kola 1887, von J. A. Palmén gefangen; die Art ist in Hinsicht der Aderung der Flügel der *A. Wallengreni* ähnlich, unterscheidet sich aber von dieser und allen bisher beschriebenen *Apatania*-Arten durch den Bau der oberen Analanhänge des Männchens, welche sehr langgestreckt, gegen die Spitze abgerundet und unten mit drei scharfen, undicht gestellten Zähnen ausgerüstet sind. Die obere Kante

der in Rede stehenden Analanhänge war gelblich; die unteren Analanhänge ähnelten mehr den der *Apatania fimbriata*, die im südlichen Schweden vorkommt. J. Sahlberg, S. 71.

Oxyethira ecornuta n. sp. drei Exemplare in Teisko N von Tammerfors von J. Sahlberg gefangen. Die Art ist von dem Specialisten in *Hydroptiliden* Herrn K. J. Morton (Scotland) bestimmt und beschrieben. J. Sahlberg.

Limnophilus germanus Mc Lachlan, neu für die Fauna des Nordens, bei Helsingfors gefangen von J. Sahlberg.

— Die Sammlung finnischer Trichopteren ist von J. Sahlberg bestimmt und geordnet. Sie enthält 168 Species und 22 Varietäten in c. 2,350 Exemplaren. Hierzu kommt noch eine Collection von Doubletten.

Orthoptera.

Mittheilung über die in Finland gefundenen Formen von der Gattung *Tettix*, nebst einem »Conspectus specierum fennicarum generis Tettigis» von J. Sahlberg findet sich S. 43—48.

Tettix bipunctata L. ist die allgemeinste Art *(Forma brachyptera)* und fast über das ganze Finland verbreitet. *Forma macroptera* selten.

T. fuliginosus Zett. mit drei Farbenvarietäten sehr selten, in den nördlichen Theilen des Landes.

T. subulatus L. *forma macroptera* allgemein in Süd- und Mittel-Finland bis Kajana. *Forma brachyptera* hauptsächlich in Ost-Finland gefunden.

T. tenuicornis J. Sahlb. Nur ein Exemplar in Nilsiä (Mittel-Finland) angetroffen.

Rotatoria.

Pedalion fennicum, eine neue Art der eigenthümlichen Gattung, von welcher hisher nur eine Form *Pedalion mirum* bekannt war, wurde in einem kleinen Tümpel in den Skären (Esbo-Löfö) SW von Helsingfors im Sommer 1892 von herrn K. M. Levander gefunden. *P. fennicum* ist dem *P. mirum* sehr ähnlich, unterscheidet sich aber von diesem durch den Mangel der fingerförmigen Fortsätze am Hinterende des Körpers sowie durch die Abzweigungsweise der Borsten an den Ruderanhängen.

Flagellata.

Herr K. M. Levander theilte mit, dass eine kettenbildende Peridinée im Maj 1892 pelagisch in der See bei Helsingfors massenhaft auftrat. Die meisten Individuen waren zu Ketten von 2 bis 16 Gliedern vereinigt, weshalb die Art, welche, nach der Gestalt und Täfelung der Schalenmembran zu urtheilen, als der Gattung *Peridinium* zugehörend zu betrachten ist, *P. catenatum* benannt wurde. Eigenthümlich sind die langen zarten Fäden, welche bei Zusatz von verdünnter Jod-jodkaliumlösung durch feine Poren in der Schalenmembran hervorgeschnellt werden. Nach dem Ende des Mai Monats konnten keine Exemplare dieses pelagischen Dinoflagellats mehr angetroffen werden. S. 144.

II. Botanik.

Cormophyta.

Gemischte Notizen.

Die **Geschlechtervertheilung und Floration** bei *Petasites lævigatus* wurde von D:r Kihlman klargestellt. Die ♂-Calathidien tragen am Rande zahlreiche (15—20) röhrenformige oder schief aufgeschlitzte, nach oben erweiterte ♀-Blüthen, die rudimentäre Narben haben, steril sind und wahrscheinlich als Honigblumen functioniren. Von den ♂-Blüthen sind einige ohne hervortretende Narben, bedeutend kleiner als die anderen, aber doch Pollenbildend. Die ♀-Infloresenscen, welche bedeutend kleiner sind, tragen am Rande fertile ♀-Blüthen, während die Scheibenblüthen keine Samen bilden, sondern nur Pollen erzeugen. S. 7.

Ein vorläufiger Bericht über seine **botanische Reise** 1891 nach Russisch Lappland wurde von Herrn J. Lindén eingesandt. Darin werden kurz der Gang der Reise und die allgemeinen Naturverhältnisse der untersuchten Gegenden geschildert sowie einige bemerkenswerthe Pflanzenbefunde angeführt. S. 10.

Aus Kuolajärvi Lappmark theilte Herr H. Stjernvall einige, vorzugsweise phänologische Notizen mit. S. 18.

Ueber die auffallende **Resistenz gegen Kälte** welche *Senecio vulgaris* zeigt, wurden von Herrn A. Arrhenius einige Beobachtungen mitgetheilt. S. 21. — In der ersten Woche im November 1891 war in Helsingfors die tägliche Minimitemperatur meist niedriger als — 3°, mehrmals niedriger als — 5°; ein mal war sie sogar — 7°.8, während die Maximi-Temperatur in derselben Zeit + 8° betrug. Am 8 November hatte Vortr. einige *Senecio*-Pflanzen an einem Bergabhange in der Stadt gesammelt und nach Hause gebracht. Im Zimmer in Wasser gestellt, erwiesen sich die Pflanzen vollständig gesund und entwickelten neue Blüthen. Einen Monat später stand *Senecio* an demselben Platz noch grün aber zur Hälfte von Eis bedeckt. Während dieser Zeit hatte der Termometer 13 Mal eine tägliche Minimitemperatur unter — 5°, einmal — 10° und zweimal sogar — 13° angezeigt und doch hatten die Pflanzen das Leben nicht eingebüsst, denn auch jetzt zeigten einige, wenn auch wenige, Blüthenstände eine deutliche Weiterentwickelung im Zimmer.

Ueber das **Gedeihen der Buche in Finland** hatte Herr Professor Elfving die Angaben zusammengestellt (S. 28). — Im Ganzen wächst jetzt, so weit bekannt, die Buche nur an vier Lokalitäten angebaut, und an allen entwickelt sie sich nur als ein krüppeliges Gebüsch, dessen Aeste regelmässig verfrieren, so weit sie nicht vom Schnee bedeckt sind. Der nördlichste Standort ist Frugård (Nyland, Kirchspiel Mäntsälä, 60°33′): dort steht an einem, gegen Norden geschützten Platze im Garten ein 80—100 Jahr altes Exemplar von 1.26 m Höhe und 1.8 m Durchmesser der Krone: der Diameter des Stammes in einer Höhe von 5 cm ist 7.5 cm. Weit besser gedeiht die Blutbuche, die im botanischen Garten in Helsingfors und an einigen anderen Stellen im südlichen Finland angepflanzt ist.

Ueber den systematischen Werth einer in einigen Exemplaren aus Helsingfors vorliegenden *Epilobium*-Form wurde in verschiedenen Sitzungen discutirt, ohne dass jedoch mit Sicherheit bestimmt werden konnte, ob hier *E. palustre* × *montanum* oder nur eine Form von *E. palustre* vorlag. S. 70, 95.

Im Anschluss an Jordans bekannte systematische Bestrebungen werden die finländischen Formen von *Viola tricolor* von Herrn M. Brenner auseinandergelegt. S. 75.

Neu für das Gebiet.

Botrychium simplex Hitsche. Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Carex fulva × *flava*. Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Carex holostoma. Russisch Lappland, Imandra, Umptek. S. 42.

Epilobium hypericifolium wurde an zwei Stellen im botanischen Garten in Helsingfors, wo die Art, so weit bekannt, nie cultivirt war, von Herrn A. Arrhenius angetroffen.

Gentiana amarella × *campestris* Åland. S. 143.

G. uliginosa Willd. Åland; Prov. Åbo, Pargas (C. J. Arrhenius). S. 143,

Hypericum montanum. Nyland, Lojo: E. Stenberg. S. 28.

Juncus alpinus × *lampocarpus*. Åbo, Korpo: A. Arrhenius; Nyland, Vihti: J. A. Flinck. S. 117.

*Monotropa *glabra*. Åland, Eckerö: H Lindberg.

Petasites lævigatus. Diese für das skandinavische Florengebiet neue Art wurde von D:r Kihlman in mehreren Flüssen in Russisch Lappland gefunden. Etwa vom Wasserrande aus bis in eine Tiefe von 1.2 m wachsend, bedeckt sie dort stellenweise grosse Strecken. Auch in Nord-Russland und in Sibirien ist die Art weit verbreitet und ist zum Beispiel im Pishma-Flusse geradezu für die Kahnfart hinderlich. S. 6.

Polygonum Rayi. Hangö: H. Lindberg. Vielleicht eingeschleppt.

Ranunculus glacialis. Lapp. ross., Imandra, Umptek: Kihlman. S. 70.

Sagina stricta (Fr.) Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Salix arbuscula. Russisch Lappland, Umptek: Kihlman. S. 69.

S. cuprea × *repens*. Åland: H. Lindberg.

S. cinerea × *repens*. " "

S. rosmarinifolia × *myrtilloides*. Nyland, Mörskom: Saelan & Strömborg. S. 16.

S. glauca × *lapponum*. *S. myrsinites* × *phylicæfolia*, *S. hastata* × *myrsinites*, *S. myrsinites* × *rotundifolia*. *S. hastata* × *rotundifolia*, *S. lapponum* × *rotundifolia*. *S. hastata* × *herbacea*, *S. herbacea* × *rotundifolia*. *[S. hastata* × *rotundifolia]* × *[S. lapponum* × *rotundifolia]*. *S. arbuscula* × *glauca*, *S. ar-*

buscula × *phylicæfolia*, *S. arbuscula* × *polaris*, *S. hastata* × *phylicæfolia*. *S. glauca* × *myrtilloides*. *S. polaris* × *rotundifolia*, sämmtlich aus Russisch Lappland (D:r Kihlman). S. 24, 69.

Sparganium ramosum f. *microcarpa* Neum. Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Sp. speirocephalum Neum. Ostrobotnia, Perho: F. Hellström. S. 140, 141.

Stachys ambigua. Savolaks, Kristina.

Thlaspi alpestre, anscheinend spontan, wird aus dem Kirchspiel Vihti (Gouv. Nyland) von Herr Flinck gemeldet. Früher in der Nähe von Helsingfors und von Tavastehus gefunden, aber dort eingeschleppt. S. 73.

Veronica agrestis var. *carnosula*. Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Viola Riviniana γ *villosa* Murb. Åland, Eckerö: H. Lindberg.

Verwildert oder eingeschleppt.

Brassica lanceolata Lge. Ruderatpflanze aus Helsingfors, früher als *Sinapis juncea* angemeldet. S. 72.

Carduus crispo-nutans Koch. Ballastpflanze. Borgå. S. 73.

Polygonum Rayi. Hangö: H. Lindberg. Vielleicht spontan.

Sambucus racemosa. verwildert in der Nähe von Borgå. S. 73.

Scilla sibirica. Viborg.

Wichtigere neue Fundorte.

Alnus incana. Åland: H. Lindberg.

Artemisia campestris var *bottnica* (?). Ostrobotnia, Pyhäjoki.

Carex livida. Åland: H. Lindberg.

Convallaria polygonatum. Ostrobotnia, Simo.

Cratægus monogyna Provinz Åbo: H. Olsson.

Equisetum scirpoides. Aland: H. Lindberg.

Galium triflorum. Ostrobotnia, Muhos: P. Snellman.

Geranium molle. Provinz Åbo: Hj. Olsson.

Lappa minor var. *intermedia* (Reich.) Åland: I. O. Bergroth.

Lonicera cærulea. Lappland, Kuolajärvi: H. Stjernvall. S. 18.

L. xylosteum. Ostrobotnia, Muhos: P. Snellman.

Lycopodium complanatum var. *chamæcyparissus*. Nyland, Lojo: Ch. E. Boldt.

Picea excelsa f. *variegata* Hort. (= *versicolor* Wittr.) wildwachsend in Satakunta, Tavastkyrö (H. A. Printz) sowie in der Nähe von Helsingfors (J. A. Palmén). S. 113.

Picea excelsa f. *parvifolia*. Nyland, Nurmijärvi: K. E. Stenroos. Das Exemplar c. 90 cm hoch, von gedrängtem Wuchs; Grösster Stammdiameter 37 mm; Nadeln 2—5 mm lang. — Eine ähnliche Form in Lojo (Gouv. Nyland): H. Lindberg. S. 8.

Potamogeton nitens. Nyland, Nurmijärvi: K. E. Stenroos.

P. vaginatus. Onega-Karelen, Suopohja. Wahrscheinlich hat diese Art eine grosse Verbreitung in Nord-Russland. Sie ist als *P. pectinatus* aus Ingermanland von Meinshausen vertheilt. Dr Kihlman hat sie im Flusse Pishma zwischen der Petschora und dem Mesen gefunden. S. 7.

Sparganium affine Schnizl. Åland, an mehreren Lokalitäten: I. O. Bergroth. S. 3.

Vaccinium myrtillus var. *leucocarpum* Dumort. wird aus Pakinais unweit Åbo gemeldet. Früher ist diese Varietät an einigen anderen Lokalitäten gefunden (Nyland, Vihti, Irjala; Nyland, Pojo, Brödtorp; Tavastland, Hollola, Parinpeldo).

Musci.

Neue oder seltene Arten.

Riccia Huebeneri Lindenb. Nyland, Lojo: H. Lindberg. S. 8.

Cephalozia sphagni. Nyland, Lojo: H. Lindberg. S. 42.

Dicranum strictum. Åland, Eckerö: H. Lindberg. S. 58.

Aongstrœmia longipes. Viborg, in terra limosa interdum inundata insulæ Mustasaari fluminis Vuoksen: John Lindén. S. 72.

Fungi.

Neu für das Gebiet.

Amanita phalloides Fr. Viborg, S:t Johannis: Thesleff.

Armillaria imperialis Fr. Viborg (Thesleff). Kolossales Exemplar: Hut 30—30.5 cm breit, 7—8 cm lang, 8 cm dick; Lamellen 1—1.5 cm hoch; Frischgewicht 1350 g. S. 53.

Boletus cavipes Opat. Viborg, Raivola, im Lärchenwalde: Thesleff.

Bulgaria globosa (Schmied.), bei Viborg (A. Thesleff). Bei Erlangen im Jahre 1755 entdeckt und dann einige Mal im mittleren Schweden gefunden, aber seit den zwanziger Jahren nirgendwo gesehen. Wahrscheinlich gehört auch hierher ein junges Exemplar von Mjölö bei Helsingfors (O. Bergroth). S. 3.
Clypeus scabellus. Viborg, Raivola, im Lärchenwalde: Thesleff.
Entoloma plebeja Kalchbr. Viborg, Liimatta: „
Geaster fimbriatus Fr. Viborg, Valkjärvi: „
Hygrophorus Brisadolæ Quel. Viborg, Raivola, im Lärchenwalde: Thesleff.
Hydnotria carnea Corda. Viborg, Liimatta: Thesleff. Erste Trüffel-Art in Finland.
Polysaccum crassipes Fr. Viborg, Liimatta: Thesleff.
Rhacodium cellare. Helsingfors: Thesleff. S. 9.
Stropharia squamosa Fr. Viborg, Lavola: Thesleff.

Wichtigere neue Fundorte.

Bjerkandera lactea. Viborg: Thesleff.
G. calyculatus Fuck. var. *Kunzei* (Wint.). Viborg.
G. fornicatus (Huds.) Fr. Viborg.
Helvella ambigua Karst. Viborg: Thesleff; nur aus Finnland bekannt, aber seit den sechziger Jahren nicht wiedergefunden.
Inonotus fibrillosus Karst., *I. vulpinus.* Viborg: Thesleff.
Peziza ollula Karst. Åbo, Pargas: E. Reuter. S. 58.
Physisporus luteoalbus Karst. Helsingfors in einem Gewächshause: Thesleff.
Polyporellus varius und *Poria obliqua.* Viborg: Thesleff.

Biologische Notizen.

Eine monströse Form von *Laccaria laccata* mit einem zweiten inversen Hute, auf dem normalen angewachsen (Mustiala: Thesleff). S. 9.

Im Lärchenwalde bei Raivola unweit Wiborg ist für die Pilzvegetation die grosse Menge *Boletus*-Arten charakteristisch. Bemerkenswerth sind die seltene *B. cavipes* Opat., *B. elegans* Schum., die beide hier häufig vorkommen. Weiter *B. felleus* Bull., *Poly-*

stictus Schweinitzii Fr., *Hygrophorus Brisadolæ* Quel. (?), *Clypeus scabellus* Fr., *Lepiota rachodes* (Witt.) Fr. und *Merisma palmatum* (Scop.). — *Rhizinia undulata* Fr., sonst auf abgebrannten Plätzen vorkommend, wächst hier auf Haufen von Lärchennadeln. Hier ebenfalls die seltene *Uromyces Solidaginis* Niessl. Im Ganzen wurden 90 Arten, wovon 25 auf Lärchenstrünken, in diesem Walde notirt. (Thesleff, S. 70).

Zerstörung von Holz durch ein Mycel, das wahrscheinlich zu *Trametes serialis* gehörte, wurde im neugebauten chemischen Laboratorium der Universität beobachtet. Unter der Asphaltdecke waren in einem Saal im Laufe von vier Jahren die Bodenbretter von Mycel so zerstört, dass 1 Dm dicke Bretter sich ohne Schwierigkeit zerbrechen liessen. (Elfving, S. 8).

Rättelser.

Sid. 8 rad 25 *står* cm, *läs* mm.

Sid. 54 rad 26 *står* glatt, medan den hos de senare är fjällbetäckt, *läs* fjällbetäckt, medan den hos de senare är glatt.

Sid. 68 rad 7 nedifrån står *Gammarus pulex,* läs *Palæmon squilla.*

Sid. 81 rad 12 *står* Karelen och *läs* Karkku; rad 3 nedifrån *står* endast vid basen bredare, *läs* endast vid stjälkens bas, bredare.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Mötet den 2 april 1892.

Årsmötet den 13 maj 1892.

Mötet den 1 oktober 1892.

Mötet den 5 november 1892.

Mötet den 3 december 1892.

Mötet den 4 februari 1893.

